

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Aet Rebane

**ÜKSIKVANEMATE MEEDIAREPRESENTATSIOON DELFI
NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Ragne Kõuts-Klemm (PhD)

Tartu 2015

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1. PEREKOND.....	6
1.2. MEEDIA KUI MAAILMAPILDI KUJUNDAJA	16
1.3. ÜSIKVANEMATE REPRESENTATSIOON	18
1.4. UURIMISKÜSIMUSED	21
2. UURIMISMATERJAL JA METOODIKA	23
2.1. MEETOD	24
2.2. KVANTITATIIVNE SISUANALÜÜS	24
2.3. KVALITATIIVNE SISUANALÜÜS	27
2.4. KODEERIMISE USALDUSVÄÄRSUS	29
3. UURIMISTULEMUSED	30
3.1. KVANTITATIIVSE UURINGU TULEMUSED	30
3.1.1. KVANTITATIIVSE UURINGU TULEMUSTE KOKKUVÕTE	40
3.2. KVALITATIIVSE UURIMUSE TULEMUSED	42
3.2.1. KVALITATIIVSE UURIMUSE TULEMUSTE KOKKUVÕTE	60
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	62
4.1. VASTUSED UURIMISKÜSIMUSTELE	62
4.2. DISKUSSIOON	64
4.3. MEETODIKRIITIKA	64
4.4. TEEMA VÕIMALIKUD EDASIARENDUSED	65
KOKKUVÕTE	66
SUMMARY	68
KASUTATUD ALLIKAD	70
LISAD	85

Sissejuhatus

Meedial on oluline roll ühiskonna väärtuste kandja ning kollektiivse mälu loojana. Meedial on ka mõju ühiskonnas toimuvaid protsesse suunata, kuna meedias esitatu ning käsitlemise viisid kujundavad ühiskonna arusaamu ümbritsevast keskkonnast. Ühelt poolt on meedial vabadus ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nähtusi mõtestada, samas kaasneb ühiskonna väärtusloomes osalemisega ka vastutus ühiskonnas levinud hoiakute ees. Seega, meedia ülesanne on seista võimalikult jätkusuutliku ühiskonna eest ning peegeldada ühiskonnas toimuvat. Selle tarvis on oluline, et erinevad ühiskonnagrupid oleks meedias kajastatud vastavalt proportsionaalsele jaotumisele ühiskonnas. Võttes eelduseks, et jätkusuutlikkuse aluseks on võimalikult vähe sügavaid lõhesid ühiskonnas, kuna lõhestatusega kaasneb umbusk ning vähene avatus, on oluline, et ühiskonnagruppide meediakajastus poleks ühekülgne, kuna ühekülgsel kajastusel võib aja vältel vastavat ühiskonnagrupperi stigmatiseerida. Sel juhul aga käitub meedia pigem kõverpeeglina ning katab kollektiivset mälu pinnasega, mille najalt on kerged tekkima lõhed ühiskonnas. Samas on ühekülgsus kajastustes vältimatu, kui mõne sotsiaalse grupi probleemid aja jooksul lahendust ei leia, vaid pigem süvenevad. Stigmatiseeriv meediakajastus võib ühiskonnagruppi jaoks toimida kui n-ö isetäituv ettekuulutus, kuna ühiskond kohtleb vastavat gruppi lähtuvalt sellest, kuidas meedia on gruppi portreeterinud. Seetõttu on oluline uurida, kuidas meedia erinevaid sotsiaalseid grupe representeerib ning selle olulisus suureneb grupi kasvamisega.

Uurin üksikvanemate meediarepresentatsiooni, kuna üksikvanemad on suur ning järjest kasvav sotsiaalne grupp Eesti ühiskonnas. Üksikvanemate representatsioon mõjutab suurt osa ühiskonnast ning mõju on pikaajaline ja mitmedimensiooniline. Kuna iga neljas laps Eestis kasvab üksikvanema käe all, sõltub üksikvanemaleibkonna sotsiaalsest heaolust ning positsioonist ühiskonnas iga neljanda lapse potentsiaalne käekäik ning eneseteostus.

Uurin representatsiooni delfi.ee näitel, kuna see väljaanne hõlmab endas eriilmelisi rubriike, nt “Rahva hääl”, “Naistekas”, aga ka nädalaleht Eesti Ekspress kui ka kvaliteetpäevaleht Päevaleht.

Sel viisil saab võimalikult laiahaardelise valimi ning põhjaliku ülevaate representeerimise viisidest.

Teoreetiline osa põhineb meediateoreetik McQuaili ning ühiskonnateadlaste Bergeri ja Luckmanni välja toodud meedia rollidel ühiskonna kujundajana. Representatsioonile lähenen Halli käsitlusest lähtuvalt.

Representatsiooni uurimisel Eesti kontekstis olen eeskujuks võtnud Pilvre uuringu naiste meediarepresentatsioonist, samuti ka Piitsa töö inimest tähistavate kollokatsioonide kasutamisest.

Eesti üksikvanemate sotsiaalset positsiooni olen mõtestanud läbi sündimuse dünaamikat käsitleva uuringu, mille autoriks Tiit, samuti Statistikaameti läbi viidud uuringute tulemuste. Üksikvanematega seostuvate probleemide käsitlemisel olen tuginenud Kutsari ja Trummi analüüsidele ning toon välja muid tulemusi erinevatest emade ja isade kujutamist vaadelnud töödest.

Kasutan üksikvanemate meediarepresentatsiooni uurimiseks kombineeritud tekstianalüüsi. Kodeerin valimisse võetud artiklid vastavalt kodeerimisjuhendile ning analüüsi teises pooles toon välja kategooriad, mida analüüsin kvalitatiivset meetodit kasutades.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Perekonda peetakse ühiskonna aluseks ning see on põhiseaduse järgi ka riigi kaitse all (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2012). Samas pole perekonna definitsioon üheselt mõistetav ning viimase saja aasta jooksul on perekonnavormide tüübid mitmekesisistunud ning seega on mitmekesisistunud ka ühiskond. Mida rohkem variatiivsust ühiskonnas esineb, seda enam tuleb tähelepanu pöörata sellele, et seadusloomes seistaks erinevate ühiskonnagruppide sotsialiseerimise ning võrdse kohtlemise eest. Avalikkuse arusaamasid ning hoiakuid ühiskonna jätkusuutlikkusest ning sellest hälbimisest mõjutab meedia. Seega, meedial on vastutusrikas roll erinevate ühiskonnagruppide lõimimisel ning mida enam ühiskond mitmekesisistub, seda suurem on meedia osatähtsus avatuse ja tolerantsuse kujunemisel.

Kuna perekond on ajas muutuv struktuur ja võib viidata üha erinevamatele kooslustele, on oluline mõtestada, kuidas meedia representeerib erinevaid perekonnavorme.

Üksikvanemaleibkondade osakaal teiste leibkondade seas on üha kasvav, seega sõltub meediakäsitlusest avalikkuse poolt üha enamate ühiskonnaliikmete positioneerimine ühiskonnas. Ühiskonnas levinud hoiakud mingi ühiskonnagrupi suhtes on seotud poliitikatega, mida selle grupi suhtes rakendatakse ning kuna üksikvanemaid on üha rohkem, on oluline uurida, kuidas meedia üksikvanemaid representeerib. Seda seetõttu, et sellest sõltub järjest enamate inimeste suhtes kohaldatav poliitika, mille legitiimsus omakorda mõjutab ühiskonna käekäiku. Sellest tulenevalt on tarvilik välja tuua ka praegused üksikvanemaid ohustavad sotsiaalsed riskid, kuna neid võib käsitleda kui meediarepresentatsioonist tingitud hoiakute poliitiliselt rakendatud tagajärgi.

Sotsiaalsed riskid üksikvanemate puhul mõjutavad otseselt ka üksikvanemaleibkonnas kasvavaid lapsi, kes on sotsiaalsete riskide koha pealt üks kaitsetumaid gruppe. Sotsiaalne risk, nagu lastevaesus, ei soodusta vaesuses kasvanud laste sotsialiseerumist ning seega ilmneb sotsiaalsete riskide taastootmise oht. Üksikvanemaleibkondadest pärit lapsi tuleb aina juurde ning

sotsiaalsete riskide taastootmine lõhestab ühiskonda. Mida lõhestunum on ühiskond, seda vähem on see avatud, samas on avatus mitmekesistuva ühiskonna jätkusuutlikkuse alus.

1.1. Perekond

Perekond kuulub niisuguste põhimõistete hulka, mis üldiselt on igapäevase tavaelamises hästi arusaadav, teadusliku käsitluse objektina aga vajab see defineerimist. Perekonna moodustavad üldiselt üheskoos elavad ja ühiseid ressursse kasutavad lähisugulased ja/ või (abielu)-partnerid (Tiit, 2000).

Klassikaliselt käsitletakse kaht peamist perekonnatüüpi: tuumikperekond (*nuclear family*) ja laiendatud perekond (*extended family*). Esimese moodustavad abikaasad ja nende alaealised lapsed, teise puhul arvatakse perekonna hulka teisi perekonnaliikmeid, kes aga kõik peavad olema omavahel lähisugulus-, partnerlus- või hõimlussuhtes (näiteks abikaasade vanemad, laste abikaasad, lapselapsed) (Tiit, 2000) Laiendatud perekonnas võib olla mitu tuumikperekonda, kes on kas alanevas (vanavanemate perekond, vanemate perekond, lapse perekond), paralleelses (õdede-vendade perekonnad) või kombineeritud (onu perekond, õepoja perekond) järjestuses. (Tiit, 2000)

Tuumikperekonna hulgas eristatakse ka mittetäielikku tuumikperekonda, mis koosneb ühest vanemast koos alaealise lapse või alaealiste lastega. Kaasajal on enamuse perekonnauurijaid perekonna mõistet avardanud, kusjuures nenditakse selle mõiste teatavat hajusust (Tiit, 2000) Näiteks professor G.A. de Jonge (1995) määratleb perekonda kui laste kasvatamise kogukonda (*community*), mis ei haara küll institutsionaalseid leibkondi, kuid katab niihästi ühevanema, kahevanema kui ka vanavanemate pere (de Jonge: 1995). Samas ei sisalda see määratlus lasteta perekondi, mida enamuse perekonnauurijaid siiski perekondade hulka arvavad (Tiit, 2000). Seega muutub koos perekonnavormide muutusega ka perekonna määratlus ning võib öelda, et tegemist on kultuurispetsiifilise nähtusega.

Eestis ei ole mõistet “perekond” defineeritud põhiseaduses ega ka üheski teises seaduses, sealhulgas ka 01.07.2010 jõustunud perekonnaseaduses või 09.10.2014 vastu võetud kooseluseaduses. Projekti “Erinevus rikastab” võrdse kohtlemise ekspert Marianne Meiorg

(2013) on põhjendanud seda, miks Eestis pole perekonna mõistet defineeritud, järgmiselt:

“Ei ole juhus, et seadused ei defineeri perekonda, sest perekonna mõiste on ajas ja ruumis muutuv, kajastades pigem ühiskondlikke protsesse kui neid raamides. Kui hakata defineerima perekonda, siis selle tulemuseks ei ole mitte enam perekonna kaitse (nagu põhiseaduses nõutud), vaid hoopis selle kaitse piiramine.” (Meiorg, 2013)

Seega, arusaam perekonnastruktuurist on ambivalentne, haarates nii universaalset kui ka isiklikku tähendusvälja. Samas võib isiklike tähendustega kaasneda probleem, et seda ei aktsepteeri ülejäänud ühiskond, kelle isiklik kogemus on teistlaadi või ühtib ühiskonnas levinud arusaamaga universaalsest perekonnamõistest ning see võib isikliku tähenduse põhjal defineeritud perekonna kui institutsiooni asetada seaduse silmis ebavõrdsesse olukorda. Poliitik Liisa Pakosta on sellele tähelepanu juhtinud arvamusartiklis: “Perekonna mõiste on selge ainult ühel juhul: kui mees ja naine on omavahel abielus, kasvatavad ühiseid alaealisi lapsi, ei ela koos vanavanematega ning nende lapsedki pole veel jõudnud ikka, mil neil oleks lähemaid suhteid vastassooga. Kõik muud vormid mahuvad niisiis mõiste „tegelik perekond“ alla ja tõenäoliselt muutub siin pilt juba väga kirjuks.” (Pakosta, 2010).

Kuna perekonnavormid mitmekesisustuvad, on oluline, et ka ühiskondlikud kokkulepped selle suhtes, kel on õigus end juriidiliselt perekonnana määratleda, oleks mitmetahulisemad. Kairi Kasearu (2005) on toonud välja, et Eestis on abiellumine langev trend ning et traditsioonilise perekonna kõrval on üha enam alternatiive teistsuguste kooseluvormide näol, näiteks vabaabieliu, ning perekonnaks loetakse ka teisi kooseluvorme. 2014. aastal vastu võetud kooseluseadus avardab juriidilist käsitlust perekonnast ning seaduse üks eesmärke on juriidiliselt kaitsta kooseluvorme, mis ei mahu traditsioonilise perekonnamudeli alla. Kooseluseaduse vastuvõtmisele eelnenud ja järgnenud ühiskondlikes debattides selgus, et suur osa avalikkusest on kooseluseaduse vastu ning peamiseks argumendiks näis olevat, et alternatiivsed perekonnamudelid pole jätkusuutlikud, kuna need pole traditsioonilised. Samas, traditsioonilisena käsitletud perekond elik abielus olevad täiskasvanud ning sellest sündinud lapsed, ei ole traditsiooniline perekonnavorm faktiliselt ehk ajalooliselt ajas kõige kauem esinenud perekonnamudel ehk suurpere, mille puhul elasid koos mitu põlvkonda. Viimase saja

aasta vältel on mitme põlvkonna mudel asendunud ühe põlvkonna pere mudeliga majanduse ja samuti sotsiaalpoliitilise arengu tulemusena.

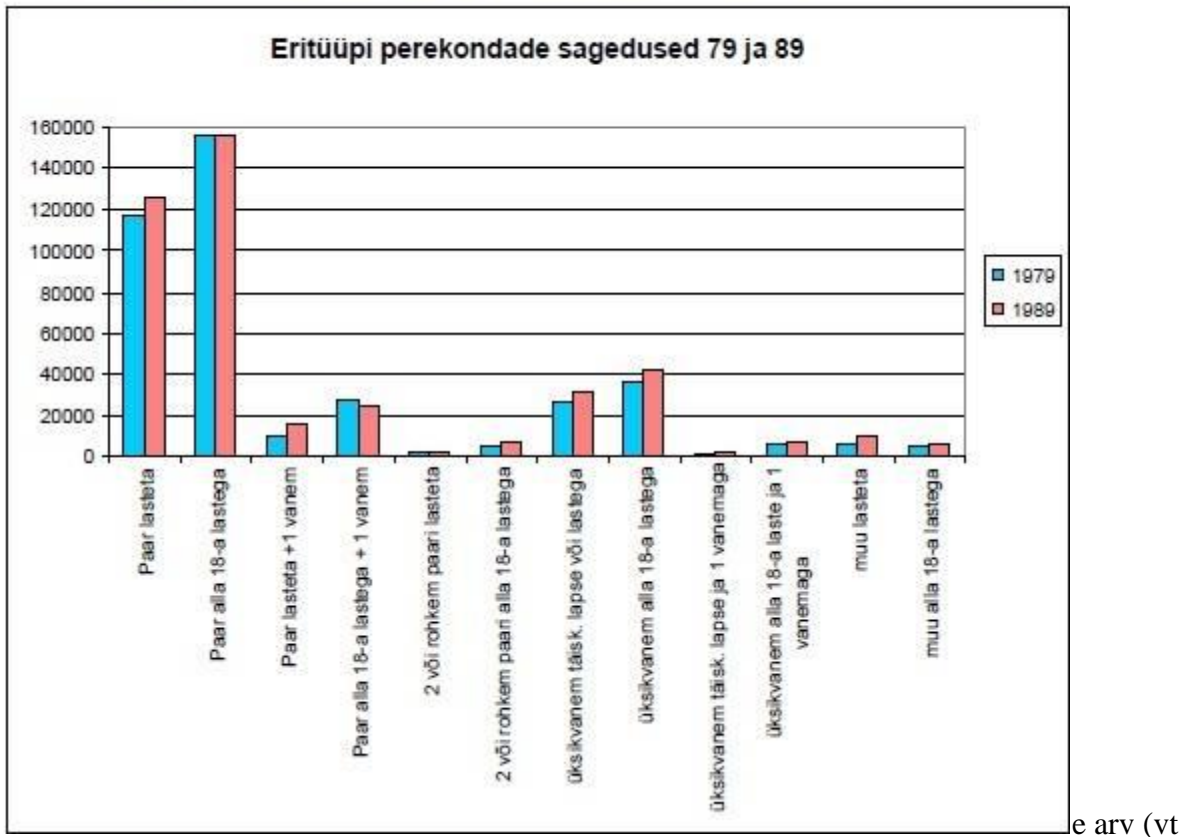
Tiit (2000) toob kokkuvõtlikult välja perekonna muutumise tinginud järgmised objektiivsed ning subjektiivsed suundumused ühiskonnas ja majanduselus:

- 1) Linnastumine, põllumajanduse kui põhilise elatusallika taandumine
- 2) Demograafiline areng: eakas põlvkond suurenes keskmise eluea kasvu tagajärjel, tekkis mitu eakate põlvkonda
- 3) Isiksuste individualiseerumine, erinevate põlvkondade erinev maailmapilt ja väärtustesüsteem (mis seotud ühiskonna kiire arenguga)
- 4) Kolhooside moodustamise, samuti ka noorte spetsialistide sundsuunamise tagajärjel toimus väga kiire urbaniseerumine, mis kiirendas maa-suurperede hävimist.
- 5) Sõjakahjustuste, kiire urbaniseerumise ja intensiivse sisserände tulemusena valitses linnades pidev elamispinna nappus, mida võimendasid kitsendused eramuehitusele. Selle tulemusena levis põlvkondade kohustuslik kooselu, mis ei vastanud üldjuhul pereliikmete soovidele. (Tiit, 2000).

Seega, Eestis on viimase saja aasta jooksul kasvanud ühe ja kahe põlvkonna perede arv, sealhulgas ka üksikvanemaga pered.

Kahe vanema perekonna kõrval võitis eluõiguse ühe vanema perekond

joonised 1 ja 2).

Joonis 1. Eritüüp perekondade sagedused aastal 1979 ja 1989 (Allikas: “Sündimuse dünaamika Eestis”, 2000).

2011. aastal läbi viidud rahvaloenduse tulemustest selgub, et mida nooremad on lapsed, seda sagedamini elavad nad vabaabielus vanematega (alla 3-aastastest lastest 41%, 12–17-aastastest 21%) (Statistikaamet, 2013). Mida vanemad on lapsed, seda sagedamini elavad nad üksikvanema leibkonnas (alla 3-aastastest 17%, 12–17-aastastest 28%) (Statistikaamet, 2014). Viimane asjaolu iseloomustab perede lagunemistendentsi – paljud lapsed ei sünni üksikvanema perekonda, vaid jäävad ühe vanemaga elama perekonna lagunemise tagajärjel (Statistikaamet, 2014).

2011. aasta rahvaloenduse tulemuste võrdlus 2000. aasta andmetega (vt tabel 1) kinnitab üksikvanemaleibkondade proportsionaalset kasvu kõigi leibkonnatüüpide hulgas,

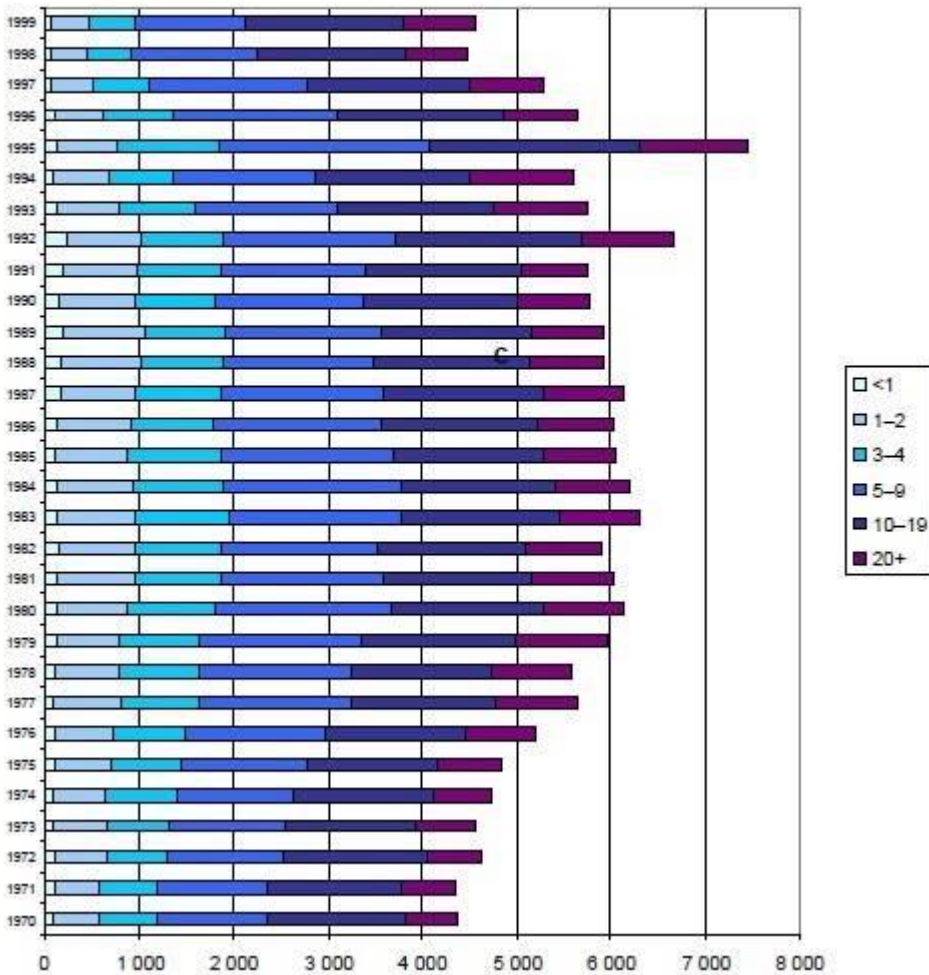
üksikvanemaleibkondade osakaal kõigist leibkondadest kasvas 1,4% vahemikus 2000-2011 (Statistikaamet, 2013).

Leibkonna tüüp	Leibkonnad		Leibkonnaliikmed	
	2000	2011	2000	2011
Kõik leibkonnad	100,0	100,0	100,0	100,0
Ühe liikmega leibkond	33,5	39,9	14,4	18,7
Mitme liikmega mittepereleibkond	3,1	1,8	3,0	1,7
Abielupaar (sh lastega)	36,8	30,1	49,4	41,5
Vabaabielupaar (sh lastega)	10,1	13,6	13,2	19,3
Lastega üksikvanem	14,7	13,0	16,1	14,9
Mitmeperleibkond	1,8	1,6	4,0	3,9

Tabel 1, leibkonnad ja nende liikmed leibkonna tüübi järgi, 2000 ja 2011 (%) (Allikas: Statistikaamet, 2013)

Kogu sõjajärgse perioodi vältel kasvas Eestis lahutuste arv jõudsasti, mis demonstreerib ebastabiilsuse kasvu n-ö traditsioonilise peremudeli püsimisel.

Lahutuste dünaamika absoluutarvudes sõltuvalt abielu kestusest aastates

Joonis 2, lahutuse dünaamika absoluutarvudes sõltuvalt abielu kestusest aastates (Allikas: “Sündimuse dünaamika Eestis”)

Lahutuste arvu kasvu soodustab suhteliselt liberaalne seadusandlus, naiste kõrge harituse ja emantsipatsioonitase ning tööhõive ja rida muidki põhjuseid, mis suurel määral langevad ühte sama protsessi põhjustega mujal maailmas. (Tiit, 2000). Uuring sündimuse dünaamikast Eestis toob välja ka, et üle poolte lastest sünnivad väljaspool abielu ning see on pigem kasvav trend (Tiit, 2000).

Seega, viimase saja aasta jooksul on perekonnamudelid mitmekesistunud ning ka perekonna olemus paljuski muutunud. Perekonna olemuse muutumine toob aga endaga kaasa mitmeid uusi probleeme, millele on sageli vaja otsida riiklikul tasemel sotsiaalseid ja poliitilisi lahendusi. Üks, mida viimastel aastatel on teravalt rõhutatud, puudutab just üksikvanemaga peresid ning nende suuremat avatust sotsiaalsetele riskidele. Dagmar Kutsar ja Avo Trumm on artiklis “Perede elujärg riskiühiskonna tuultes” (2010) välja toonud, et suuremas vaesusriskis olid üksikvanemaga ja paljulapselised pered, samuti töötu leibkonnaliikmega/töötute leibkonnaliikmetega pered (Kutsar ja Trumm 2010: 56). 2011. aasta rahvaloenduse andmetel kasvavad Eestis igas seitsmeteistkümnendas leibkonnas alaealised lapsed koos üksikvanemaga (Tõnurist 2014). Viimase kümne aastaga ei ole üksikvanemaga leibkondade osakaal leibkondade hulgas muutunud (Tõnurist, 2014).

Üksikvanematega seoses on tihti teemaks majanduslik toimetulek, sest perekonna ülalpidamiseks peab piisama ühe inimese sissetulekust ka siis, kui peres kasvab mitu last. See omakorda muudab üksikvanemad kooselus elavate paaridega võrreldes sõltuvamaks riigi pakutavatest toetustest.

Kui Eestis üldiselt elatub peamiselt toetustest ja hüvitistest ligi 12% alaealisi lapsi kasvatavatest abielus või vabaabielus elavatest inimestest, siis üksikvanemate puhul on see protsent 15% (Tõnurist, 2014). Teiste isikute ülalpidamisel elab 6% üksikvanematest (Tõnurist, 2014). Kui palk või tulu ettevõtlusest on peamine elatusallikas 75%-l kooselus elavatest inimestest, kellel on lapsed, siis üksikvanematest vaid 68%-l (Tõnurist, 2014). 75%-l lastega üksikvanemaleibkondades on kõik liikmed hõivatud (Tõnurist, 2014). Ühegi töötava liikmeta lastega üksikvanemaleibkondi oli 9% (Tõnurist, 2014). Sõltumine sotsiaalsetest siiretest tõstab aga üksikvanemate vaesusriski (Tõnurist, 2014). Üksikvanemate vaesusrisk on aga ka vaesusrisk üksikvanema laste jaoks ning lapsed on sotsiaalsete riskide suhtes üks kaitsetumaid gruppe.

Tiit (2000) on välja toonud, et üksikvanema perekonna või vähemalt ühe mittetöötava vanemaga perekonna puhul võib eeldada, et kasvutingimused neis perekondades kasvavatele lastele ei ole soodsad sotsialiseerumiseks. Kutsar ja Trumm loetlevad vaesuse mõjusid: tervise ohtu seadmine, kuna ressursside vähesus kahandab võimalusi tervise eest hoolt kanda; vaesuse oht lähisuhetele,

kuna vaesuses elavad leibkonnad võivad sattuda kergemini üldisesse sotsiaalsesse isolatsiooni ning vaesusest tingitud stress võib sageli viia alkoholismini, mis võib lähisuhetele omakorda laastavalt mõjuda; lapsi ohustab vaesus piiratud valikutega, mis mõjuvad nii laste heaolule kui ka potentsiaalsele edule täiskasvanuna (Kutsar ja Trumm, 2010: 131). Hariduslike valikute vähesuse või puudumise kaudu võib jääda välja arendamata lapse vaimne potentsiaal ja madalamale haridustasemele peatuma jäädes vähenevad tulevikuväljavaated heale tööle (Kutsar ja Trumm, 2010: 133).

Eestis kasvab iga neljas laps üksikvanemaleibkonnas (24% ehk 55 665 alaealist last) (Tõnurist, 2014). Aastal 2008 elas Eurostati andmetel viiendik Eesti lapsi üksikvanemaga. Seega tundub, et trend, kus lapsed kasvavad vaid ühe vanemaga on Eestis süvenemas ning Eesti ei ole selles osas EL-is erandlikus olukorras.

Kuna neljandik alaealistest lastest kasvab üksikvanema käe all, on neljandik lapsi kas vaesuse riskigrupis või kasvab vaesuses. See aga tähendab, et neljandikku lastest ohustavad ebasoodsad tingimused sotsialiseerumiseks ning hariduslike valikute vähesus vähendab omakorda tööalaseid väljavaateid. Võib öelda, et vaesus taastoodab ennast ning asetab üksikvanemate lapsed kahe vanemaga lastega võrreldes potentsiaalselt ebavõrdsemasse olukorda. Leibkondade majanduslikku toimetulekut ohustab eriti suurelt mitme vaesuriski koostoime: nt töötü või töövõimetu üksikvanem (sagedamini ema), kes kasvatab üksi mitut last, peab toime tulema tõenäoliselt ressursi tasemega alla vaesuspiiri, olles oma toimetulekus otseselt sõltuv ühiskonna abist (Kutsar ja Trumm 2010: 74).

Sotsiaaluuringus “Vaesus Eestis” (2010) toovad Dagmar Kutsar ja Avo Trumm välja, et peamised vaesuse riskigrupid on naised, lapsed, eakad, maapiirkondades ja üksi elavad inimesed ning töötud. Vaesuse riskigruppi sattumine on ühelt poolt seotud täiskasvanud leibkonnaliikmete tööhõive staatuse ja sissetulekute suurusega, teiselt poolt mõjutab seda aga leibkonna struktuur — leivateenijate ja ülalpeetavate suhe (Kutsar ja Trumm, 2010: 128). Eriti haavatavad on need, kes kuuluvad korraga mitmesse riskigruppi, st kelle puhul vaesuriskid kuhjuvad, näiteks üksikud vanemaealised naised või mitme õe-vennaga kasvavad töötü üksikvanema lapsed (Kutsar ja Trumm, 2010). Seega, üksikvanemad on sotsiaalteenuste koha pealt üks tundlikumad

grupe ning toomaks välja, millised võivad olla üksikvanema puhul kuhjuvad vaesusriskid, on vajalik käsitleda üksikvanema sotsiaalmajanduslikku profiili.

Sellele, milline on tavaline üksikvanem, on oma uurimuses tähelepanu juhtinud Anu Tõnurist (2011). Üksikvanemaks on peamiselt naised. Lastega üksikvanemaleibkondadest on üksikemasid 92% (33 408 leibkonda) ja üksikisasid 8% (2808 leibkonda) (Tõnurist, 2014). Seega, kuna valdav osa üksikvanematest on naised ja Eestis jääb palgalõhe vahemikku 13% kuni 35% (Espenberg, Aksen, Lees ja Puolokainen, 2014), on üks sotsiaalsetest riskidest suurema osa üksikvanemate jaoks palgalõhe, mis kujutab endast toimetulekuriski üksikvanemaleibkonna liikmetele. Antud uurimuses ei käsitleta palgalõhet võrdõiguslikkuse seisukohast, ainult seoses leibkonna sissetulekuga.

Tõnurist (2014) toob välja, et üksikvanemaks jäädakse tavaliselt elu jooksul, olgu põhjuseks siis kas kooselu/abielu purunemine, partneri/abikaasa surm vms. Perekonnaseaduse sotsiaalsete mõjude analüüsi aruanne (Kutsar: 2008) sedastab, et 2010. aasta 1. juulil jõustunud perekonnaseaduse tagajärjel "on tõenäoline, et majanduslikult nõrgema osapoole (sagedamini naise) majanduslik ebakindlus kasvab abielulahutuse korral. Seega, abielulahutus on üksikvanema üks vaesusriski tegureid.

Soo-vanusjaotus näitab, et mida vanemaks naised saavad, seda enam leidub nende seas ka üksikvanemaid (Tõnurist, 2014). Muutus üksikvanemate arvu vähenemise suunas toimub naistel alates 40. eluaastast. See on aeg, mil lapsed saavad täiskasvanuks ning alustavad iseseisvat elu. Mehed aga jäävad üksikvanemaks vanemas eas kui naised. See on tingitud meeste omasest hilisemast kooselu (ja abielu) alustamise vanusest (Tõnurist, 2014). Tõnurist juhib tähelepanu ka sellele, et ligikaudu pooled üksikvanematest ei ole olnud kunagi abielus ja seega on suur hulk lapsi sündinudki väljaspool abielu (Tõnurist, 2014). Seega, alaealise lapse vanema jaoks suureneb tõenäosus saada üksikvanemaks iga mööduva aastaga.

Tõnurist (2014) toob välja, et lahutuste arv on suur ning paljud lapsed ei sünni enam seaduslikus abielus elava paari perekonda, traditsioonilised kooseluvormid asenduvad järjest enam uutega (vaba- või külalisabielu jne).

Seega, kuna lahutuste arv on suur, on seda teravam ka palgalõhe sotsiaalne mõõde, sest kui tüüpiliselt on palgalõhet õigustatud sellega, et mehel on peretoiitja roll, siis lahutatud paari ja mõningate uuemat sorti perekonnavormide (nt külalisabielu) puhul langeb see õigustus ära. Kuna pärast lahutust jäävad lapsed enamasti kasvama emaga, vähendab palgalõhe leibkonna sissetulekut iga leibkonna liikme kohta.

Lisaks majanduslikule mõõtmele on kooselude lagunemisel ka psühholoogiline tahk. Tõnurist (2014) toob välja, et muutunud on ka inimeste suhtumine perekonnaväärtustesse ning purunenud kodude tagajärjel kannatavad tihti enim üksikvanemate peredesse kasvama jäävad lapsed, kuid nende kõrval ka vaatamata raskustele hakkama saama pidavad emad ja isad (Tõnurist, 2014).

Perekonnaseaduse sotsiaalsete mõjude analüüs (Kutsar, 2008) toob perekonnaseaduse ühe võimaliku mõjuna Eesti ühiskonna jätkusuutlikkusele välja ebavõrdsuse süvenemise. Ühiskonna tasandil toob seaduseelnõus ettenähtud varajagamise põhimõtete rakendamine ohu nõrgema osapoole vaesuse suurenemiseks (Kutsar, 2008). Naiste, eriti üksikemade ja üksikvanemapere vaesumine on Eestis tõsine probleem juba praegu, mistõttu tuleb sotsiaalmajandusliku ebavõrdsuse süvenemise ohtu ühiskonnas väga tõsiselt suhtuda (Kutsar, 2008). Ebavõrdsuse süvenemine ühiskonnas suurendab põlvkondlikult päritava vaesuse kasvu tõenäosust ning seab takistusi nendele, kes teistega võrreldes on kehvas sotsiaalmajanduslikus positsioonis (Kutsar, 2008). Ebavõrdsusega seoses sugeneb rohkem usaldamatust ja sallimatust inimeste vahelistesse suhetesse ja suhtumisse ühiskonna institutsioonidesse (Kutsar, 2008).

Üksikvanemaks on 3,1% kõigist eestlastest ning 3,9% venelastest Eestis (Tõnurist, 2014). Kui kõrvutada eestlasi kõigi ülejäänud Eestis elavate rahvusvähemustega, on erinevused märgatavamad – mitte-eestlaste hulgas on üksikvanemaid 4,4%, seega rohkem kui eestlaste seas (Tõnurist, 2014). Kuna ebavõrdsuse süvenemine võib kaasa tuua umbusku inimestevahelistes suhetes ning ühiskondlikesse institutsioonidesse, on üksikvanemate võrdlemisi kõrge protsent nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste hulgas integratsiooni takistavaks teguriks. Antud töö ei keskendu integratsiooni soodustavatele ja takistavatele teguritele, kuid üksikvanemate toimetulek on oluline välja tuua integratsiooni mõjutava aspektina kui üks ühiskonda modelleeriv tegur.

Kuna üksikvanemaid ning üksikvanematega kasvavaid lapsi on palju, on oluline, et oleks tagatud ka sellise perekonnavormi kaitse poliitiliselt, majanduslikult ning sotsiaalselt, seega on vajalik mõtestada, kuidas representeerib üksikvanemaid ning eraldi üksikemasid ning üksikisasid Eesti meedia. Kuna ühiskonnas kokkulepitavad poliitikad on üldjuhul seotud ideedega nende poliitikate kohta, on oluline analüüsida avalikkuses näha olevat suhtumiste ja hoiakute konteksti. Suhtumine üksikvanematesse selgitab ka nende toetamise meetmete loomise võimalikkust või võimatust. Kõige üldisema ülevaate avalikkuse hoiakutest saab meediast.

1.2. Meedia kui maailmapildi kujundaja

Reaalsuse sotsiaalse konstrueerituse kontseptsiooni kohaselt loovad inimesed ja grupid, kes sotsiaalses süsteemis suhtlevad, aja jooksul üksteise tegude kohta kontseptsioone ja vaimseid representatsioone ning nende arusaamadega ning kontseptsioonidega ajapikku vastastikuste rolli täitjate poolt harjutakse (Berger ja Luckmann, 1966). Kui ka teistele ühiskonnaliikmetele on võimaldatud ligipääs nende rollide juurde, võib öelda, et vastastikused interaktsioonid institutsionaliseeritakse. Selle käigus põimitakse need tähendused ühiskonda (Berger ja Luckmann, 1966).

Teadmised ning inimeste arusaam ja usk selle kohta, mis on reaalsus, põimitakse ühiskonna institutsionaalsetesse kudedesse. Seega võib öelda, et reaalsus on sotsiaalselt konstrueeritud (Berger ja Luckmann, 1966).

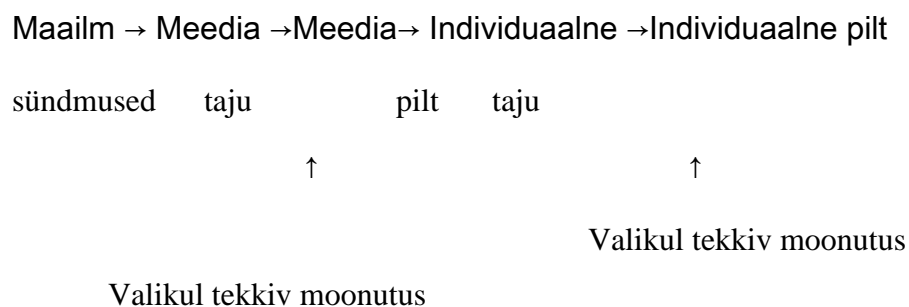
Meedia on üks peamistest allikatest, kust inimesed saavad informatsiooni maailma kohta. See mängib tähtsat rolli inimese sotsialiseerimise protsessis ja toodab pidevalt ühiskonna standardeid, malle ja norme (McQuail 2003). Seega, kuna meedial on sotsialiseeriv roll, on meedia ka üks keskseid tegureid reaalsuse sotsiaalsel konstrueerimisel. McQuail (2000: 58) märgib: "Meedia määrab suures osas selle, kuidas me sotsiaalset reaalsust tajume ja mida me peame normaalseks, kujundab ühise avaliku elu ja jagatud kogemuse."

Meedia sisu ei ole kunagi objektiivne ja meedia sisu vastuvõtt samuti. Esimest põhjendab nt uudise tootmise ja edastamise protsess, teist saab selgitada vastuvõtjate isiksuslike, kogemuslike ja sotsiaalsete taustade paljususega. Samas on oluline meeles pidada, et meedia puhul mängib olulist rolli n-ö inimlik faktor ehk meediat toodavad inimesed, kes pole sõnumite kommunitseerimisel vabad eelnevast elukogemusest, eelarvamustest ning hoiakutest ja tekstid,

mis jõuavad inimeste vahendusel meediasse, on alati mingil määral subjektiivsed, kallutatud ning moonutatud. Ka see, mida avaldatakse, on valik ning valiku tegemiselt on kaasas vaikimisi hinnang, et mingil põhjusel on avaldatav tekst oluline. Kuid hinnanguid meediatekstile ei anna vaid seda edastavad inimesed, ka auditooriumil võivad olla teksti sisu suhtes eelnevad hoiakud ning auditoorium annab tekstile lisatähenduse, seda illustreerib Galtung & Ruge kommunitseerimise skeem:

Skeem 1. Uudiste kommunitseerimise ahel (Galtung & Ruge 1970: 260)

Seega, viis, kuidas meedia mõjutab inimeste maailmapilti, pole lineaarne ning see, kuidas mingit teemat mõistetakse, sõltub ka eelnevatest teadmistest ning hoiakutest, kuid ka need eelnevad teadmised ja hoiakud võivad pärineda meediast. Kuna aga informatsiooni meedias edastavad inimesed, on ka edastajate eelnevad teadmised ning hoiakud konstrueeritud paljuski läbi meedia, seega võib öelda, et meedia kujundab inimeste maailmapilti ja inimeste maailmapilt kujundab meediat. Kommunikatorid konstrueerivad sõnumeid lähtuvalt oma tähendusstruktuuridest, kuid selleks, et auditooriumini jõuda, peavad sõnumi loojad arvestama auditooriumi eeldatavate hoiakutega.

Representatsiooniks võib nimetada seda kujutluspilti, mis tekib inimesel meediasisus esitatud kujutlusviisi ja tema enda eelteadmiste/-hoiakute baasil antud objektist).

Kultuuriteoreetik Stuart Halli (1997) käsitluse järgi ühendab representatsioon tähendused ja keele kultuuriga. Representatsioon on tähenduste andmine meie meeltes asuvatele mõistetele läbi keele (Hall, 1997). Kuna meedia kasutab tähenduste andmiseks sõnade keelt ja pildikeelt, on

meedial roll representatsioonide ühendamisel kultuuriga.

Hall ütleb ka (1997), et me anname asjadele tähenduse sellega, kuidas me neid esitleme – kuidas kasutame, mida me nende suhtes ütleme, mõtleme või tunneme. Tähendust toodetakse ja vahetatakse pidevalt igas personaalses ja sotsiaalses interaktsioonis, milles me osaleme (Hall, 1997). Ka mistahes meediateksti tarbides astume sellega interaktsiooni, seega (taas)loob iga meediatekst tähendusi meie meeltes ehk osaleme representatsiooniloo protsessis.

Mistahes sotsiaalse grupi representeerimine meedias, osaleb seega avaliku arvamuse kujunemisel selle grupi suhtes ning avalik arvamus omakorda mõjutab seda, millisel ühiskondlikul positsioonil antud gruppi nähakse ja koheldakse, milline on selle grupi suunas rakendatav poliitika ning kas selle grupi huvisid käsitletakse kui ühiskondlikke huvisid. Kuna antud töö keskendub üksikvanemate representeerimise uurimisele Eesti meedias, pean silmas seda, kuhu paigutab meedia üksikvanemate positsiooni Eesti ühiskonnas ning kuidas meedia kõnetab üksikvanemaid ning milliste poliitiliste otsuste juures koheldakse üksikvanemaid sidusgrupi või sihtrühmana.

1.3. Üksikvanemate representatsioon

Suhtumine üksikvanematesse on seotud muuhulgas ka sellega, milliseid hoiakuid kultiveerib üksikvanemate suhtes meedia. Üksikvanemate representatsiooni pole Eestis mahukates teadustöodes eraldiseisvalt uuritud, kuid võib oletada, et see on soospetsiifiline ning me võime leida representatsiooni seose tavapärase sugude representeerimisega meedias.

Sarnaselt Pilvre (2011) doktoritööle “Naiste mediarepresentatsioon Eesti ajakirjanduskultuuri ja ühiskonna kontekstis”, tugineb ka minu uurimus konstruktivistlikule arusaamale sotsiaalsest reaalsusest ning tõdemusest, et meedia osa tegelikkuse keelelisel tootmisel ja taastootmisel, sotsialiseerimise, legitimeerimise ja ka muutuste protsessis on keskne. Pilvre doktoritöö sedastab, et naiste representatsioon Eesti meedias vastab üldiselt universaalsetele tendentsidele, näidates soosüsteemi suhtelist püsivust ning universaalsust (2011), millest võib järeldada, et ka üksikemasid ja üksikisaseid ei representeerita kui üksikvanemaid, vaid et tegur representatsiooni

puhul on ka üksikvanema sugu ning üksikemasid ja üksikisasid representeeritakse erinevalt.

Piits (2015) tõi doktoritöös “Sagedamini inimest tähistavate kollekatsioonid eesti keeles” välja, et tüüpiliselt täiskasvanuid kirjeldavate sõnade kasutuses koorub välja stereotüüpne pilt. Ehkki nii naiste kui ka meeste iseloomu puhul domineerisid positiivsed omadused ning targaks või tubliks nimetatakse mehi ja naisi võrdselt, rõhutati naiste puhul ilu ja atraktiivsust mitu korda rohkem kui meeste puhul (Piits, 2015). Mõnikord muutus ka sõna tähendus, näiteks sõnaga mees koos esinedes tähistas tugev füüsilist jõudu, kuid koos sõnaga naine märkis see eelkõige vaimujõudu (Piits, 2015). Ema puhul kõige sagedamini kasutatavatest sõnadest moodustavad suure osa laste ja nende kasvatamisega seotud verbid nagu sünnitama, imetama, toitma, jootma, aga ka keelitama, tõrelema, tirima, raputama ja silitama (Piits, 2015). Isa puhul on need jalutama, juhendama, kiigutama, patsutama ja meisterdama (Piits, 2015). Piits (2015) järeldeb sellest, et need sõna-paarid näitavad, et ema ülesanne on hoolitseda lapse esmavajaduste eest ning isa nähakse pigem lapse juhendaja ja lõbustaja rollis.

Kuna ema ja isa rolle kirjeldatakse soospetsiifiliselt, on põhjust oletada, et tendents kehtib ka üksikemade ja üksikisade representeerimisel.

Piits tõi välja ka, et ema ja isa puhul kasutatakse ka palju kodutöödega seotud sõnu. Emad küpsetavad, keedavad, pakivad, pesevad ja askeldavad, isade kanda jäävad erakorralisemad kodutööd, millele viitavad verbid ehitama ja meisterdama (Piits, 2015). Piits järeldeb sellest, et see peegeldab Eesti ühiskonnas kehtivat tööjaotust, et naised teevad hoolimata sama pikast palgatööpäevast kaks korda rohkem kodutöid kui mehed. Samal ajal tähtsustatakse isa puhul palgatööd ja raha, sest kõige rohkem esines isaga koos sõna teenima, ent tihti ka pärandama (Piits, 2015). Kuna emade ja isade tööga seotud rolle esitletakse erinevalt, võib oletada, et soospetsiifiliselt käsitletakse ka üksikemade ja üksikisade tööga seotud ülesandeid.

Meediainstitutsioon on huvitatud *status quo* säilitamisest ning sellega on seletatavad ajakirjandusorganisatsioonis tehtavad ideoloogilised valikud (Pilvre, 2011). Naise kujutamiseviiside suhteline püsivus on diskursiivse võitluse tulemus: patriarhaalne elukorraldus on olnud ohustatud, kuid meediakujutises näeme vaid patriarhaalse ideoloogia eduka võitluse lõpptulemust: naiste osakaal püsib madalam võrreldes meeste osakaaluga ning naisi kujutatakse

kui erandeid avalikus sfääris, rõhutades diskursiivsete vahenditega naiste olemuslikku kuulumist privaatsfääri (Pilvre, 2011). Naiste representatsioon on märgata naiste soolisuse rõhutamist, samas kui meeste representatsioon keskendub mingile teemale, millega seoses meestegelane on uudiskünnise ületanud (Pilvre, 2011). Kuna rõhutatakse meeste ja naiste kuulumist erinevatesse sfääridesse, võib oletada, et ka üksikemasid ja üksikisaid kujutatakse vastavalt kui erandeid avalikus sfääris ja olemuslikku kuulumist privaatsfääri või läbi teema, millega üksikisa on uudiskünnise ületanud. Samuti saab oletada, et üksikemade kujutamisel esineb soolisuse rõhutamist sagedamini.

Emade ja isade erineva portreerimise on välja toonud ka Dewitt, Cready & Seward (2013) uurimuses vanemarollide portreerimisest lasteraamatutes, millest selgus, et emasid ja isasid on ameerika lastekirjanduse pildidel kujutatud soo-stereotüüpiliselt ehk emasid on kujutatud kui igapäevast lapse eest hoolitsejaid, söögitegijaid ja koristajaid ning isasid kui perele sissetuleku teenijaid ning ka pidevalt kodunt eemal viibijaid, kuid selle uuringu kohaselt kujutati pigem isasid kui lastega mängijaid. Üleüldiselt kujutati emasid lasteraamatutes rohkem kui isasid (Dewitt jt., 2013).

Ka uuring, milles käsitleti lahku läinud vanemate kujutamist Uus-Meremaa kohtukõnedes. Sedastab, et laste eest hoolitsejatena kujutatakse enamasti emasid, nii enne kui ka pärast lahutust ning “traditsiooniline sooline leping” on levinud enamikes heteroseksuaalsetes leibkondades ka enne lahkuminekut (Chadwick, Gavey, Elizabeth & Tolmie, 2011).

Kuna emasid kujutatakse mitme uurimuse kohaselt kui lapse baasvajaduste eest hoolitsejat ning isasid kui lapse lõbustajaid, on oluline uurida, kas meedia esitab üksikvanematele väljakutse murda soorolle ning esineb paradigmuuendus ema ja isa rollide kajastamisel, kui laps kasvab üksikvanemaga, kuna sel juhul on lapse eest igapäevase hoolitsemise ja lõbustamise roll täita ühel vanemal sõltumata soost. Oluline on uurida ka seda, kuidas üksikvanemad erinevate rollide täitmist mõtestavad. Seda seetõttu, et üksikvanemad on üha kasvav sotsiaalne grupp ning üha enam lapsi Eesti ühiskonnas kasvab üksikvanemaleibkonnas ja on seega sellist tüüpi perekonna väärtuste potentsiaalsed edasikandjad.

Kaurson (2005) tõi oma bakalaureusetöös “Eesti sotsiaalsete gruppide representatsioon meedias Eesti Päevalehe näitel” välja, et mis tahes sotsiaalsel grupil pole meedias eriti võimalust ennast ise portreerida, pigem teeb seda mõne teise grupi esindaja ning sotsiaalsete gruppide portreerimine on pigem ühekülgne ning eelarvamusterohke, kallutatud mõne hoiaku suunas ning et meedial endal on selle hoiaku keskse mediarepresentatsiooni kujunemisel olulisem roll, kui sotsiaalse grupi esindajatel enestel. Sellele viitab asjaolu, et hoiaku kujunemisel mängib olulist rolli representatsiooni erinevate võtete omavaheline kombineerimine, mitte niivõrd sotsiaalse grupi esindaja kajastus kõneisikuna, seega kajastatakse erinevaid sotsiaalseid gruppe tihtipeale nemad-rollis (Kaurson, 2005).

Kuna üksikvanemad on üks sotsiaalsetest gruppidest, võib oletada, et ka üksikvanemad on meedias portreeritud mõne teiste gruppide esindajate poolt ja representatsioon pigem ühekülgne ning eelarvamusterohke ning üksikvanemaid kajastatud nemad-rollis. Tendents on üksikvanematele kui sotsiaalsele grupile ebasoodne, kuna stigmatiseeriv kajastus ei pruugi seista üksikvanemate sotsiaalse heaolu eest ning probleem on sedavõrd teravam, kui võrd üksikvanemate ja nende hoolealuste laste osa ühiskonnas on järjest suurem, seega puudutab antud grupi sotsiaalne heaolu järjest rohkemaid inimesi ja seega järjest enam ühiskonna käekäiku üldiselt.

1.4. Uurimisküsimused

Käesoleva uurimistöö eesmärk on analüüsida üksikvanemate representatsiooni meedias Delfi.ee näitel. Selleks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- Millistena kujutatakse üksikvanemaid Eesti meedias ning millised erinevused ja sarnasused ilmnevad üksikemade ja üksikisade kujutamisel?

Alaküsimuste abil leitakse vastused järgmistele aspektidele:

- Milliste teemade raames üksikvanematest räägitakse?
- Kes kirjutab lugusid üksikvanematest?
- Kes on rääkivad ja kes tegutsevad tegelased lugudes?
- Missugustes rollides üksikvanemaid kujutatakse?
- Mis on peamised lugudes ilmnevad probleemid?

Lähtuvalt töö teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest võib oletada, et üksikvanema representatsioon on soospetsiifiline. Et seda oletust kontrollida, viin läbi delfi.ee artiklite kombineeritud sisuanalüüsi.

2. Uurimismaterjal ja metoodika

Antud töö uurib Eesti suurimat *online*-portaali Delfi.ee, mille uudistevoogu on hõlmatud ka mitme muu väljaande materjalid nagu Ekspress Grupi kontserni ajalehed Eesti Ekspress, Maaleht ja Eesti Päevaleht ning lisaks põhiportalile ka lisaks hulk teisi portaale meelelahutusuudiste portaal publik.ee, teadus- ja tehnikauudiste portaal forte.ee, naisteväljaanne naistekas.ee, äriuudiseid kajastav Ärileht.ee, tarbijaportaal Kasulik.ee, videoportaal delfi.tv, reisiuudiseid kajastav reisijuht.ee, pereteemadele suunatud perejalaps.ee, sisustus- ja disainiuudiseid kajastav moodne kodu.ee. Valimist jätan välja venekeelse Delfi portaali uudised, mistõttu ei anna antud töö täielikku ülevaadet valitud ajavahemikus üksikvanematest kirjutatud artiklitest, kuid võttes valimis arvesse ka venekeelse portaali lood, oleks töö maht läinud liiga suureks, kuna see oleks parema ülevaate eesmärgil eeldanud eestikeelse ja venekeelse käsitluse sarnasuste ja erinevuste võrdlemist.

Valimisse said otsingumootori abil valitud lood Delfi.ee lehe arhiivist, kasutades märksõnu “üksikema”, “üksikisa” ja “üksikvanem” ajavahemikus 01.01.2010-31.01.2013, Sellise analüüsiperioodi valiku tingis asjaolu, et sellesse perioodi jäi mitu sündmust, mis on üksikvanemate seisukohast olulised, näiteks uue perekonnaseaduse jõustumine 2010. aasta 1. juulil, samuti elavnesid selle aja jooksul debadid elatisabi fondi loomise ning lastetoetuste tõusu vajalikkusest, samuti algasid debadid kooseluseaduse muutmise vajalikkusest. Neli aastat on piisavalt pikk periood, et tuua väljapeamised tendentsid üksikvanematest kirjutamisel ja nende kujutamisel. Analüüsiperioodi ei pikendatud kooseluseaduse intensiivse arutelu ja seaduse vastuvõtmise aega, sest töö maht seda ei võimaldanud.

Valimisse leidsin otsingusõnadega “üksikema”, “üksikisa” ja “üksikvanem” kokku 361 lugu, kuid lugusid, mis tulid esile enam kui ühe otsingusõnaga, arvestasin vaid ühel korral ning ei kodeerinud mitmekordselt. Küll aga kodeerisin mitmekordselt neid lugusid, mis esinesid rohkem kui ühes portaalil, kuna sel juhul on tõenäolisem, et lood on jõudnud rohkemate inimesteni. Lugude määratlemisel võtsin eeskujuna Hennoste (2008) välja toodud kriteeriumidest, mille põhjal lood liigituvad erinevateks lootüüpideks.

Määratlesin loo lugejakirjana, kui tekst oli kirjutatud mitte ajakirjaniku, vastava ala eksperdi või avaliku elu tegelase poolt ning lugu ilmus rubriigis “Rahva hää”. Uudisena liigitasin loo juhul, kui selle autoriks oli kas Eesti ajakirjanik või toimetuse, lugu vastas uudise ülesehitusele ning

selles ei avaldunud autori arvamusi. Olemusloona liigitasin lood, mille autoriks oli Eesti ajakirjanik ning mis keskenduvad kellelgi või millelgi pikemalt, pakub palju kirjeldusi ja näiteid, kuid mille eesmärk pole kritiseerida või prognoosida. Arvamusloona liigitasin lood, mille autor oli kas Eesti ajakirjanik, toimetus, avaliku elu tegelane ning mis püüdsid lugejat milleski veenda, midagi kritiseerida või prognoosida ning mis ei ilmunud rubriigis “Rahva hääl”. Fotolugudena liigitasin lood, mille põhiosaks olid fotod ja mitte kirjalik tekst. Ekspertarvamusena liigitasin lood, milles lugejat üritab milleski veenda, midagi kritiseerida või prognoosida vastava ala ekspert. Intervjuuna liigitasin lood, mille puhul allikaks on inimene, kellelt reporter on võtnud uudisintervjuu ja ka selle esitanud lugejale intervjuuna. Kategoriasse “muu” liigitasin need lood, mis ei mahtunud ühegi eelnevalt välja toodud kategooria alla.

2.1 Meetod

Andmete kogumiseks kasutasin kombineeritud tekstianalüüsi, kuna sel viisil sain esmase kirjeldava ülevaate üksikvanematest ning üksikemadest ja üksikisadest eraldi. Kvantitatiivselt kodeeritud osaga sain ülevaate lugude, loo tüüpide, autorite, tegelaste, sugude ja teemade esinemissagedustest, kvalitatiivset analüüsi läheb vaja ülevaate saamiseks peamistest probleemidest, mida üksikvanematega seostatakse.

2.2 Kvantitatiivne sisuanalüüs

Klassikaline kontentanalüüsi määratlus Berelson'i järgi: ”Kontentanalüüs on uurimistehnika kommunikatsiooni eksplitsiitse sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks” (Kalmus 2005). Selle abil analüüsitakse kindlate reeglite järgi uuritava objekti „nähtavat” sisu. Mõõtmise toimub numbrilistes väärtustes.

Andmete kogumiseks kasutasin ma kontentanalüüsi, kuna leidsin, et sel viisil saan esmase kirjeldava ülevaate üksikvanematest ning üksikemadest ja üksikisadest eraldi. Arvan, et kontentanalüüs on sobiv meetod, sest enne hinnangute ja hoiakute uurimist tuleks saada üldine ülevaade üksikvanemate kajastamisest ajakirjanduses (antud juhul eestikeelses Delfi.ee-s). Kontentanalüüsi tarvis koostasid kodeerimisjuhendi (vt lisa 1), mille tegemiseks võtsin eeskjuju “Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid: tekstianalüüsi kompendiumist” (Kalmus 2004).

Selleks, et vastata uurimisküsimustele üksikvanemate kujutamise kohta, moodustasin kodeerimisjuhendisse nii artikleid iseloomustavad formaalsed kategooriad (nt artikli pealkiri, loo tüüp, autor, autori sugu ja amet, artikli teema) kui ka sisulised üksikvanemate kajastamist iseloomustavad kategooriad (nt rollid, milles neid kujutatakse ja lahtised kategooriad, milles tõin välja probleemid, millega seoses üksikvanematest räägiti).

Järgnevalt selgitan mõningate kategooriate kodeerimise põhimõtteid.

Loo tüüp ja autor. Kodeerimisjuhendis on kategooria “Loo tüüp” (A3) ning lisasin sellesse kümme erinevat loo tüüpi, milline analüüsiühik olla võiks, küll aga ei suutnud ma ennetada kõikvõimalikke loo tüüpe, näiteks loo puhul “Alimentide eest võidelnud üksikema: naised, seiske oma laste õiguste eest!” oli keeruline teha vahet, kas tegemist arvamuselooga, lugejakirjaga või intervjuuga, kuna ühest küljest esitas loos mõtteid üks üksikema ja polnud muid allikaid, kuid teksti oli sekkunud ka ajakirjanik või toimetaja, kuid intervjuu jaoks tekst jälle liiga kirjeldav ja mitte stiilis küsimus-vastus. Otsustasin paigutada loo arvamuselugude alla, kuna lugu keskendus üsna kitsale teemale, kuid mitte ekspertarvamuseks, kuna kuskilt ei selgunud, et loo tegelaseks oleks õigusteaduse ekspert ning just õiguse mõistmise vajadust antud lugu käsitles. Sama loo puhul kerkis küsimus ka autorist ning kuna ma olin loo liigitanud arvamuseloo alla, leidsin, et autori kategooria (A4) puhul on kõige adekvaatsem, kui märkin loo autoriks tavalise lugeja, kuna kui oleksin märkinud autoriks ajakirjaniku, oleks see jätnud petliku mulje, et arvamuseloo autor on ajakirjanik, kuigi tegelikult oli seda siiski lugeja, hoolimata sellest, et ajakirjanik loo vormistanud oli.

Lugu “Pere vaesus puudutab eriti kurvalt lapsi” on kokku pandud 670 lugejakirjast. Kasutasin kodeerimiseks vaid üksikvanemaid puudutavat lõiku, sest lisaks ka teisi lõike kasutades, oleks tulemused olnud eksitavad, kuna loos oli juttu erinevatest vaesuseriskidest, mis kõik ei puudutagi üksikvanemaid, nende lõikude kodeerimine aga oleks võinud viia just sellise tõlgenduseni.

Kategooriad A6 ja A7 ehk vastavalt teemad, mille raames räägiti üksikemadest või -isadest, valisin selle järgi, kus loo fookus oli, kuid üritasin hõlmata ka kõrvalteemasid. Lähtusin kodeerimisel põhimõttest, et kodeerimisel võiks katta võimalikult laia teemaderingi, mille raames üksikemadest või isadest räägitakse ja millega neid seeläbi seostada võib ja mitte keskenduda võimalikult kitsale ja konkreetsele teemaderingile, kuna mulle tundus see

üksikvanemate kujutamist autentsemalt edasi andev, sest see, mis lugejatele loost meelde jääb või millega edaspidi seostatakse, ei pruugi olla teema, millel oli loo fookus. Ka kontrollkodeerija sõnul lähtus ta sellest, millest tema arvates põhiliselt räägiti, kuid mainis ära, et kui nägi vastusevariantide seas mõnda sellist teemat, mida loos mainiti, kuid millele polnud suunatud loo fookus, lisas ta teemadevalikusse ka selle. Samuti tõi kontrollikodeerija loo puhul "Rauno Märks võrdleb üksikemasid kodutute loomadega" valikuvariandi "muu" all sisse "meelelahutuse", ise olin ma selle variandi välja jätnud.

Kui mõne loo fookus, nt "Maksvõlgades sipleb üle 100 000 inimese vallasemadest kuni ärihaideni", oli kitsam kui minu kategooriates välja toodud oli, antud loo puhul nt elatis, märkisin selle ära lisaks sotsiaalteemale ka vastusevariandiga "muu" ning kirjutasin juurde "elatis", et oleks selge, millise muu teemaga tegemist on, kuna hilisema analüüsi käigus võib muidu jääda mulje, et üksikvanematest räägiti pidevalt mingi muu teema raames, kuid tegelikult oli see ühe valdkonna kitsendus, mille selguse huvides välja tõin.

Kuna kategooriad A6 ning A7 osutusid kõige ambivalentsemateks ehk kodeerimise käigus selgus, et teemasid, mille raames üksikvanematest räägitakse, on oluliselt rohkem, kui olin esialgu kodeerimistabelisse kirjutanud, kodeerisin antud kategooriat kaks korda.

Kategooriate D1 ja D2 puhul ehk vastavalt üksikema roll loos ja üksikisa roll loos lähtusin rolli määramisel vanemarolliga seonduvaks või mitteseonduvaks sellest, kas üksikemasid või üksikisaid on kujutatud rääkimas või tegutsemas seoses lapsevanemaks olemisega ehk nende tegevus haakub laste kasvatamisega ja mitteseonduvaks juhul, kui kellegi üksikemaks või üksikisaks olemine on loos ära mainitud pigem omadusena, kirjeldusena ja mitte üksi laste kasvatamise kohustuste, vastutuse ning õigustega.

Kahes lahtises kategoorias (D6 ja D7) loetlesin üksikemade ja üksikisade kirjeldamiseks kasutatud epiteete ning seejuures lähtusin epiteedi mõistest kui taidelisest lisandsõnast, mis tõstab põhisõna mõiste tunnusest esile autori arvates mõnd tähtsat joont. Sellise kategooria puhul on aga nõrk koht see, et võidakse kirjeldada ka epiteete kasutamata, ümberöeldes, ning sel juhul ei saanud ma seda üles märkida, kuna antud uurimuses kirjeldusi avavaid muid kategooriaid polnud.

Kasutasin lahtist kategooriat D5 ehk probleemid, millega üksikvanemat seostatakse kui A6 ja A7 ehk üksikemade ja üksikisadega seostatavate teemade kategooria kitsendust. Nimelt, kirjutasin sinna spetsiifilisemad probleemid, mis vastava loo teemadega kaasnesid ning millest artiklis

juttu oli. Näiteks, kui loo puhul "Maksuvõlgades sipleb üle 100 000 inimese vallasemadest kuni suurte ärihaideni" (Lättemäe, 13.05.2010) määratlesin üksikvanematest rääkimise teemana majanduse, sotsiaalvaldkonna, poliitika ning elatise, kuid probleemideringi puhul määratlesin kitsamalt, et antud loo puhul oli probleemiks see, et võlgade ja laenudega hädas oleva üksikvanemal kulub nende tagasi maksmiseks lastele mõistetud elatistraha.

Kontrollikodeerimisest selgus, et polnud üht kategooriat, mis oleks olnud teistest silmnähtavalt arusaamatum, küll aga oli mitu kategooriat, mille puhul tekkis kahe loo puhul erinevalt arusaamist. Üheks selliseks oli kategooria A3 ehk loo tüüp. Selle kategooria mitteühtivusi selgitab ilmselt tõik, et kontrollikodeerija pole ajakirjandust õppinud ega teagi lugude tüüpidel vahet teha, nagu hilisemast arutlusest selgus, otsustas ta pigem mulje kui loo tunnuste võrdlemise põhjal.

Ka kategooriate B2 ehk rääkiv kõrvaltegelane, B3 ehk tegutsev tegelane ning B4 ehk tegutsev kõrvaltegelane puhul tuli mitteühtivusi välja kahel korral. Nagu selgus vestlusest kontrollikodeerijaga, ei märganud ta ühe loo puhul, nimelt (Eesti Ekspress, 26.08.2010) "Ekspress soovib: 12 000 rongaisa vajavad Isamaalist Inkassot", et kõneleja vahetus ning samuti ütles ta, et oli raskusi, tegemaks vahet, kas tegemist on kõnelejaga, tegutsejaga või mõlemaga.

Mõne kategooria puhul tuli mitteühtimisi ette veel, kuid iga puhul vaid ühel korral.

2.3. Kvalitatiivne sisuanalüüs

Otsustasin uurimuses kasutada ka kvalitatiivset tekstianalüüsi meetodit, kuna kombineerides kaht erinevat meetodit, saab teemast täielikuma ülevaate. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu ja/või kontekstiliste tähenduste uurimiseks, kusjuures keelt kui kommunikatsioonivahendit kasutatakse intensiivselt, piirdumata sõnade pelga loendamisega (Laherand, 2008). Analüüs on tihedalt tekstipõhine, selle käigus ei taandata tekstide sisurikkust ega nüansse numbrilistele koodidele, ei lihtsustata ega moonutata uuritavat nähtust ega liiguta sellest kaugemale (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Kvalitatiivselt uurisin üht tekstilist kategooriat, milleks on üksikvanemaga seostuvad probleemid. Analüüsiühik on lõik, milles probleem on esile toodud kontsentreeritult.

Määratlesin probleemi vastavalt sellele, mis on tekstis välja toodud kui olulisim probleem, mille kohta rääkivad tegelased midagi ütlevad või mille situatsioonis tegutsevad tegelased esinevad. Tõin välja erinevate seisukohtade esindajate arvamused ning ei kitsendanud probleemi määratlemist lähtuvalt sellest, et erinevate vaadete esindajad oleks tingimata kas rääkivad või tegutsevad tegelased. Samas lähtusin sellest, et ühes loos võidakse välja tuua mitu üksikvanemaid käsitlevat probleemi.

Ühe probleemina tõin välja isadepäeva tähistamise, kuna erinevate perekonnamudelite esindajate vahel võib võrsuda isadepäeva tähistamisest konflikt. Loo puhul “Isata kasvanud üksikema: mul on trots isadepäeva vastu ja mulle ei meeldi, et seda tähistatakse” (Delfi, 2012) on üksikema rääkiva tegelase rollis: *“Ja siis need vastikud isadepäevad. Eelmisel aastal tuli poiss lasteaiast nuttes koju ja rääkis, et kasvataja oli käskinud tal ka isale kink meisterdada. Kui ta oli öelnud, et ta ei ela isaga koos, käskis lasteaia õpetaja tal ikkagi midagi teha. „Anna siis vanaisale,“ oli ta pojale nähvanud. Kes pole ise sellises olukorras olnud, et isa pole, see ei oska kuidagi mõista”*.

Samas on loo “PÄEVA KOMM: üksikemadel ei ole õigust rikkuda tervete perede isadepäeva” (Delfi, 2011) üksikema esitletud tegutseva tegelasena ning rääkiv tegelane pole üksikvanemaleibkonna esindaja ning on probleemi sõnastanud järgmiselt: *“See ei anna teile õigust hakata nõudma isadepäeva ära keelamist või lasteaias isadest rääkimise ja isadele kaartide joonistamise vältimist. Kust üldse tulevad sellised mõtted, et täiesti normaalsed ja terved pered peaksid teie ebaõnnestumiste tõttu jääma ilma ühest tähtsaimast päevast??? Kirjutan just nimelt ebaõnnestumiste, sest pean hetkel silmas üksikemasid, kelle mehed on nad maha jätnud, mitte neid, kelle laste isa on surnud.”*

Kuigi üheks probleemiks antud loo puhul on isadepäeva tähistamine, selgub, et loos on välja toodud ka teine määratletud probleem ehk üksikemade isiklikud suhted, samas ei leidnud sama lugu näitena kajastamist isiklike suhete probleemi näitlikustamisel, kuna see näide ei andnud probleemi kajastust edasi nii kontsentreeritult, kui näiteks loost “PÄEVA KOMM: mees tahab endale oma naist ja lapsi, mitte teise mehe ülejääke” (Delfi, 2012) toodud näide üksikemade isiklike suhete loomise kohta:

“Selline seisukoht on valdav, naised ei suuda aru saada, et mees tahab endale naist ja olla

naisega, mitte mingi eelmise mehe tehtud lapsega. Kui mees otsib suhet, siis tahab eelkõige erutavat naist ja seksida naisega. Kuidas peaks tundma end mees, kellele läheneb enda ees tite hoidev naine? Sellest hullem turn-out saab olla ainult homoseksualisti lähenemiskatse. Naine ei saa aru, et isegi oma lapse sündimisel on mees üsna suure ümberkohanemise ees.”

2.4. Kodeerimise usaldusväärsus

Kontrollimaks kodeerimisjuhendi objektiivsust ning üheseltvõetavust, lasksin viie ühiku kaupa artikleid kodeerida ka teisel inimesel. Sel viisil saab kontrollida kodeerimise stabiilsust ning hinnata reliaablust. Kui ilmnes selgeid eriarusaamasid juhendist, sõnastasin juhendi selgemaks ning üheseltmõistetavamaks, tagamaks võimalikult objektiivse viisi tekste kodeerida ning tulemuste saamise, kuna sel juhul on ka analüüs objektiivsem.

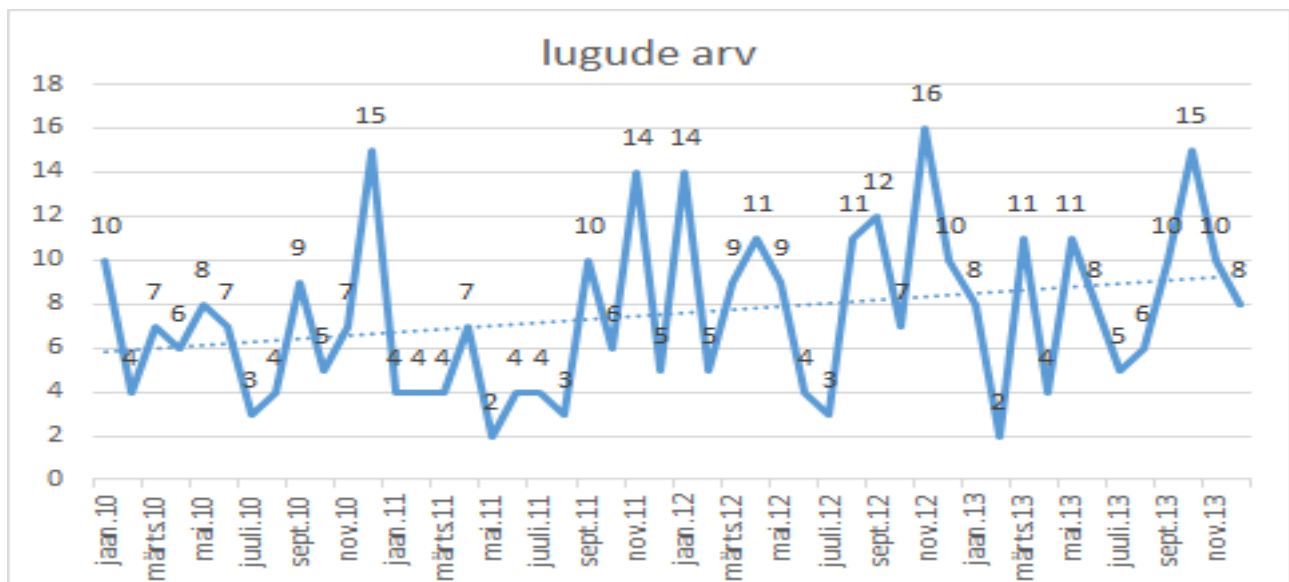
Reliaabluse arvutamiseks kasutasin ainult kvantitatiivselt kodeeritavaid kategooriaid. Reliaablus kokku kõikide tabelite ja kodeerimisotsustuste kohta oli 0,81 ja seega võib kodeerimisjuhendi lugeda piisavalt arusaadavaks ja mõistetavaks. Kõige suuremad kokkulangemised kodeerimises olid kategooriate A1 (loo ilmumise kuupäev), A4 (autor) , A6 (teemad, millega seoses üksikemadest räägitakse), A7 (teemad, millega seoses üksikisadest räägitakse), C1 (pildilise materjali kasutamine) ja D4 (üksikisa tegevustes) osas.

3. Uurimistulemused

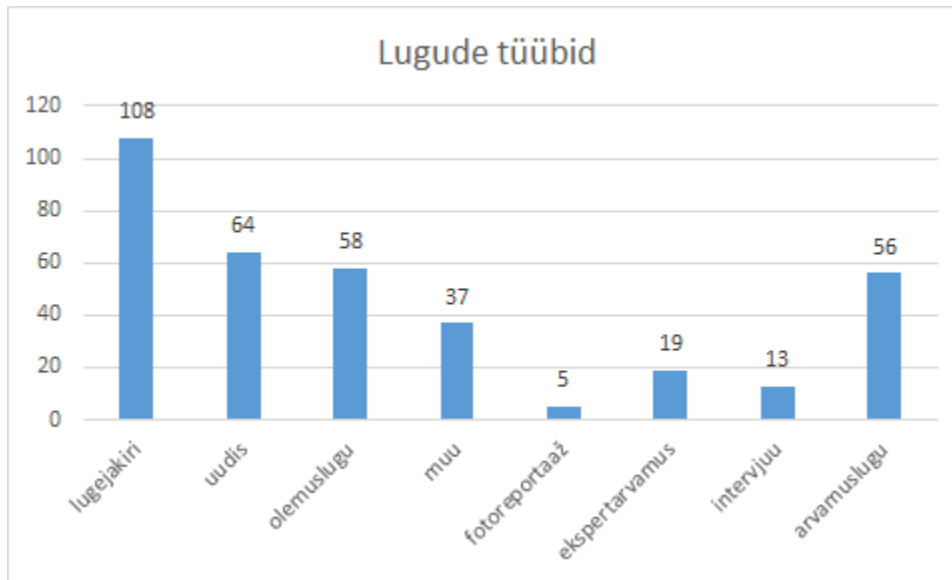
Järgnevalt toon välja kvantitatiivse ja kvalitatiivse uurimuse tulemused.

3.1. Kvantitatiivse uuringu tulemused

Uuritava perioodi vältel ilmus Delfi.ee portaalis 361 uuringu valimisse sobinud artiklit. Jooniselt 3 on näha, et lugude ilmumise dünaamika on ebaühtlane. Rohkem kirjutati üksikvanematest vaadeldaval perioodil novembrikuu jooksul ning võib oletada, et seda seoses novembrikuus tähistatava isadepäevaga, mil lapse kasvamine ühe vanemaga on ühiskonnas aktiivsema arutluse all ning üksikvanemlus kui valupunkt tuleb reljeefsemalt esile.

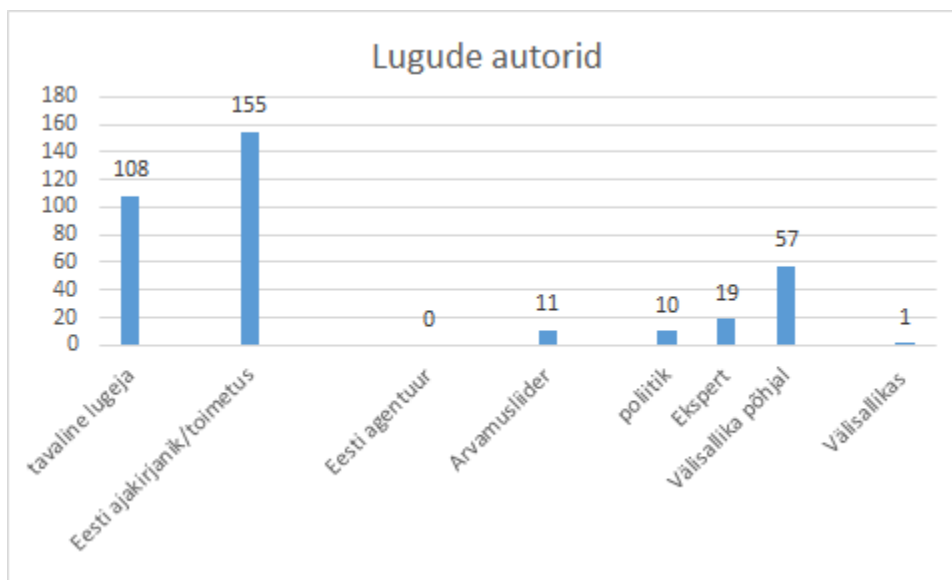

Joonis 3. Valimisse võetud lugude arv kuude lõikes.

Kõige enam üksikvanemaid kajastanud tekstiliik 18 oli lugejakirjad. Neid oli 108 ehk 30%. Üksikvanemaid kajastanud uudiseid oli 64 ehk 18%. Olemuslugusid ja arvamuslugusid oli enam-vähem võrdselt, esimesi 58 ning teisi 56 ehk mõlemate maht oli 16% kõikidest lugudest. Ekspertarvamuses käsitleti üksikvanemlust 19 korral ehk 5% puhul. Intervjuusid oli 13 ehk 4%. Fotoreportaaze 5 ehk 1%. Muud tüüpi lugusid 37 ehk 10%.

Joonis 4.

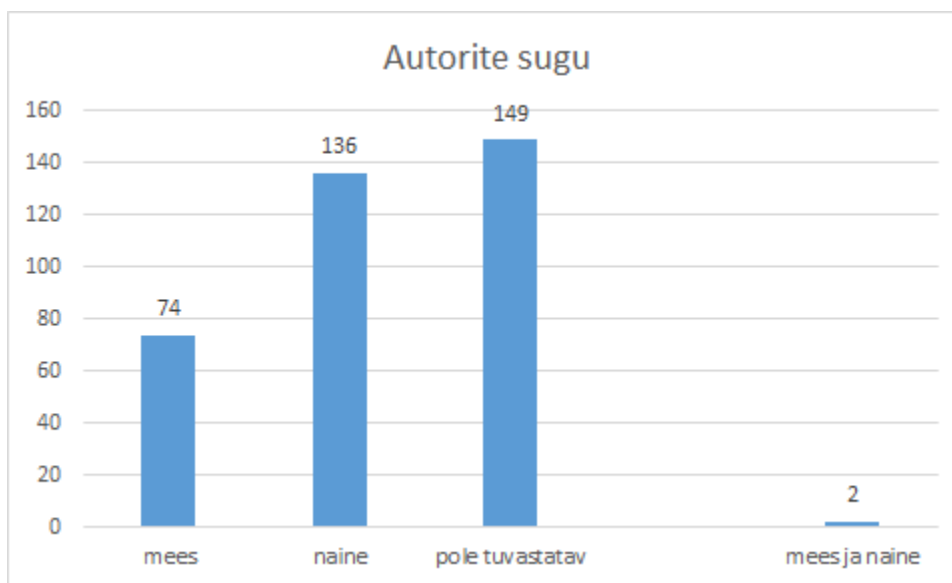

Joonis 5. Aastatel 2010-2013 Delfi.ee-s üksikvanemaid kajastavate lugude autorid.

Lugude autorite jaotumise teadmine on oluline, kuna sel viisil on võimalik teha järeldusi selle kohta, kes representeerib üksikvanemaid meedias.

Selgus, et enim ehk 155 loo puhul ehk 43% kõikidest lugudest olid antud perioodil üksikvanemaid kajastavate lugude autoriks Eesti ajakirjanikud ja toimetused, kuid võrdlemisi palju, 108 lugu ehk 30% kõikidest lugudest oli kirjutatud tavaliste lugejate poolt. Välisallika põhjal kirjutati üksikvanematest 57 korral ehk 16% kõikidest lugudest. Üksikvanematest kirjutatud lugude puhul olid eksperdid autoriks 19 korral ehk 5% lugude puhul, arvamusiidrid 11 korral ehk 3% lugude puhul, ning poliitikud kümne loo korral ehk 3% lugude puhul, ühel korral kirjutas üksikvanematest ka välisallikas, välisallikad kirjutasid üksikvanematest alla ühe protsendi lugude puhul.

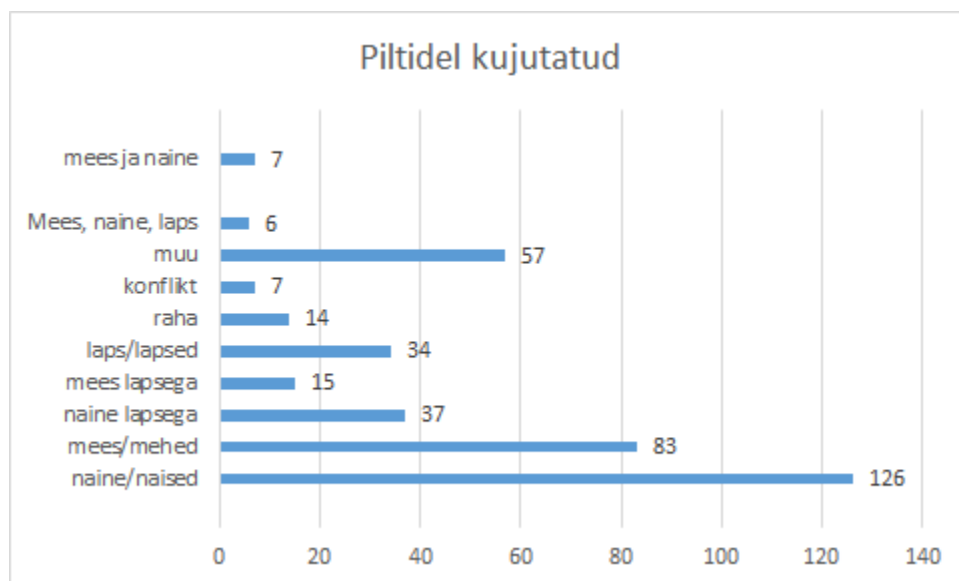
Autorite soolise jaotumise (vt joonis 6) koha pealt ilmneb tõsiasi, et 41% lugude ehk 149 loo autori sugu pole võimalik tuvastada. 136 loo autoriks ehk 38% lugude autorid on naissoost ning 74 loo ehk 20% lugude autor on meessoost ning kahe loo puhul ehk alla ühe protsendi lugude puhul olid autoriteks nii mees kui ka naine. Kuna ligi poolte lugude puhul pole autori sugu võimalik tuvastada, ei saa autorite soolist jaotumist siduda üksikvanemate representatsiooni tendentsidele viidates.

Joonis 6.

Pildilist materjali kasutati 353 loo puhul ning ei kasutatud 8 loo puhul. Lugude suure enamuse puhul kasutati illustratiivset materjali ning representatsiooni seisukohast on oluline tuua välja tendentsid, mis illustratiivse materjali kasutamise puhul esinesid (vt joonis 7).

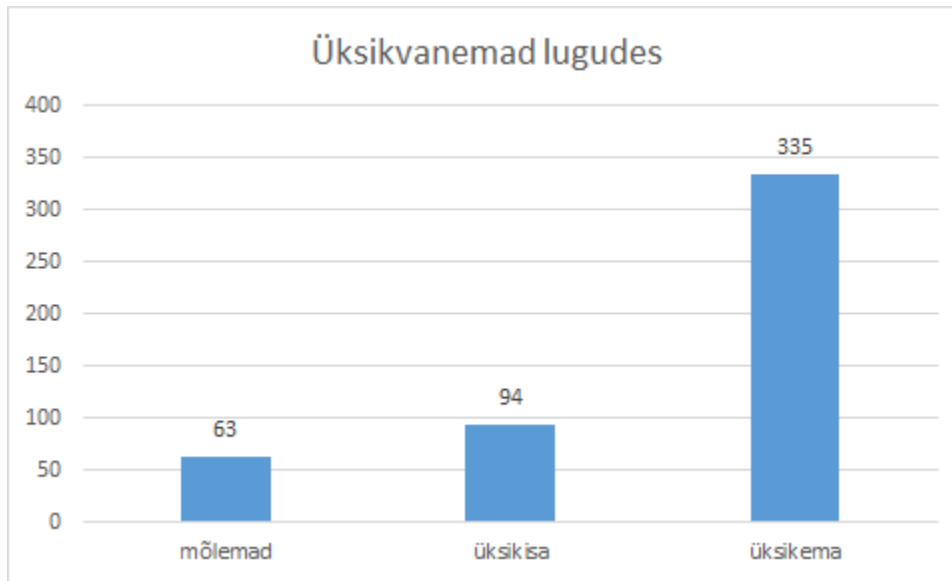

Joonis 7. Delfi.ee-s aastatel 2010-2013 üksikvanemaid puudutanud artiklite juures kasutatud pildidel kujutatu.

Enim kujutati pildidel naisi ehk 126 puhul, kuid arvestades kokku kõik kategooriad, milles naisi kujutati, kokku 169 pildil ehk 48% kõigist piltidest. Mehi kujutati vähem ehk 83 pildil ning kõikides kategooriates kokku 104 pildil ehk 29% piltidest.

Lugusid illustreeriti sagedamini pildiga, millel oli naine lapsega, nimelt 37 pildi puhul ehk 10% kõigist piltidest ning harvem pildiga, millel mees oli lapsega ehk 15 pildil, seega 4% kõigist piltidest. Lapsi kokku esines 24% piltide peal ehk 84 korral. Raha kujutati 14 pildil ehk 4% kõigist piltidest ning antud kategooriatesse mitte sobituvaid ehk muud 57 pildi puhul ehk 16% piltidest.

Kategooria C2 ehk pildidel kujutatu puhul tuleb ette kattuvusi, kuna pildil, kus kujutati näiteks naist ja meest, võis üksiti olla kujutatud ka konflikt, samuti võis olla samal pildil laps ja raha jne. Kui vaadata, millisest soost üksikvanematest kirjutatakse, ilmneb ootuspärane trend (vt joonis 8).

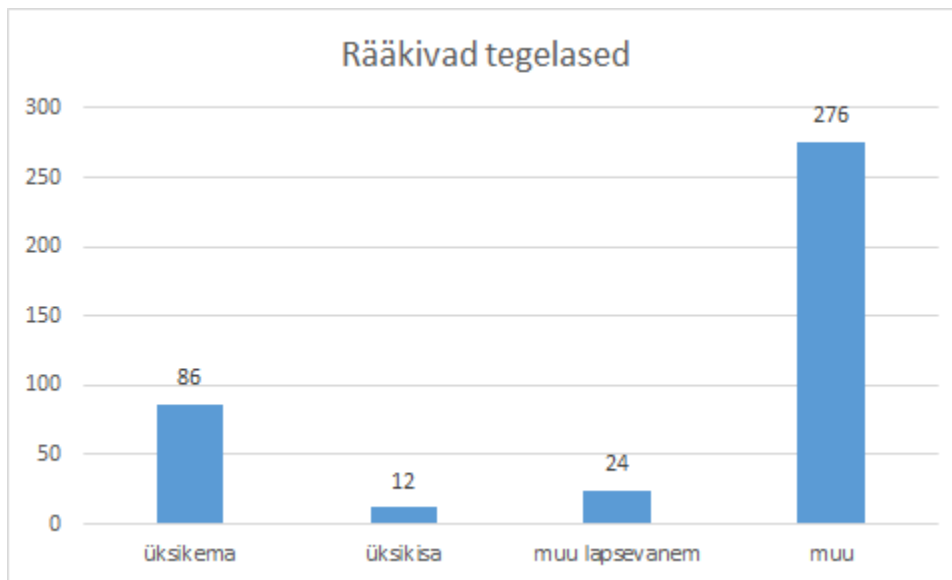

Joonis 8. Aastatel 2010-2013 Delfi.ee-s üksikvanemaid kajastavate lugude puhul loo tegelaseks oleva üksikvanema sugu (N=361, joonisel on absoluutarvud).

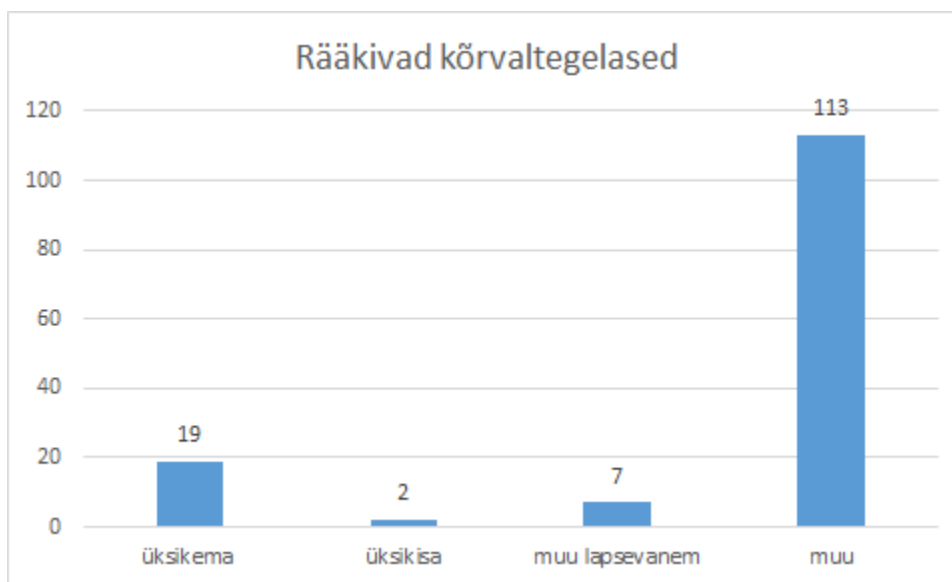
Valimisse võetud 361 loost 335 loo ehk 93% puhul räägiti üksikemadest, 94 ehk 26% puhul üksikisadest ning nii üksikisadest kui ka üksikemadest 63 loo ehk 17% protsendi lugude puhul. Antud juhul tuleb ette kattuvusi, kuna kui räägiti üksikvanematest üldiselt nõnda, et ei mainitud üksikvanema sugu, tõlgendasin seda kui võimalust, et silmas on peetud nii üksikemasid kui ka üksikisasid.

Kuna lastega üksikvanemaleibkondadest on 92% puhul üksikvanemaks naine ning 8% puhul mees, võib öelda, et üksikemasid on kajastatud vastavalt protsentuaalsele jaotumisele ühiskonnas, kuid üksikisasid, keda on kõigist lastega üksikvanemaleibkondadest 8%, kuid keda kajastati 26% lugude puhul, on proportsionaalselt ülekajastatud.

Tõika, et üksikvanemad on meedias representeeritud mõne teise sotsiaalse grupi poolt (Vt joonis 9 ja 10), näitlikustab asjaolu, et üksikvanematest rääkivate lugude puhul enamik rääkivaid tegelasi ja kõrvaltegelasi pole üksikvanemad, samas esinevad üksikvanemad tegutsevate tegelaste ja kõrvaltegelastena sagedamini (vt joonis 11 ja 12) kui rääkivate tegelastena.

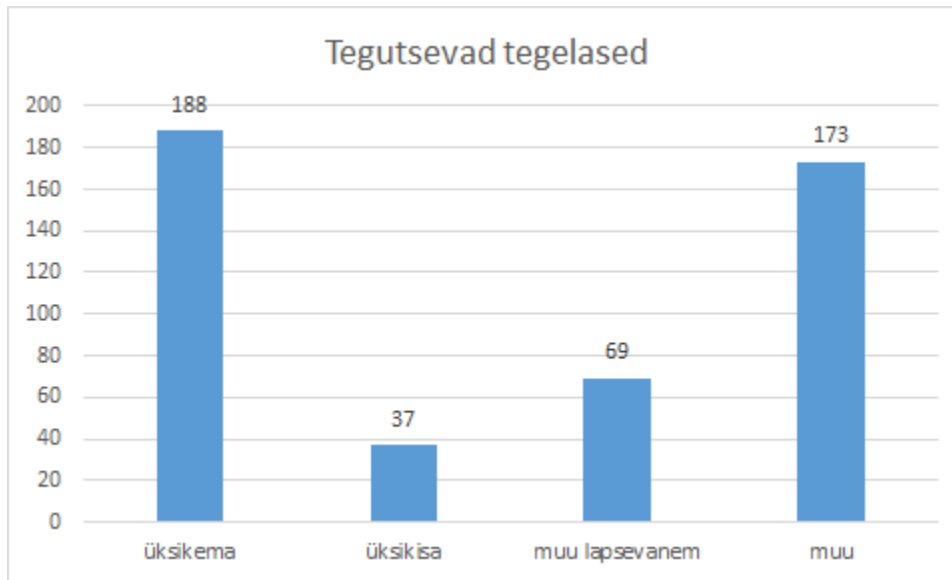
Joonis 9 Üksikemad olid 335st loost 86 korral ehk 26 % lugude puhul rääkivateks tegelasteks. Üksikisad olid rääkivad tegelased 94 üksikisaid kajastanud lugude puhul 12 korral ehk 13% lugude puhul. Muud lapsevanemad olid rääkivateks tegelasteks 361st loost 24 korral ehk 7% lugude puhul. 361st loost 276 ehk 76% lugude puhul oli rääkivaks tegelaseks keegi muu. Kuna ühe loo puhul võib olla mitu rääkivat tegelast, võib ette tulla kattuvusi.

Joonis 10

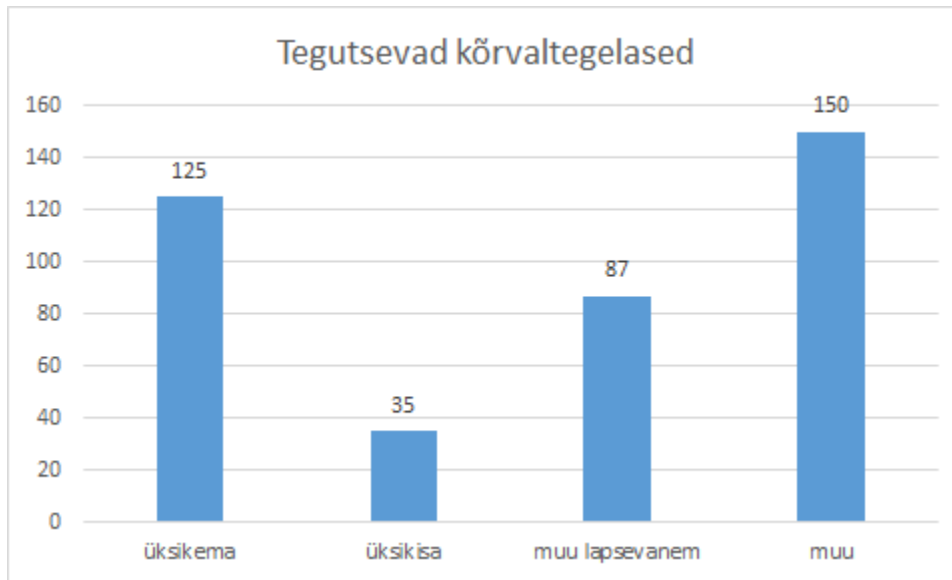
Kõigist üksikemasid käsitletud lugudest ehk 335st loost olid üksikemad rääkivateks

kõrvaltegelasteks 19 loos ehk 6% üksikemasid käsitletud lugude puhul. Üksikisa oli rääkivaks kõrvaltegelaseks kõiki üksikisaid puudutanud lugude puhul ehk 94 loo puhul 2 loos ehk 2% kõiki üksikisaid puudutanud lugude puhul. Muu lapsevanem esines rääkiva kõrvaltegelasena 7 loos 361st ehk 2% lugude puhul. 113 korral ehk 31% lugude puhul 361st loost esines rääkiva kõrvaltegelasena keegi muu.

Joonis 11

Üksikemasid kujutati tegutsevate tegelastena kõiki üksikemasid puudutanud 335 loost 188 loo ehk 56% üksikemasid käsitletud lugude puhul. Üksikisaid kujutati tegutsevate tegelastena kõiki üksikisaid puudutanud 94st loost 37 loo ehk 39% üksikisaid käsitletud lugude puhul. Muu lapsevanem esines tegutseva tegelasena 361st loost 69 loo ehk 19% lugude puhul. Keegi muu oli tegutsevaks tegelaseks 173 loo puhul 361st ehk 48% lugude puhul.

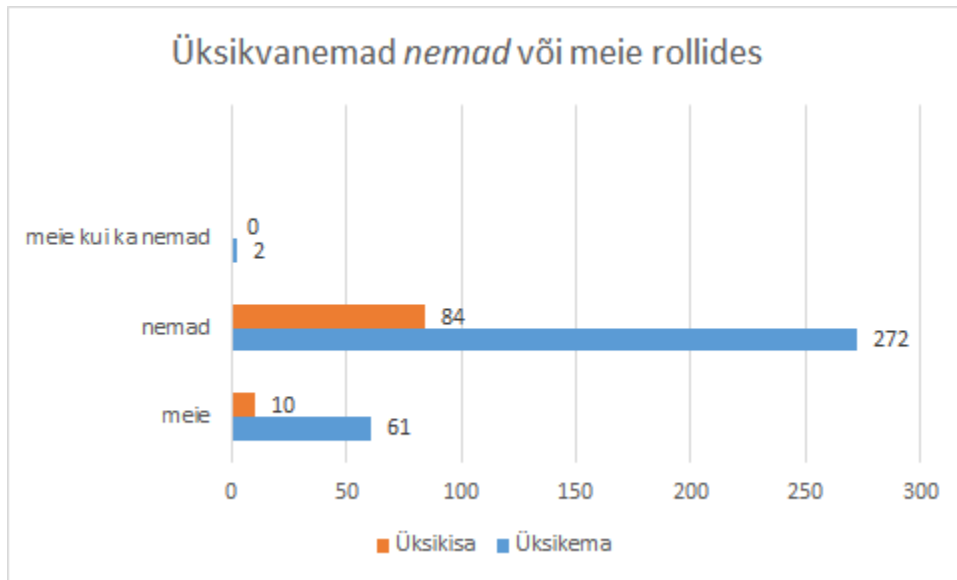

Joonis 12

Üksikema esines tegutseva kõrvaltegelasena 125 loo puhul 335st ehk 37% lugude puhul kõigist üksikemasid puudutanud lugudest. Üksikisasid kujutati tegutseva kõrvaltegelasena 94st loost 35 loo ehk 37% puhul.

Tegutsevate kõrvaltegelastena kujutati muid lapsevanemaid 24% lugude puhul 361st ehk 87 loo puhul. Tegutsevaks kõrvaltegelaseks oli keegi muu 150 loo puhul ehk 42% lugude puhul 361st loost.

Kuna üksikvanemaid representeerivad ennekõike teiste sotsiaalsete gruppide esindajad, ilmneb ootuspärane trend, et üksikvanemaid kujutatakse pigem *nemad* rollis (vt joonis 9).

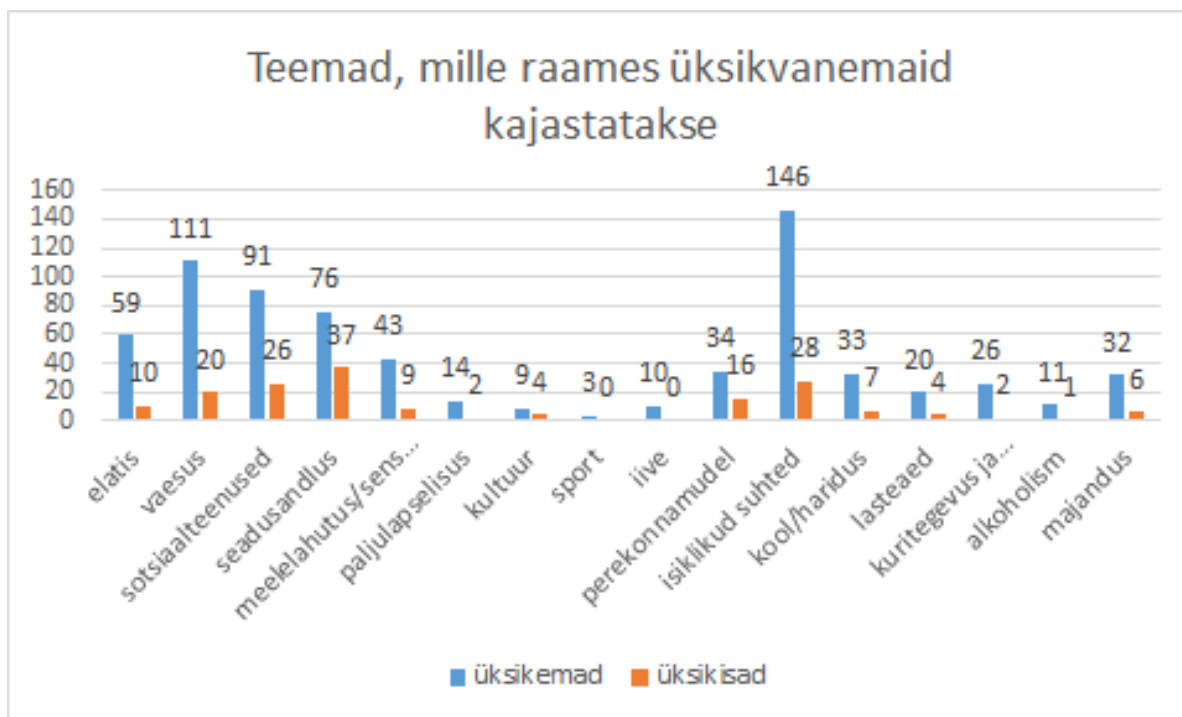

Joonis 13. Üksikvanema roll loos *meie* või *nemad* rollis.

Üksikemasid kujutati *nemad*-rollis 272 loo puhul ehk 81% kõikide üksikemadest kirjutatud lugude puhul. Üksikisasid kujutati *nemad*-rollis 84 loos ehk 89% kõikide üksikisadest kirjutatud lugude puhul. *Meie*-rollis kujutati üksikemasid 18% lugude puhul ehk 61 korral ning nii *meie kui ka nemad* rollis alla ühe protsendi kõigi üksikemasid käsitletud lugude puhul ehk kahel korral. Üksikisasid kujutati *meie*-rollis 11% lugude ehk 10 loo puhul kõigist üksikisadest kirjutatud lugudest ning üksikisadest nii *meie kui ka nemad* rollis ei esinenud.

Üksikisadest kirjutati *nemad*-rollis 8% rohkem. Valdavalt kajastati üksikvanemaid *nemad*-rollis.

Joonis 14. Delfi.ee-s aastatel 2010-2013 üksikvanemaid puudutanud artiklite juures kasutatud pildidel kujutatu.

Joonis 16. Aastatel 2010-2013 Delfi.ee-s üksikvanemaid kajastavate artiklite teemadering, mille raames üksikvanematest räägiti.

Üksikemade puhul räägiti isiklikest suhetest 146 korral ehk kõigist üksikemasid käsitletud lugudest 44% puhul. Üksikisade puhul räägiti isiklikest suhetest 28 loo puhul ehk kõigist üksikisadid kajastanud lugudest 30% lugude puhul. Perekonnamudelid üldiselt räägiti üksikemasid kajastanud lugudes 34 loos ehk 10% kõigi üksikemasid kajastanud lugude puhul ning üksikisadest rääkinud artiklite puhul 16 korral ehk 17% kõigi üksikisadid kajastanud lugude puhul. Üksikemadega seoses räägiti iibest 10 artiklis ehk 3% üksikemasid kajastanud lugude puhul ning üksikisadest seoses iibega ei räägitud. Sporti kajastati seoses üksikemadega kolmel korral ehk 1% lugude puhul, mis üksikemadest rääkisid ning üksikisadest seoses spordiga ei räägitud. Kultuurist seoses üksikemadega räägiti 9 loo puhul, seega 3% kõiki üksikemasid kajastanud lugude puhul ning üksikisade puhul 4% kõigi üksikisadele pühendatud lugude puhul. Paljulapselisusest räägiti üksikemadega seoses 14 loo ehk 4% kõigi üksikemasid käsitletud lugude puhul ning üksikisade puhul kõigist lugudest kahes loos ehk alla ühe protsendi lugude puhul. 13% lugude puhul, mis pühendatud üksikemadele ehk 43 loo puhul, räägiti üksikemadest seoses meelelahutuse või sensatsiooniga ning sama arv vastavalt üksikisadid kajastanud lugudes oli 10% ehk 9 lugu. Seoses seadusandlusega räägiti üksikemadest 76 korral ehk 23% kõiki

üksikemasid puudutanud lugude puhul ning üksikisade puhul 40% kõiki üksikisaid puudutanud lugude puhul ehk 37 korral. Kõigist üksikemasid puudutanud artiklitest räägiti sotsiaalteenustest 91 korral ehk 27% lugude puhul ning kõiki üksikisaid puudutanud teemade puhul 28% lugude puhul ehk 26 korral. Kõikidest üksikemasid käsitletud artiklitest puudutati vaesuse teemat 111 korral ehk 33% lugude puhul ning üksikisadest ning vaesusest räägiti 20 korral ehk 21% lugude puhul. Elatisest seoses üksikemadega räägiti 59 korral ehk 18% lugude puhul ning üksikisadest seoses elatisega räägiti 11% lugude puhul.

Kõigi üksikemasid kajastavate lugude puhul räägiti 10% lugude raames ehk 33 loo puhul üksikemadest seoses kooli ja haridusega ning üksikisadest vastavalt 7% lugude puhul ehk 7 loo raames. Lasteaiast räägiti seoses üksikemadega 6% puhul kõigist üksikemasid puudutanud lugudest ehk 20 loo puhul ning üksikisadest seoses lasteaiaga 4% ehk 4 loo puhul.

Kuritegevusest ja vägivallast räägiti üksikemasid puudutavates lugudes 26 korral ehk 8% lugude puhul ning üksikisadest rääkivate lugude puhul kahel korral ehk 2% lugude puhul.

Üksikemadega seoses räägiti alkoholismist 3% kõigist üksikemasid puudutavatest lugudest ehk 11 loo puhul ning üksikisadest seoses alkoholismiga ühel korral ehk 1% lugude puhul.

Välja toodud andmetest selgub, et enim räägitakse üksikemadest seoses üksikemadega isiklike suhetega. Üksikisade isiklikest suhetest räägitakse 18% vähem. Üksikisadest räägiti enim seoses seadusandlusega, 13% rohkem kui seoses üksikemadega. Protsentuaalselt räägiti üksikemadest ja üksikisadest enam-vähem sama palju seoses sotsiaalteenustega. Nii üksikisadest kui üksikemadest räägiti palju seoses vaesusega, üksikemadest räägiti seoses vaesusega 12% rohkem kui seoses üksikisadega.

3.1.1. Kvantitatiivse uuringu tulemuste kokkuvõte

Üksikvanemad leiavad üha enam meediakajastust, see võib olla seletatav sellega, et üksikvanemaid on järjest rohkem ja seega on üksikvanemad järjest suurem sotsiaalne grupp ühiskonnas, aga ka sellega, et viimastel aastatel on vastu võetud mitu perekonnaelu puudutavat seadust (nt perekonnaseadus ja kooseluseadus) ning seetõttu on perekonnamuudeld ühiskonnas üha enam arutluse all olev teema.

Enim kirjutatakse üksikvanematest (peamiselt üksikemadest) seoses isadepäevaga

novembrikuus.

Kõigist üksikvanematest kajastatavatest lugudest üle 90% kajastab üksikemasid ning kuna kõigist üksikvanematest üle 90% on üksikemad, võib öelda, et üksikemasid on kajastatud vastavalt proportsionaalsele jaotumisele. Kuna üksikisad on kõigist üksikvanematest alla 10%, aga kõigist üksikvanemaid kajastanud lugudest kajastati neid 26% lugude raames, võib öelda, et üksikisad on proportsionaalselt ülekajastatud.

Enamasti kirjutavad üksikvanematest ajakirjanikud, aga kolmandik ehk võrdlemisi suur osa valimisse võetud lugudest olid lugejakirjad. Peaaegu poolte lugude autorite sugu polnud kirjutise põhjal võimalik tuvastada. Kõigist lugudest oli 38% lugude autorina võimalik tuvastada naisterahvad ning 20% lugude puhul meesterahvad. Illustratiivset materjali kasutati peaaegu kõigi lugude puhul ning pea pooltel pildidel kujutati naist, 29% pildidel kujutati meest ning 24% piltide peal lapsi.

Üksikemasid käsitlevates lugudes olid üksikemad ise rääkivad tegelased 26%, rääkivad kõrvaltegelased 6%, tegutsevad tegelased 56% ja tegutsevad kõrvaltegelased 37% juhtudest. Seega olid üksikemad rääkija (sh kõrvaltegelasest rääkija) rollis 32% kordadest ning tegutseja (sh kõrvaltegelasest tegutseja) rollis 93% kordadest. Üksikisad käsitlevates lugudes olid üksikisad ise rääkivad tegelased 13%, rääkivad kõrvaltegelased 2%, tegutsevad tegelased 39% ja tegutsevad kõrvaltegelased 37% juhtudest. Seega olid üksikisad rääkija (sh kõrvaltegelasest rääkija) rollis 15% kordadest ning tegutseja (sh kõrvaltegelasest tegutseja) rollis 76% kordadest. Mõlemaid, nii üksikemad kui ka -isad esinesid tegutsejana 61% enam kui rääkijana.

Üksikvanemad on meedias peamiselt representeeritud mõne teise sotsiaalse grupi esindaja poolt, kuna üksikvanemaid kajastavate lugude enamuse puhul pole rääkivaks tegelaseks ega kõrvaltegelaseks üksikvanem, vaid keegi muu, samas esinevad üksikvanemad tegutsevate tegelaste ja kõrvaltegelastena sagedamini kui rääkivate tegelaste või kõrvaltegelastena. Sellest johtuvalt kujutatakse üksikvanemaid peamiselt ka nemad-rollis, üksikemasid 81% kõigist üksikemadest kirjutatud lugude puhul ning üksikisadest 89% kõigist üksikisadest kirjutatud lugude puhul.

Üksikvanematest räägiti seoses erinevate teemadega. Üksikvanematest üldiselt räägiti peamiselt seoses sotsiaalteenuste ja vaesusega. Nii üksikemasid kui ka üksikisad kajastati palju seoses seadusandluse ja isiklike suhetega, kuid üksikisad protsentuaalselt rohkem seoses

seadusandlusega ning üksikemasid protsentuaalselt rohkem seoses isiklike suhetega.

3.2. Kvalitatiivse uurimuse tulemused

Kuna üksikvanematest räägiti seoses erinevate teemadega, avaldusid ka erinevad üksikvanematega seostatavad probleemid. Järgnevalt toon välja peamised neist.

Artiklites tõstatatud probleemid

Üksikvanemate puhul üldiselt

-vaesus

“Halvemas olukorras on ka üksikvanemaga pered, 45 protsendil ainult ühe bioloogilise vanemaga elavate õpilaste majanduslik olukord on halb.” (Delfi, 2012)

“Kui peres on mitu last, neid kasvatab üksikvanem või kui vanemad on töötud, töötavad miinimumpalga või sellele ligilähedase palga eest, ei suudeta seda summat maksta. Need lapsed kas vaatavad suppi süües pealt, kuidas teised ka magustoitu või praadi söövad, või eelistavad üldse mitte sööklasse minna.” (Ibrus, 2011)

“Kõige raskem oligi koolis, kus lõhe laste majandusliku olukorra tõttu aina kasvas. Mäletan, et mu vennake, hea nagu ta oli oma lapsemeelsuses, kord koju tuli ja oma katki rebitud koolikotti ei julgenud emale näidata, ei julgenud järgmisel päeval kooligi minna ja siis me kahekesi koos püüdsime seda kotti parandada nagu oskasime. Lõpuks ikkagi ema tegi selle päriselt korda ja muretses väga meie hingemurede pärast ja meie kehva olukorra pärast ja selle pärast, et me jäime paljudest lõbudest ilma, kuna meil polnud niipalju raha.” (Delfi, 2013)

Üksikvanematest kui grupist räägitakse vaesuse teemal seoses lapsi puudutava heaoluga ning sotsiaalse tõrjutuse võimalikkusega, kuna üksikvanematel on leibkonna liikmete kohta vähem ressursse. Ka täiskohaga tööl käival üksikvanemal on kerge sattuda vaesuse lõksu.

Vaesus on seotud kõikide üksikvanematega seostatud probleemidega, olles nii põhjus (nt tundlikkus sotsiaalteenuste koha pealt; välismaal töötamine; heategevuse sihtgrupiks olemine) kui ka tagajärg (seadusandlus; sotsiaaltoetuste süsteemi paindumatus).

-sotsiaalteenused

“Juba praegugi on asi rahvastiku taastootmisest kaugel: perre sünnib keskmiselt 1,65 last, ehkki vanemad tahaksid kahte-kolme (statistiliselt teeb see 2,2). Uuringud näitavad, et tegelikku käitumist saaksid soovidele järele aidata riigi tuntav materiaalne toetus ennekõike, lastehoiu kättesaadavus ning teadmine, et ka töö kaotanud või/ja üksikvanem suudab oma lapsed üles kasvatada, neile täisväärtusliku lapseõlve ja hea hariduse tagada.” (Delfi, 2011)

“Ja minu eneseuhkus ei luba ka minna pidevalt valla sotsiaaltöötaja juurde, et kerjata erinevaid toetusi. Üldiselt oleks see ka tühi palumine, eelarved on väikesed, üksikvanemaid aitama ei tormata. Aga teil on ju enam-vähem palk, on sotsiaaltöötaja mulle öelnud. Jah, see pole miinimumpalk, kuid üksi kahte last kasvatades ja ka oma eakaid vanemaid aidates, ei jää sellest midagi alles. Riiklikust toetusest ei hakka ma rääkimagi. Üksikvanemad on alati olnud justkui liik inimesi, kelle puhul eeldatakse, et küll hakkama saab. Lastetoetuse suurus on lihtsalt naljanumber.” (Delfi, 2011)

“Sotsiaaltöötajad soovivad, et mõistlik oleks hättasattunute jaoks juurutada sotsiaallaen, mis võimaldaks neil võltsüklit leevendada ja tähendaks, et inimestel pole vaja viimases hädas kiirlaenu võtta. On tõsi, et see laen võib jäägitult kaotsi minna. Kuid sama kehtib ka laenude kohta, mida Eesti käendab ühele Euroopa Liidu liikmesriigile. Needki võivad muutuda lootusetuks. Miks me peaksime oma kaaskodanikke kehvemini kohtlema? Sotsiaallaen võiks tekkida nii riigi kui ka pangaliidu sotsiaalse vastutuse algatusena.” (Delfi, 2013)

Üksikvanemaid käsitletakse kui sotsiaalteenuste osas tundlikku ühiskonnagrappi, kuna erinevate tegurite koosmõjul (nt lasteaiasüsteemi paindumatus, vaesus) on üksikvanemal kerge sattuda vaesuse lõksu. Samas pole ka sotsiaalteenuste süsteem piisavalt paindlik ja mõnikord n-ö ei jõua reaalsele elule järele. Sotsiaalteenuste stabiilsus ning kättesaadavus on aga olulised tegurid

iibeküsimuses ning kärpimised sotsiaalteenuste hulgas mõjuvad iibele negatiivselt. Samas selgub, et sotsiaaltoetuste saamisel võib olla inimeste jaoks sildistav mõju ning sotsiaaltoetuse saajat võidakse näha kui kedagi, kes ei saa eluga piisavalt hästi hakkama ning võib riivata sotsiaaltoetuse saaja psühholoogilist heaolu, kuigi sotsiaaltoetuse maksmise eesmärk peaks olema vastupidine. Välja tuuakse ka sotsiaalse vastutuse vajalikkust.

-välismaal töötamine

“Kõige raskem on üksikvanemate lastel, kelle ema (või isa) töötab välismaal. Kui peres on mõlemad vanemad ja neist üks töötab välismaal, siis jäävad lapsed ilma ühe vanema hoolitsusest, aga kui välismaal töötab üksikvanem, siis jäävad lapsed koju päris omapäi. Suuremad valvavad väiksemaid ja peavad vanema rolli ajutiselt või pikemaks perioodiks üle võtma. Kõige enam juhtubki hülgamisi just teismeliste lastega peredes” (Delfi, 2011)

„Kas lastekodu võiks olla lahendus olukorras, kus üksikvanem kahe lapsega on sellises seisus, et lihtsalt ei suuda mõnikord enam asju ohjata. Ma mõtlen, et ajutine olukord, et sõita kaugemale tööle ja/või leida mingeid paremaid lahendusi. Sugulasi ei ole kedagi, aga lapsed käe otsas ei saa ka midagi otsima minna ega ette võtta. Algkooliealised lapsed. Lastekodud on meil siiski kaasaegsed ja kui saan käia iga kuu lapsi vaatamas ja neid vabal ajal ka koju võtta, siis oleks ehk lastel seal parem? “ (Delfi, 2011)

“Ministeeriumid leiavad, et see on kohalike omavalitsuste probleem, kohalikud omavalitsused arvavad, et see kuulub ministeeriumi vastutusalasse. Ametkonnad nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil keelduvad vastutust enda kanda võtmast, mille tulemuseks on probleemiga mittetegelemine ja laste õiguste eiramine. Samal ajal on iga inimese kohus nende laste toetamisega tegeleda ja neid märgata. Näiteks õpetajad on kindlasti teadlikud, kes nende kooli lastest on sellisesse raskesse olukorda üksinda jäetud.” (Tamm, 2011)

Kuna üksikvanematel on kerge sattuda vaesuse lõksu, on märkimisväärne hulk üksikvanemaid, kes töötavad välismaal nõnda, et nende lapsed elavad endiselt Eestis, tihtilugu omapead. Kuna

selliseid lapsi on võrdlemisi palju, on probleem võtnud sotsiaalsed mõõtmed, samas puuduvad meetmed probleemiga tegelemiseks, kuna selle eest ei taha vastutada ei ministriumid ega ka omavalitsused. Samas võib nn eurovaeslaste probleemil olla sügavam mõju ühiskonnale, kasvatusteadlane Evelin Tamm (2011) on välja toonud, et teismelised lapsed, kes enamasti üksi jäetakse, vajavad innustamist ja vaimset tuge ning ilma vanemate järelvalveta võivad lapsed sattuda kergemini probleemidesse ning kui selliseid lapsi on väga palju, on ka hoolitsuseta jäänud laste kasvamise tagajärjed valusamad kogu ühiskonnale.

-seadusandlus

„Uue seaduse järgi on võimalik määrata vane-ma hooldusõigus ainult ühele vanemale. Samuti on võimalik piirata vanema hooldusõigust näiteks nii, et lapsest lahus elaval vanemal säilib isikuhooldusõigus, kuid puudub õigus käsutada lapse vara,“ ütles Niklus.

Kui vanaisa pärandab lapselapsele väärtpaberid, võib ta määrata, et hasartmängusõltlasest üksikvanem aktsiaporfelli eest hoolitseda ei tohi” (Delfi, 2010)

“EÜL-iga võttis ühendust üliõpilane Maarja, kellel takistab vajaduspõhist õppetoetust saada punkt seaduses, mis arvestab üliõpilase perekonda ainult rahvastikuregistri andmete põhjal. Registri andmetel on Maarjal lapsevanem, kes eelduste kohaselt peaks üliõpilast toetama, kuid tegelikult seda ei tee. Maarja olukorraga sarnaseid juhtumeid on Eestis väga palju. Lahutatud pered, kus last kasvatab üksikvanem ning teine vanem üliõpilast ei toeta.” (Delfi, 2013)

“”Meie seadused on küllalt hästi lastekaitset reguleerinud, aga küsimus ongi selles, kui palju inimesed, kellel seda vaja läheb praktilises elus, teavad sellest? Pigem on puudujääk just sellest teadmisesest,“ selgitas advokaat. “ (Delfi, 2010)

Seadusandlus on valdkond, mille puhul üksikvanema sugu üldjuhul ei rõhutata. Seadusandluse paindumatus ning laialt mitte levinud teadmised seadustest võivad süvendada teisi üksikvanematega seostatavaid probleeme, näiteks vaesust.

-heategevus

“Ots otsaga hakkama saamiseks on seega vaja imetrikki ja mustkunstnikuks ongi Anatoli. Kõik pere lapsed, välja arvatud pesamuna, käivad tema keskuses söömas, õppimas ja mängimas.”
(Delfi, 2013)

“Eesti perede abistamisega on naine tegelnud juba aastaid, kuid praegu näeb ta tõsist olukorra halvenemist. „Mis tingimustes elab osa lastega peresid siin Tallinnas või näiteks Võrus... nii ei peaks inimesed elama,“ märkis naine, kes on sel aastal toonud Eestisse juba kolm korda suure kaubaautotäie abipakke, viimase koorma sel nädalal.” (Delfi, 2010)

Üksikvanematest räägitakse seoses heategevusega enamasti kui abisaajatest ning selgub, et heategevusel on oluline roll mitmete üksikvanemate laste heaolu tagamisel, kuna sotsiaalteenuste süsteemis on lünk ehk abivajajateni ei pruugi piisavalt abi jõuda ning seda lünka aitavad täita heategevusorganisatsioonid kui ka heategevusaktivistid.

-isiklikud suhted

“Üksikemaga kokkuelamise mõistetavaks motiiviks on suur vanusevahe (mees 50, naine 26) või asjaolu, et naine on rikas ja peab hoopis ise oma uut meest üleval. Siis on igasugused ebameeldivused naise poolt kompenseeritud ja suhe on õiglane. Kõik teised vabandused on ebanormaalne masohhism või erakordne armastus. Sellepärast kruvivadki lasteta ja noored ilusad naised oma hinda, nad teavad oma väärtust suhteturul, kui ümberringi on piiramatul hulgal igas valikus üksikemasid. Väga kaunite või märkimisväärselt jõukate üksikemade suhtes kehtivad teised reeglid! Üksikemade viha ja õiendamine ei muuda seda tõsiasja.” (Delfi, 2012)

“Nüüd aga on mu ellu tulnud uus härrasmees ja teda ma küll kaotada ei tahaks. Pojad on aga taas tagajalgadel ning lubavad, et nad ei lase teda majauksestki sisse, sülitavad õhtusöögil ta supi sisse, varastavad mobiili ära, lasevad autol kummid tühjaks jne. Rääkimine ei aita. Nad saavad vist mingis osas aru, et ma ei soovi üksi olla, kuid sõdivad tuliselt iga mu peigmehe vastu.” (Delfi, 2012)

"Meeldib see naistele või mitte, aga lapsega naine on second-hand kaup. Abieluturul on selliste hind häbemata madal.

Paraku panevad sellised lati kõrgele ja nõuavad krt-teab-mida. Et mees VÕÕRAID lapsi kantseldaks, samas neid korrale kutsumata. Et mees SPONSOREERIKS nende "ilusat elu". Jne. Paraku saab selline paremal juhul endale lolli, kellega õige varsti tüli majas. Halvemal juhul nutab, et mehed on sead.

Aga noh, omad vitsad peksavad. Litutamisest alates ja feminismiga lõpetades." (Delfi, 2012)

"Ma kirjutan teile naljakast tähelepanekust, mida ma last kasvatades teinud olen — nimelt, see pole müüt: väike laps ON täielik naistemagnet! Iga kord kui ma olen tütrekesest pildi Facebooki pannud, fännab seda kümmekond tuttavat naist ja ma saan kommentaare, kui suurepärane mees ja hea isa ma ikka olen. Koguni "oleks minu tulevastel lastel selline isa nagu sina," on läbi käinud ja seda mitte ainult viisakuse mõttes, vaid naised on pärast mu lahkumineku kuulmist reaalselt püüdnud minuga midagi aretada. Ja kui ma ütlen, et ma pole veel uueks suhteks valmis ja tahan natuke aega oma tütrele pühenduda, tahavad nad mind veel enam. Miks? Kas me oleme avastanud siin midagi suurt, mehed? Kui tahad olla naiste silmis jumal, siis saa lihtsalt vallaliseks isaks?" (Delfi, 2012)

Üksikvanematega seoses räägitakse uute suhete loomise võimalikkusest, kuid kategooriat sisustatakse üksikemade ja üksikisade suhtes erinevalt. Üksikemade suhte loomise keerukusel on mitu dimensiooni. Esiteks, üksikema uue partneriga ei pruugi leppida üksikema lapsed. Teiseks, suhte loomiseks ja hoidmiseks napib aega ning kolmandaks, üksikemad pole potentsiaalsete partneritena kõrgelt hinnatud, seda üksikemadusega seostatava vaesuse ning laste olemasolust tingitud potentsiaalselt keerulisema suhtedünaamika tõttu. Üksikisade puhul ei näi üksikvanemaks olemine kahandavat potentsiaali leida uus partner.

-üksikvanem laste kasvatajana

"Samuti olen märganud üksikemade laste puhul suutmatust lahendada probleeme ja ise otsuseid

vastu võtta. Iga väiksema küsitavuse puhul tõmmatakse emmele traati, kõik suuremad otsused arutatakse läbi mitte oma teise poole (ehk minuga), vaid kalli emmega, kes teab alati, mis tema pojakesele parim on.” (Delfi, 2012)

“Kui üksikema oma pikalt tööpäevalt koju jõuab, siis laste ümmardamine ja hellitamine on asi, millest ei või unistadagi. Ei, üksikema lapsed peavad varakult oskama endale ise sööki teha, nõusid pesta ja tuba koristada, poes käia ja lõpuks isegi sokke nõeluda.” (Delfi, 2012)

“Kasulik oleks saada teada, miks arvatakse, et naine suudab poisist kasvatada tõelise mehe kindlamalt, kui poissi kasvatav isa? Me ju teame kõik oma tutvusringkonnast mitmeid naiste poolt kasvatatud poisse, kel on vähe võimalusi kanda mehe, ehk tõelise mehe rolli mida ajalooline ja ühiskondlik arvamus on kujundanud. Sest vastav kogemus, täpsustatult eeskuju lapsepõlvest lihtsalt puudub. Ja nii taastoodetakse potentsiaalseid poolsoolisi mehi, kellest tema kaasaegsed naised hakkavad taas teerullidega üle sõitma.” (Rämmel, 2012)

“”Oleme lähedased,” lisab ta. Pärast ema kaotust püüab ta laste jaoks teadlikult rohkem olemas olla. Ta jõuab lastega arsti juurde, pidudele, nädalavahetusel kinno ja mänguväljakule.” (Delfi, 2011)

“Isaga käivad nad Pirita jõel aerutamas, ujumas, teevad ise süüa, matkavad, mängivad õues ja toas. „Kakleme ja tülitseme, lepime ja lohutame,” lisab Raido. „Mulle meeldib lastega möllata.”” (Delfi, 2011)

Üksikvanema rolle laste kasvatajana kujutatakse erinevalt sõltuvalt üksikvanema soost.

Üksikisa laste kasvatajana kujutatakse pigem kui laste toetajat, lõbustajat, rõhutatakse kaaslaseks olemise rolli. Valimisse ei sattunud lugusid, milles oleks kahtluse alla seatud üksikisa kompetents lapsed piisavalt sotsialiseerides üles kasvatada.

Üksikema kompetentsi lapsed üles kasvatada piisavalt sotsialiseerituna nähakse väga erinevalt, eriti poegade kasvatamise puhul. On neid, kes arvavad, et üksikemade lapsed, eriti pojad,

kasvavad saamatuks ning mitte piisavalt mehelikuks, kuna neil pole isaeeskuju, samas leidub arvamusi, mille kohaselt üksikemade lapsed peavad just varem iseseisvaks saama, kuna ema ei saa neid hellitada. Üksikemasid kujutatakse pigem kui lapse baasvajaduste eest hoolitsejaid ning mitte kui toetajaid, kaaslaseid ning täiskasvanud poja “semutsemist” emaga on käsitletud kui taunimisväärset.

-töö/töötus

“Tarkvaraarhitekt Raido (30) on kolme lapse uhke isa. Ja mitmes mõttes ebatraditsiooniline isa, sest kui paljud mehed loevad lastekasvatust kirjanudust ja jäävad pelgalt uudishimust ema asemel väikese lapsega koduseks.” (Delfi, 2011)

“Microsoftis Baltikumi müügitegevust juhtiva Tarmo Uba (39) naine suri paari aasta eest vähki.” (Delfi, 2011)

“Aivar Aas ärkab hommikul seitsme ja kümne vahel, sõltuvalt tööst. Ta valab vee kohvimasinasse, klõpsab selle käima ning kogu korter täitub tummise kohvilõhnaga. Siis teeb endale võileibu – varem ta seda ei saanud. Käivitab akna all seisva mopeedauto, võtab poisi kaasa ja sõidab ehitusele tööle. Vurab rahulikult, sest üle 45 km/h see sõiduriist ei võta. Kahe kuuga on Aivar juba sauna püsti pannud, kohe läheb majal katuse vahetamiseks. Aivaril on tohutult vedanud, aga töö – see annab elule mõtte” (Delfi, 2012)

“Miks ma pean seda maksu maksma, kui tean, et jälle töötuks jäädes mulle mingeid riigipoolseid äraelamistagatise ei garanteerita, kuna ma keeldun käsi päriselt rüppe laskmast?” (Delfi, 2010)

“Kahjuks on väikelaste vanemaid väga lihtne koondada ja seda võimalust tööandjad ka agaralt kasutavad, kui haiguslehed liiga sagedaseks muutuvad. Eriti raskeks teeb see olukorra üksikvanemate jaoks, kelle sissetulekutest sõltub nii elukoht kui ka võimalused lastele vajalik muretseda. Kui üksikvanem peaks valima, kas nohuga laps lasteaeda ja soojad talvesaapad lapsele või hoopis nohuse lapsega kodus ja laps talvel nigelate jalatsite või õhukese kombekaga õue — kumba valida?” (Delfi, 2013)

Üksikvanemate jaoks on töö säilitamine/leidmine äärmiselt oluline, kuna ilma tööta on väga keeruline leibkonda üleval pidada, samas võib väikese lapsega töö leidmine/säilitamine osutuda keeruliseks, kuna väikelapsega võib ette tulla ootamatuid töölt eemal viibimise päevi. Töökoha käsitlemisel on ka soospetsiifilisi erinevusi. Üksikisade puhul räägitakse tööst karjääri kontekstis. Amet on miski, mis identifitseerib üksikisa kui ühiskonna liiget. Üksikemade puhul käsitleti tööd peamiselt töötuks jäämise kontekstis ning sellega kaasnevast vaesusest.

Üksikemade puhul

-palgalõhe

“Ühe varasema uuringu kohaselt on kolmandik Eesti palgaerinevustest põhjendatud ning kaks kolmandikku põhjendamata. Esimesel juhul tähendab see seda, et naiste ja meeste vahelise palgavahe põhjuseks on see, et naised teevad teistsugust tööd kui mehed — nad töötavad vähem, nende haridustase ja töökogemus on väiksem. Ülejäänud kahe kolmandiku puhul on tegu diskrimineerimisega. Mehed on selgelt Eesti tööturul eelisseisus.” (Delfi, 2010)

“Praegu valitseb meeste-naiste palkade vahel Euroopa Liidu sügavaim lõhe- mehed saavad Eestis kolmandiku võrra rohkem palka kui naised. Ettevõtjad panevad mu küsimust, miks tööandja võrdse töö eest ei taha maksta naisele mehega võrdset palka, suuresti imeks. Vastatakse reeglina, et naised ei küsi rohkem töötasu. Pealegi on ju mees peretoitja.

Härrased-ärimehed, ent 23 000 Eesti naise puhul on see sulaselge vale! Need naised, kes saavad vähem ja väga vähe palka, on ju mitte mängult, vaid päriselt peretoitjad. Probleem on lihtsalt selles, et nad ei kuuluta seda selge kõlava häälega.” (Mikko, 2011)

“Lisaks veel võitlus naiste ja meeste võrdse palga eest. Mis iseenesest on absurdne, sest meeste ja naiste tööd on erinevad. Ei saa ju õbluke neiu võistelda sepatööl 100 kilose machoga ja loota, et tööviljakus on võrdne, seega olgu samasugune ka palk. Neid näiteid võiks lõpmatult tuua. Mainitud rumala võitluse eestvedaja on sotsist naisõiguslane Marianne Mikko, kes ilmselt

ei tea, et juba muinasajast ei esinenud Eestis meeste ja naiste alluvusvahekorda nagu semiitlikes jt patriarhaalsetes ühiskondades, olid aga meeste tööd ja naiste tööd. Mis huvitav, keegi ei nurisenud ja perekonnas valitses tasakaal, aga nüüd?” (Rämmel, 2012)

Probleemist selgub, et palgalõhe puudutab Eestis eriti valusalt üksikemasid, kuna iga viies laps kasvab emaga ning üksikvanemaleibkonnas on sissetulek ühe inimese kohta niigi väiksem, kui see oleks kahe vanemaga leibkonnas. Samas on välja toodud ka ühiskonnas levinud arusaam naiste ja meeste tööde erinevusest ning et naised on meestega võrreldes väheproduktiivsemad, kuid see arusaam ei päde kahel kolmandikul juhtudest.

-isadepäev

“See ei anna teile õigust hakata nõudma isadepäeva ära keelamist või lasteaias isadest rääkimise ja isadele kaartide joonistamise vältimist. Kust üldse tulevad sellised mõtted, et täiesti normaalsed ja terved pered peaksid teie ebaõnnestumiste tõttu jääma ilma ühest tähtsaimast päevast??? Kirjutan just nimelt ebaõnnestumiste, sest pean hetkel silmas üksikemasid, kelle mehed on nad maha jätnud, mitte neid, kelle laste isa on surnud.” (Delfi, 2011)

“Ja siis need vastikud isadepäevad. Eelmisel aastal tuli pois lasteaiast nuttes koju ja rääkis, et kasvataja oli käskinud tal ka isale kink meisterdada. Kui ta oli öelnud, et ta ei ela isaga koos, käskis lasteaia õpetaja tal ikkagi midagi teha. „Anna siis vanaisale,“ oli ta pojale nähvanud. Kes pole ise sellises olukorras olnud, et isa pole, see ei oska kuidagi mõista” (Delfi, 2012)

“Isadepäeva mahavaikimine aga teeb rohkem halba kui ükski muu jaanalinnuäng. Pooled lastest on ju poisid, tulevased isad, ma loodan. Pooltele lastele lasteaiariühmas annab isadepäeva ärakeelamine selge signaali: sinu roll tulevase lapsevanemana on absoluutselt tähtsusetu, isegi keelatud. Kuidas ma saan oma poegadest kasvatada tulevikus vastutustundlikult käituvad mehed ja isad, kui ühiskond teeb kas näo, et isasid ei olegi olemas, või käitub nii, nagu oleksid kõik isad potentsiaalsed kurjategijad?” (Delfi, 2012)

Isadepäeva tähistamise vajalikkust nähakse erinevalt, sõltuvalt sellest, kas ollakse üksikema või

kahe vanemaga perekonnas. Üksikemade jaoks on see päev, millega kaasneb potentsiaalne ebameeldivus ja lapse hingevalu, kahe vanemaga perekonna puhul peetakse päeva vajalikuks selleks, et tunnustada isade rolli lapsekasvatajatena. See, kuidas üksikemad suhtuvad isadepäeva, sõltub laste isa rollist laste elus ning omavahelisest läbisaamisest laste isaga.

-välimus

“Ta sai endale välimuse, millest oli nii kaua unistanud: talle tehti laugude korrigeerimine ja noorendavad süstid, ta käis trennis ja mis peamine — Meelike sai endale suhu uued hambad. Uus naeratus muutis tema jaoks kõik!” (Delfi, 2013)

“Maria Adamson (25) on tänaseks üksikema, kes elukorralduslike muudatuste kõrvale vajab hädasti muutust ka oma stiilis. Varasemalt modellina töötanud noor naine on enesekindluse kaotanud ja soovib suunda muuta.” (Delfi, 2010)

“Täpselt aasta tagasi kaheksike emaks saanud Nadya Sulemani suurepärase füüsilise vorm paneb imestama. Naine, kes ilmale toonud ühtekokku 14 last, näeb välja parem, kui mõni 15aastane piiga!” (Delfi, 2010)

Üksikemade kajastamisel pööratakse palju tähelepanu nende välimusele, märkimisväärseks peetakse nii ilu kui ka iluvigasid, rõhutatakse seksuaalsust. Välimuse eest hoolitsemisel on teguriks raha, kuna vaesuse lõksu langenud üksikema ei pruugi saada lubada nt hambaarsti külastust.

Välimust seostatakse enesekindlusega ning potentsiaaliga leida uus partner.

-pahed

“Naine ütles esialgu selgituseks, et on töötu üksikema, kelle lapsed on kodus näljas. Veidi hiljem ta tunnistas, et soovis filtrite müügist saadava raha eest osta alkoholi, mis olevat vajalik narkosõltuvusest vabanemiseks.” (Delfi, 2012)

“Tegelikult ei võetagi selle tõttu naiste halinat mittetoimetulemise ja nälgivate laste kohta

tõsiselt, et puudust ju ei ole — see tekitatakse kunstlikult. Kui peres juba üks inimene raiskab raha sigarettide peale, mis vaesusest siin rääkida? Jätku suitsetamine ära ja kulud vähenevad kohemaid. Ema halab, et tal pole lapsele koolis organiseeritud teatrikülastuseks raha anda (riik ja valitsus muidugi süüdi!), sama käib käsitöötavete ja spordivarustuse kohta. Lapsel suuski ei ole, aga ema tossab kui vabrikukorsten. Selleks raha küllalt!” (Delfi, 2013)

Üksikemadele omistati pahedest enim alkoholismi ja suitsetamist. Pahesid seostatakse ka vaesusega, pigem põhjuse kui tagajärjena.

-lasteaed

“Haridusamet soovitab mul viia noorim laps bussiga sinna linna teise otsa ja keskmist pean ma paratamatult hoopis teise lasteaeda viima, mis asub vastassuunas...”

Kas härrased ja prouad linnavalitsusest kujutavad ette, kui kaua võtab aega, et teha väikeste lastega ühistranspordis linnale tiir peale ja seda kaks korda päevas ning mitmete ümberistumistega? Ja kas selle kõrvalt on üldse võimalik tööl käia? Või peaks lasteaiale eelistama lastekodu?” (Delfi, 2010)

“Samas tõdeb Selveri personalidirektor Kristiina Palm, et väike laps võib töötamisel saada takistuseks siis, kui vanemad ei leia hoidjaid. Tõsi on see, et lasteaiakohtade nappus takistab päris paljusid emasid tööle naasmast” (Delfi, 2013)

“Veronica töötab müüjana, ja kuna pood on kaheksast kaheksani avatud, on sama pikad ka tööpäevad. Kolmeaastase Jaanika viib ta enne tööle minekut lasteaeda, kuid õhtuti talle järele ei jõua – lasteaed pannakse paar tundi enne ema tööpäeva lõppu kinni.

“Neil päevadel toob tütre lasteaiast ära seal töötav tädi või minu ema,” selgitab Vaht. “Kui neid ei oleks, siis ma ei saakski tööl käia.”” (Delfi, 2013)

Lasteaiakoha probleemi puhul paistis silma, et suurimateks kitsaskohtadeks on lasteaiakohtade nappus, mõnes omavalitsuses ka see, et järjekorrajärgne lasteaiakoht asub elukohast kaugel, väga keeruliseks muutub üksikema olukord siis, kui tal on mitu last, kelle lasteaiad erinevates

piirkondades ning tal pole ka autot ning kui on, on auto ülal pidamine kallis, eriti, kui lasteaiakohad asuvad üksteisest ning ka ema töökohast kaugel. Samuti pole lasteaiasüsteem piisavalt paindlik, kuna tööaeg tihtipeale lasteaiatöötundidega ei ühti. Samas takistab lapsele lasteaiakoha mitte saamine tööle naasmist, mis üksikema puhul võib kiiresti viia vaesuseni.

-elatis

“Lääts nendib, et tihti ei omagi isad ettekujutust, millised on tegelikult lapsele kuluvad summad. «Paljud mehed tahavad näha, mis tema raha eest siis ostetud on – temal on täpsed andmed, et naine maksab selle eest liisingut ja käib ilusalongis. Laps ju sööb nii vähe, ainult näksib, ja võib-olla talle polegi uusi asju ostetud... Siis pöördub mees sotsiaalhoolekandeosakonda, et seal nõutaks naiselt aru, mida too lapsele ostnud on. Kohati muutub see lausa naeruväärseks. Aga fakt on see, et keegi ei saa söömata olla.” (Delfi, 2010)

“Samas kasutavad tihti emad ühiseid lapsi või last peale lahkumist isa vastu nn “kilbi ja mõõgana”, et seeläbi läbi suruda oma egoistlike soove ja tahtmisi. Reeglina on põhjuseks liikuva või liikumatu vara välja “pumpamine” ning isa vaimu ja füüsilise täielik ruineerimine. Ja kui nad ongi lõpuks läbi manipuleeringu oma tahtmise saanud, siis pole taas isal oma lastega suhtlemise suhtes asja, sest tal ei ole enam midagi ema silmis “anda”, seega isa on muutunud ümmarguseks nulliks.” (Rämmel, 2012)

“Kuigi eluasemekulud on vaid üks osa, millega elatise suuruse määramisel tuleb arvestada, on vähemalt nüüdsest igal elatise nõudega kohtusse pöördujal kindlustunne, et lapse eluaseme tagamisega seotud kulu ei pea kandma üksinda see vanem, kelle juures laps elab, isegi siis kui lapse elukohaks olev korter kuulub sellele elatist nõudvale vanemale. Kõige olulisem on aga see, et lapsega seotud kulutuste kandmine toetab lapse arengut tervikuna.” (Kuuseväli, 2013)

“Tragikoomiline kurioosum seisnebki selles, et kui ema ja isa veel koos elasid, kulus ühele lapsele ühes kuus ca 1500-1700 krooni. Pärast lahutust miskipärast laste ema selle summaga enam välja ei tule, isegi siis mitte kui heatahtlik isa lisaks elatisele annab lastele taskuraha ning katab ootamatuid väljaminekuid. Ja siin asub seadus koheselt „puudust kannatava“ üksikema

poolele, kelle sissetulekud võivad mõnikord olla kordi suuremad kui laste isa omad. Eks see oleneb armukeste arvust.” (Pener, 2011)

Elatise-käsitluse puhul joonistused välja probleemid sellega, et elatisevõlgnikust isa ei pruugi uskuda, et elatis lapse peale kulub või et lapse peale üldse sel määral raha kulub. Samuti see, et elatisevõlgnikke on suur arv, samas puuduvad riigil ohjad elatise kätte, mitmel korral mainiti elatisabifondi vajalikkust. Probleemina toodi välja ka seda, et kõik üksikemad pole isegi elatishagi kohtus alustanud. Elatise mitte saamine, aga, on nii lapse kui ka ema jaoks üks vaesuriske. Näib, et elatise saamise nimel kohtusse pöördumise ning ka isa otsuse lastele elatist maksta puhul pole primaarseks teguriks laste majanduslik heaolu, vaid see on seotud vanemate omavahelise läbisaamisega.

-tervis

“Teisel juhul, vabaduse positiivse definitsiooni korral, pole oluline mitte ainult see, et keegi meid otseselt ei takistaks, vaid ka see, kas meil tegelikkuses on võimalik oma valikuid langetada. Kui vaba on terviseklubiga ühinema Pille – kahte last kasvatav üksikema, kes sageli töötab supermarketis kella üheteistkümnene öösel?” (Simm, 2012)

“Alles eksperimendi lõpus tajud seda õudust, kui raha enam tõepoolest ei jätku. Muidugi võib vee ja leiva peale jääda, kuid küsigem, millise kõrge hinnaga tervisele. Kui keegi finantseeriks ühte uuringut, mis fikseeriks meie kodutute, vaeste perede, poolnäljaste laste, üksikemade aga ka paljulapseliste perede tervisliku seisundi, saaksime vist hirmuäratava tulemuse. Siiani peame arvestust vaid tuberkuloosi ja aiasi kohta, kuid uurigem ka alatoidetute magu ja soolestikku, organismi vastupanuvõimet haigustele, vaegtoitujate psüühilist seisundit.” (Delfi, 2010)

“Lõpuks leidsin Tallinnas miinimumpalgaga töö. Elan nii, et tasun arveid vastavalt sellele, mis on kriitilisem. Millestki sellisest nagu spaapuhkus ei saa ma unistadagi. Oleks hästi, kui suudaksin kõik arved tasuda õigeaegselt ja käia hambaarstil.” (Delfi, 2010)

Üksikemade puhul on tervise eest hoolitsemisel suurimateks takistuseks vaesus ning ajapuudus

ning selgub, et üksikemadel ei pruugi tervise prioriteediks seadmine võimalik olla.

-laste suhe isaga

“Kui meil asjad tõsisemaks läksid ja teravamad teemad üles tulid, ütles mees, et läks oma eksist lahku, sest iseloomud ei sobinud ja armastus kadus suhtest ära. Ei sõnagi lastest! Ma ei taibanud küsida, sest minu meelest räägitakse laste olemasolust kohe suhte alguses ja küsimatagi. Igatahes kui nüüd pärast meheõelt kuulmist, et tal on koguni kaks last, läksin temalt küsima, sai mees vihaseks ja karjus mu peale. Ta väitis, et naine ei lubanud tal lahutades enam lastega kohtuda, aga tegelikult sain teada, et mees ise ei tunne laste vastu huvi ja väldib neid. Ei võta kõnesidki vastu ja sünnipäevadel ei pea meeles.” (Delfi, 2013)

“Meie ühine poeg saab peagi kahekuuseks, aga Tarmo pole teda isegi vaatamas käinud ja ütles, et loob sinuga uue pere, kuhu meie laps ei kuulu.” (Delfi, 2013)

“Tean paljusid emasid, kellel on soe süda ja puhtad käed ka pärast lahutust, sest nad armastavad lapsi (rohkem kui armukesti), mitte näiliselt, vaid tegelikult, mistõttu nad oskavad ja tahavad väärtustada ka lahusoleva isa rolli laste kasvatamises osalemisel.” (Delfi, 2011)

“Mis juhtub poisiga, kellel pole isa, olgu siis põhjuseks lahkumine, lakkamatu töö või internetis või alkoholiuimas viibimine, vahet pole. Poisil pole kellegagi meeste asju ajada. Jah, just, see prill-laua-teema... Poeg vajab isa tähendust: vajab, et isa teda õpetaks, innustaks, piiraks ja suunaks, oleks eeskujuks ja samastumisobjektiks ning aitaks tal toime tulla meesolemisega, olgu ta või kolmeaastane mees. Kui isa puudub või on eemal, on raske endale realistlikku mehepilti luua.” (Delfi, 2011)

“Minu jaoks on ta võõras ja ma ei tahagi lähedasemaks saada. Seda nii enda kui ka ema pärast.

Kuidas ma emale seletaks, et tore küll, et mind üles kasvasid ja isa meid ei finantsiliselt ega ka ka muidu ei toetanud, aga nüüd mängin issiga suurt sõpra. Olen oma otsuses kindel. Ma ei

naudi seda, et see kadunud isa nüüd pettub, aga ma ei tunne talle ka kaasa. Keegi ei käskinud tal veerand sajandit oodata.” (Delfi, 2012)

Üksikema laste suhe isaga on emotsionaalsemalt kajastatavaid probleeme ning kuigi erinevad osapooled näevad põhjuseid ja tagajärgi erinevalt, paistab ühisosaks olevat süüdlase otsimine. See, et üksikemade laste isad tihtipeale lastega suhtlemist ei jätkka, näib suuresti olevat tingitud üksikema ja laste isa omavahelisest kehvast läbisaamisest ning laste soovid näivad olevat sekundaarsed. Samas võib olukord, milles isa lastega enam ei suhtle, osutada laste jaoks emotsionaalselt väga keeruliseks. Isa eeskuju vajadust tuuakse esile pigem poisslaste puhul.

-stress/vaimne tervis

43-aastane lahutatud, kahe täiskasvanud ja ühe teismelise (14a) poja ema Ruth on leidnud uue elukaaslase. Mees elab teises linnas ja nii on naine sageli öösiti kodust ära, ja kui ta ka ööd kodus on, siis käib ta ju vahel ikka õhtuti kontserdil ja teatris. Ruthigi painavad muremõtted: kuulates head muusikat, katkeb mõnikord tema keskendumine ja ta tunneb kahetsust, et poeg ei saa temaga koos seda nautida. (Delfi, 2012)

“Eriti keeruliseks muutub pereelu aga siis, kui haigestub ülekoormatud ja stressis vanem ise.” (Delfi, 2010)

“Kaht last kasvatav üksikema Eve Kallasse on ahastuses: ta peab Nordea pangale tasuma 1,7 miljonit krooni. Tema abikaasa võttis vastu naise tahtmist suure pangalaenu maja ostmiseks ega suutnud seda tasuda” (Delfi, 2010)

Üksikemasid ja stressi seostatakse palju, peamisteks stressi allikateks näivad olevat tööga ülekoormatus, ajapuudus, rahapuudus, võlad ja uue suhte alustamise keerukus. Samas võib stress omada negatiivset mõju laste kasvatamise kvaliteedile ning viia ka uute probleemideni (näiteks alkoholism), mis omakorda stressi ja muid probleeme süvendavad.

-meelelahutus

“19aastane üksikema Chloe pidi saatest lahkuma, sest Simon Cowell, Louis Walsh ja Nicole Scherzinger ei pidanud teda piisavalt andekaks, vahendab Daily Mail. Arvatakse, et noorele naisele võis saatuslikuks saada hoopis tema kokaiinilembus. Nimelt on välismeediasse lekkinud pildid, kus Chloe tarbib kokaiini.” (Delfi, 2010)

“Täna, saadet näinuna, on ta enda sõnul rahulik, kuid pole siiski rahul sellega, kui agressiivselt saatejuht ning sensitiivid tema isiklikku ellu tungisid, selle asemel et temapoolne lugu ära kuulata. Ka on ta nõrkinud, et saade pöörati majas tema arvates tegutsevate hingede loo uurimise asemel hoopis tema enda ja ta elu traagiliste sündmuste ümber, jättes temast sünge inimese mulje.” (Delfi, 2013)

“"Kodutunne" on täna Moostes 34-aastase Marge juures, kelle mees ta ühel ilusal päeval maha jättis. Mees läks hommikul tööle ja tagasi enam ei tulnudki, vaid leidis endale uue pere. Nüüd tuleb Margel üksi edasi minna koos 5 lapsega, kellest noorim ühe aastane ja poeg Kaspar raske liikumispuudega.” (Delfi, 2013)

Üksikemasid kujutatakse meelelahutuslikus võtmes enamasti seoses mõne töös välja toodud probleemiga, näiteks vaesus või isiklikud suhted, aga ka pahed. See võib aga veelgi tugevamalt üksikemadele omistatavaid probleeme stigmatiseerida ning kujundada ühiskonnas eelarvamusi üksikemade kui sotsiaalse grupi suhtes ning mõjutada üksikemade suhtes rakendatavat seadusandlust.

-paljulapselisus

“"Kodutunne" on sel nädalal Elvas. Aet on tubli 6 lapsega üksikema. Oma väikese palga juures on ta suutnud siiski nii palju kokku hoida, et soetada endale ja lastele väike korter.” (Delfi, 2012)

“Kanal 2 saade "Kodutunne" läks Ida-Virusse Tudulinna abistama kaheksa lapsega üksikema elutingimuste parandamisel. “ (Delfi, 2011)

““Ärge laske oma koeral ja kassil minust eeskuju võtta” – sellise sõnumiga on kurikuulus kaheksike ema värskel reklaaminägu Los Angeleses. Rahapuuduses ja laenude maksmisega vaevlev kaheksike ema Nadya Suleman sai loomakaitseorganisatsioonilt PETA 5000 dollarit, mille eest nõustus panema oma maja ette suure plakati, mis kutsub loomi hoiduma paljunemisest, kirjutab Fox News” (Delfi, 2010)

Üksikemade jaoks on paljulapselisuus järjekordne vaesusrisk ning võimendab ka teisi riske ning probleeme, näiteks on paljulapselisel üksikemal veelgi keerulisem ühildada laste lasteaias käimist tööga, eriti, kui lasteaiakohad on üksteisest kaugel. Samuti muudab paljulapselisuus üksikema sõltuvamaks elatisest ja sotsiaaltoetustest ning ka kärped või laste isa poolt elatise mitte maksmine puudutavad valusamalt.

-vanus

“Nii ma siis unistan siin uuest mehest ja olen proovinud ka internetist tutvusi otsida. Seal muudkui lubatakse taevamannat, aga ainult siis, kui oled alla 30ne. Ma sellest aru ei saa, miks mehed ei mõista, et 45aastane naine on voodis ikka palju parem kui 25aastane, mis siis, et noorem ihu.” (Delfi, 2013)

“Olen 24-aastane noor üksikema ja hiljuti sattusin tulisesse vaidlusesse ühe 34-aastase meesterahvaga, kes üldistas, et kõik üksikemad on ennasttäis ja ise süüdi oma olukorras.” (Delfi, 2012)

“ Minust sai kümnendas klassis ema – paljude meelet ületamatu takistus hariduse omandamisel, minu jaoks aga motivaator. Kuidas ma ütlen tulevikus oma lapsele, et õpi-õpi hoolega, kui endal pole midagi ette näidata?” (Delfi, 2013)

Üksikemade vanust mainitakse neist kirjutades alati, kuid lisaks ajakirjanduslikule tavale inimesi

lugejale läbi vanuse lähemale tuua, käib üksikemade identifitseerimisel läbi vanuse kaasas ka tajutav paigutamine hea-halb skaalale nõnda, et noor=hea ja vana=halb. Samas paistab ühiskonnal jaguvat ettehteid nii neile, kes on (üksik)emaks saanud liiga noorelt kui ka neile, kes lapse saamist edasi lükkavad. Pigem noorelt lapsevanemaks saamine toob kaasa riske nagu haridustee katkemine või raskused karjääri tegemisel, samas on lapse saamine riskantne ettevõtmine, kuna statistiliselt on üksikvanemaks jäämise protsent kõrge ning üksikvanemlusega käivad samuti kaasas riskid, näiteks vaesus, mis on omakorda tõuketegur teistele riskidele.

üksikisade puhul

-kaitsevägi

“Komissariaadis küsiti, kuidas mul läheb ja mis mu elus toimub, siis ma rääkisin talle, et kasvatan tütar. Selle peale öeldi ainult, et väga tubli oled ja mine nüüd järgmisse kabinetti. Kedagi ei huvitanud, et mul laps on,” kirjeldab Rauno (23) ja lohutab laenuga ostetud kodus kolmeaastaseks saanud tütrekest Eva Ritit, keda ta olude sunnil üksi kasvatab.” (Delfi, 2013)

Üksikisad, kes pole enne lapse saamist läbinud kaitseteenistust, võivad sattuda ebameeldivasse olukorda, kuna kaitseteenistusse mineku ajaks pole kuhugi last jätta ning lapse kasvamise seisukohast võib nii pikaks perioodiks mõlemast vanemast eemalolek olla lapse jaoks emotsionaalselt väga keeruline. Kuigi ajapikenduse saamiseks on võimalik üksikisadel teha selleks vastav avaldus, räägib olukord ka ühiskonna eeldusest, et isa roll lapsekasvatjana pole peamine.

3.2.1 Kvalitatiivse uurimuse tulemuste kokkuvõte

Üksikvanematega üldiselt seostatavad ning sarnaselt käsitletavad probleemid on vaesus, välismaal töötamine, seadusandlus, sotsiaalteenused ja heategevus kui seadusandluse ning sotsiaalteenuste lünga täitja. Kõik üksikvanematega üldiselt seostatavad probleemid on seotud

vaesusega, peamiselt tagajärjena (välismaal töötamine, tundlikkus sotsiaalteenuste osas ning sotsiaalteenuste paindumatus lünka täitev heategevus), aga ka põhjusena (vähene teadlikkus seadustest ning seadusandluse ning sotsiaalteenuste paindumatus).

Soospetsiifiliselt kajastatavad probleemid on töö/töötus, isiklikud suhted ja üksikvanem laste kasvatajana. Ka neid probleeme seostatakse vaesusega ning üksikemade isiklike suhete loomise ning laste kasvatamise spetsiifika puhul tuuakse vaesust esile kui eripärase kliima kujundamise tegurit. Üksikvanemate töö käsitlus erines selle poolest, et üksikisade tööst räägiti karjääri ning üksikemade puhul töötuse kontekstis, seega rõhutatakse üksikemade ja üksikisade kuulumist erinevatesse sfääridesse.

Ainult üksikemadega seostatavad probleemid on palgalõhe, isadepäev, välimus, pahed, lasteaed, elatis, tervis, stress, meelelahutus, paljulapselisus ja vanus.

Ainult üksikisadega seostatav probleem on kaitsevägi, kuna üksikisal pole kaitseväge mineku ajaks last kuhugi jätta, samuti kõneleb see ühiskonna eeldustest, et isa roll lapse kasvatajana pole peamine ning isa peamine roll pole lapse kasvatamine. Ainult üksikisadega seostatavaks probleemiks on teema, millega seoses üksikisa on uudisekännise ületanud.

Ainult üksikemadega seostatakse rohkem probleeme (nt palgalõhe, isadepäev, pahed, lasteaed, elatis, stress, paljulapselisus) ning tuuakse esile omadusi, mida üksikisadega seoses esile ei tooda (nt välimus, vanus, tervis). Omaduste välja toomine kinnitab, et naiste representatsioon on märgata soolisuse rõhutamist.

Meelelahutuslikus võtmes on üksikemad üksikisadest n-ö atraktiivsem materjal. Peamised vaid üksikemadega seostatavad probleemid leiavad äramärkimist seoses vaesusega, erandlikud on isadepäev ja vanus, mis mõlemad rõhutavad üksikemade olemuslikku kuulumist privaatsfääri. Isadepäeva tähistamisest tulenev probleemsus on seotud üksikema ja laste isa omavahelise läbisaamise ning laste ja isa omavahelise suhtega.

4. Järeldused ja diskussioon

4.1. Vastused uurimisküsimustele

Järgnevalt on esitatud järeldused uurimisküsimuste kohta.

Esimene uurimisküsimus sõnastas töö peamise ülesande: uurida, **millistena kujutatakse üksikvanemaid Eesti meedias ning millised erinevused ja sarnasused ilmnevad üksikemade ja üksikisade kujutamisel?** Kombineeritud tekstianalüüs andis vastuseks, et üksikvanemaid kujutatakse kui majanduslikult vähekindlustatud, kes on sotsiaalteenuste kohta pealt tundlik grupp. Üksikvanemaid kujutatakse kui üht kõige nõrgemat sotsiaalset gruppi ühiskonnas ning mitmetes artiklites toodi välja ka lünki seadusandluses, mis üksikvanemad sellisesse positsiooni asetab. Üksikvanemaid kui laste kasvatajaid nähakse soospetsiifiliselt. Mõnevõrra üllatuslikult seati kahtluse alla pigem üksikema võimekus kasvatada lapsi neid piisavalt sotsialiseerides ning käidi välja arvamusi, et üksikema laps saab pooliku kasvatusena ning pole seetõttu täiskasvanuna iseseisev, kuid mõnes loos rõhutati jällegi üksikema lapse varast vajadust iseseisvalt hakkama saada. Eelkõige nähti üksikema ebavõimeka kasvatajana poisslaste puhul. Üksikisa kompetentsi last piisavalt sotsialiseerida kahtluse alla ei seatud.

Milliste teemade raames üksikvanematest räägitakse?

Esimene alaküsimus oli teemade kohta, mille raames üksikvanematest räägitakse.

Kvantitatiivsest analüüsist selgus, et enim räägitakse üksikvanematest seoses sotsiaalteenuste ja vaesusega. Nii üksikemasid kui ka üksikisaid kajastati palju seoses seadusandluse ja isiklike suhetega, kuid üksikisaid protsentuaalselt rohkem seoses seadusandlusega ning üksikemasid protsentuaalselt rohkem seoses isiklike suhetega. Üksikvanematest räägiti palju ka seoses elatise, üksikemadest protsentuaalselt rohkem kui üksikisadest.

Kes kirjutab lugusid üksikvanematest?

Teine alaküsimus oli üksikvanemaid kajastavate lugude autorite kohta. Kvantitatiivsest uuringust selgus, et üksikvanematest kirjutavad enim Eesti ajakirjanikud, kuid tekstide arvult kajastavad üksikvanemaid enim lugejakirjad. Autorite enamuse sugu polnud võimalik tuvastada, kuid nende lugude puhul, mil autori soo tuvastamine oli võimalik, esines rohkem naissoost kui

meessoost autoreid.

Kes on rääkivad ja kes tegutsevad tegelased lugudes?

Kolmas alaküsimus oli üksikvanemaid kajastavate lugude rääkivate ja tegutsevate tegelaste kohta. Kvantitatiivsest uuringust selgus, et nii üksikemasid kui ka üksikisasid kajastatakse lugudes 61% vähem rääkiva tegelase või kõrvaltegelasena kui tegutseva tegelase või kõrvaltegelasena.

Lisaks üksikvanematele esines rääkivate tegelaste või kõrvaltegelaste ning tegutsevate tegelaste või kõrvaltegelasena ka teisi lapsevanemaid, kuid mitte nii sageli kui üksikvanemaid.

Enim esines rääkiva tegelase/kõrvaltegelasena või tegutseva tegelase/kõrvaltegelasena keegi muu.

Missugustes rollides üksikvanemaid kujutatakse?

Neljas alaküsimus on üksikvanemate rollide kohta lugudes ning kvantitatiivse uuringu käigus selgus, et üksikvanemaid kujutati enamasti *nemad*-rollis.

Mis on lugudes ilmnevad peamised probleemid?

Viies alaküsimus keskendus üksikvanematega seostatavatele peamistele probleemidele. Kvalitatiivse analüüsi käigus selgus, et peamised üldiselt üksikvanematega seostatavad probleemid on vaesus, välismaal töötamine, seadusandlus, sotsiaalteenused ja heategevus kui lünk sotsiaalteenustes ja seadusandluses.

Soospetsiifiliselt kajastati järgmisi probleeme: töö/töötus, isiklikud suhted ja üksikvanem laste kasvatajana.

Ainult üksikisadele omistati probleeme seoses kaitseväega.

Ainult üksikemadele omistati probleeme seoses palgalõhe, isadepäeva, välimuse, pahede, lasteaia, elatise, tervise, stressi, meelelahutuse, paljulapselisuse ja vanusega. Üksikemade kajastamisel rõhutatakse enam soolisust ning privaatsfääri kuulumist.

4.2. Diskussioon

Antud bakalaureusetöö tulemusena selgus, et üksikvanematest kirjutatakse järjest rohkem ning mitmed üksikvanematega seostatavad probleemid on vaesuse tagajärjeks, samas on üksikvanematel kerge sattuda vaesuse lõksu. Lisaks kehvematele elutingimustele pärsib üksikvanemaleibkonna vaesus ka selles leibkonnas kasvavate laste sotsialiseerumist ning eneseteostusvõimalusi, mistõttu on üksikvanemate lastel piiratud võimalused hariduse omandamiseks ning hiljem tööturul. See aga soodustab vaesuse taastootmist ning vähendab sotsiaalse alt üles mobiilsuse võimalusi ühiskonnas. Ebavõrdsuse süvenemine võib kaasa tuua umbusku ühiskondlikesse institutsioonidesse ning omavahelistesse suhetesse. Erinevad uurimused kinnitavad trendi, et ühiskond üha mitmekesisub, kuid üha eripalgelisemas ühiskonnas on umbusu süvenemine tõuketegur järjest enamatele lõhedele ja seega ka üha enam killustatumale ühiskonnale. Mitmekesisuva ühiskonna puhul aga oleks jätkusuutlikkuse ja turvalisuse kaalutlustel ratsionaalsem just orienteeruda avatusele.

Umbusku süvendab ka meedia stigmatiseeriv kajastus. Stigmatiseerivat kajastust tingib asjaolu, et üksikvanemaid representeerib enamjaolt mõni teine sotsiaalne grupp ja mitte üksikvanemad ise. Ühest küljest meediakajastus aktualiseerib üksikvanemate probleemid, teisalt on oht, et liialt meelelahutuslik või sensatsiooni otsiv kajastus loob üksikvanematest negatiivseid stereotüüpe ning ühtlasi külvab ühiskonda umbusku üksikvanemate suhtes. Mitmelt poolt umbusu kasv aga isoleerib üksikvanemaid kui sotsiaalset gruppi

4.3. Meetodikriitika

Kombineeritud tekstianalüüsi meetodiks valides eeldasin, et sel viisil saan hõlpsasti määratleda erinevad teemad ja probleemid, mille raames üksikvanematest räägitakse või millega seostatakse. Kodeerimise käigus selgus aga, et esialgsest kodeerimisjuhendist olid välja jäänud mitmed teemad, mille raames üksikvanemaid kajastati, seega pidin juhendit mitmeid kordi täiendama ning tekste uuesti kodeerima, samas polnud sageli ühene, kas peateema on nt seadusandlus või sotsiaalteenused ning selle määratlemine sõltub vastuvõtjast, seega ei pruugiks täieliku kontrollkodeerimise käigus teine vastuvõtja saada täpselt samasuguseid tulemusi. McQuail (2000) on toonud välja, et kategooriate konstrueerimine enne nende kasutamist

sisaldab ohtu, et uurija pigem surub peale oma väärtuste süsteemi, kui tuletab selle uuritava sisust ja et isegi seda vältida püüdes on iga kategooriate süsteem selektiivne ja potentsiaalselt moonutav; samuti, et ei ole lihtne arvesse võtta tekstisiseste viidete või teksti kui terviku konteksti ning kogesin juhendi mitmekordsel täiustamisel, et olen lähenenud kitsendavate eeldustega.

Kvalitatiivse analüüsi käigus sain kinnitust asjaolule, et peamise määramine sõltub vastuvõtjast ning seega on kvalitatiivne osa uurimusest veelgi subjektiivsem, kuid kuna eesmärk oli olla maksimaalselt objektiivsusele orienteeritud, lugesin probleemide välja toomise osas kõiki lugusid mitmel korral läbi, tõin kõigist välja peamised probleemid ning seejärel kontsentreerisin valiku, kuid subjektiivsus mingi määrani näib kvalitatiivse analüüsi käigus olevat vältimatu.

4.4. Teema võimalikud edasiarendused

Käesolev bakalaureusetöö annab ülevaate peamistest teemadest, mille raames üksikvanematest räägitakse, peamistest probleemidest, mida üksikvanematega seostatakse, rääkivatest ja tegutsevatest tegelastest, üksikvanema positsiooni *nemad* või *meie* rollis, kes üksikvanematest kirjutab, millistes lugudes üksikvanemaid kajastatakse ja illustratiivsel materjalil sagedamini esinenud kujutised.

Teema võimalikke edasiarendusi on mitmeid. Näiteks jäi antud tööst välja üksikvanema erinevate rollide representatsiooniuuring ning üksikvanemate sotsiaalse positsiooni kohta käiva argumentatsiooni analüüs, mis oleksid töö võimalikud edasiarendused.

Üks võimalikest edasiarendustest on süvaintervjuude tegemine üksikvanemaleibkonnas kasvanud lastega, uurimaks, kuidas lapsed näevad üksikvanemaleibkonnas kasvamise eripärasid.

Üksikvanemate umbusku ühiskonda ning ühiskondlikesse institutsioonidesse pole uuritud ka integratsiooni soodustavatest või takistavatest teguritest lähtuvalt. Integratsioonile keskenduvates uuringutes võiks üksikvanemate ühiskondliku positsiooni mõju uurimine integratsioonitegurina edasiarendust leida.

Kokkuvõte

Antud bakalaureusetöö keskendus üksikvanemate meediarepresentatsiooni uurimisele Eesti *online*-meedias Delfi.ee näitel. Selleks viisin läbi empiirilise uurimuse eesmärgiga teada saada, kuidas meedia representeerib üksikvanemaid, milliseid teemasid ja probleeme üksikvanematega peamiselt seostatakse ning millised erinevused ja sarnasused ilmnevad üksikisade ja üksikemade kujutamisel.

Minu töö oletuslik lähtepunkt oli, et üksikvanema representatsioon on soospetsiifiline ning üksikvanematel on pigem vähe võimalusi oma meediarepresentatsiooni mõjutamisel ning kujunemisel kaasa rääkida.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viisin läbi kvalitatiivse ja kvantitatiivse tekstianalüüsi. Kvantitatiivanalüüsiga sain ülevaate lugude, loo tüüpide, autorite, tegelaste, illustratiivse materjalil esitatu ja teemade esinemissagedustest, kvalitatiivse analüüsi käigus peamistest probleemidest, mida üksikvanematega seostatakse.

Kvantitatiivanalüüsi tulemustest selgus:

1. Üksikvanemaid kajastati peamiselt seoses sotsiaalteenuste ja vaesusega. Nii üksikemasid kui ka üksikisaid kajastati palju seoses seadusandluse ja isiklike suhetega, kuid üksikisaid protsentuaalselt rohkem seoses seadusandlusega ning üksikemasid protsentuaalselt rohkem seoses isiklike suhetega. Üksikemadega seoses räägiti rohkem ka elatisest.
2. Üksikvanematest kirjutavad kõige rohkem ajakirjanikud, kuid tekstide arvult on kõige rohkem lugejakirju, seega meediarepresentatsiooni mahule avaldab olulist mõju väljaande struktuuriline ülesehitus ehk lugejakirjade rubriigi olemasolu.
3. Meediarepresentatsiooni objekti ja subjekti seostes oli oluline, et üksikvanemad saavad enda kujutamisel kaasa rääkida suhteliselt vähe, sagedamini esinevad üksikvanemad tegutsevate tegelaste või kõrvaltegelastena kui rääkivate tegelaste või kõrvaltegelastena. Üksikvanemaid kujutatakse peamiselt *nemad*-rollis.
4. Üksikvanemaid kajastavate lugude puhul on üksikemasid kajastatud vastavalt proportsionaalsele jaotumisele üksikvanemate hulgas, samas kui üksikisad on ülekajastatud.

5. Üksikvanematest rääkivate lugude puhul kujutati illustreerival materjalil kõige sagedamini naisi, mõnevõrra vähem mehi ning ka lapsi.

Kvalitatiivanalüüsis selgusid peamised probleemid nii üksikvanemate kui ka üldise sotsiaalse grupi lõikes, aga ka üksikemade ja üksikisadega eraldi seostatavad probleemid.

Peamised üksikvanematega seostatavad probleemid on vaesus, välismaal töötamine, seadusandlus, sotsiaalteenused ja heategevus. Üksikvanematega üldiselt seostatavad probleemid, mida aga käsitletakse soospetsiifiliselt, on töö/töötus, isiklikud suhted ja üksikvanem laste kasvatajana.

Ainult üksikemadega seostatavad probleemid on palgalõhe, isadepäev, välimus, pahed, lasteaed, elatis, tervis, stress, meelelahutus, paljulapselisus ja vanus.

Ainult üksikisadega seostatav probleem on kaitsevägi.

Kuna töö käigus said kõik uurimisküsimused vastuse, võib öelda, et uurimuse eesmärk uurida üksikvanemate meediarepresentatsiooni on täidetud.

Summary

In my Bachelor's Thesis, "Media Representation of Single Parents as Exemplified by Delfi", I examined the representation of single parents in Estonian media. In order to do this, I conducted an empirical study with the aim to find out within the framework of which themes single parents are represented most often, which problems are associated with single parents the most, who are the authors of the stories which represent single parents, who are the talking and acting characters in these stories, what type of stories portray single parents most often and in which roles are single parents usually portrayed.

The premise this thesis is based on, is that single parents that have relatively few opportunities to have a word in and influence how the media portrays them and that the representation is rather gender-specific.

In order to find answers to these outlined questions, I conducted a quantitative and qualitative analysis of texts. With the quantitative analysis I graphed the main themes, talking and acting characters, the authors of the stories, roles in which single parents are usually portrayed in and what type of stories single parents are portrayed in most often.

I carried out the qualitative analysis in order to find out the main problems associated with single parents and compared which problems are associated with all single parents, which are represented gender-specifically and which are only associated with single mothers or fathers.

The results of the quantitative analysis showed that the main themes within the framework of which single parents are represented most often are poverty, social services, personal relationships and legislation. Single mothers are often also represented in the framework of livelihood. In the relationship between talking and acting characters it was found that single parents are talking characters less frequently than the acting characters. It was also found that single parents are usually represented in the role of *them*. Another thing found was that single parents are usually represented by journalists, but the highest number of story types were the reader letters.

One thing found was that single mothers are portrayed according to their proportional division

among single parents, but single fathers are over-represented according to their proportional division.

The qualitative analysis revealed that the main problems associated with single parents are poverty, social services, working abroad, legislation and charity. Problems that are represented gender-specifically are work/unemployment, personal relationships and child-rearing of single parents. Problems associated only with single mothers were the salary gap, Father's Day, appearance, vices, kindergarten, livelihood, stress, several children per household and age. Problem associated only with single fathers was Defence Forces.

Kasutatud allikad:

Berger, Peter & Luckmann, Thomas. (1991) *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books

Chadwick, N. & GAVEY, N. & Elizabeth, V. & Tolmie, J. (2011) *The portrayal of post-separation parents in the speeches of the Principal Family Court Judge of New Zealand*

(kasutatud mai 2015) URL: <http://www.wsanz.org.nz/journal/docs/WSJNZ281ChadwickGaveyElizabethTolmie4-17.pdf>

DeWitt, Amy L. & Cready, Cynthia M. & Seward, Rudy Ray (2013) *Parental Role Portrayals in Twentieth Century Children's Picture Books: More Egalitarian or Ongoing Stereotyping?*

(kasutatud mai 2015) URL: <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11199-013-0285-0>

Galtung, J. & M. H. Ruge (1970). The structure of Foreign News. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Foreign Newspapers. J. Tunstall (toim.). *Media Sociology: a Reader*. London: Constable, 259-298

Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.

Hennoste, T. (2008) *Uudise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kalmus, V. & Masso, A. & Linno, M. (2015) *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. (kasutatud aprill 2015) URL: <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kalmus, V. (2004) *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid: tekstianalüüsi kompendium*. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Kasearu, K. (2005). Abielul põhineva perekonna deinstitutionaliseerumine. (kasutatud aprill 2015) URL: http://oeiax4.nw.eenet.ee/vana/esso3/5/kairi_kasearu.htm Tartu Ülikool, sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakond

Kaurson, S. (2005) *Eesti sotsiaalsete gruppide representatsioon meedias Eesti Päevalehe näitel*. Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Kutsar, D. (2008) *Perekonnaseaduse eelnõu sotsiaalsete mõjude analüüsi aruanne*. Tartu

McQuail, D. (2003). *McQuaili massikommunikatsiooniteooria*. London etc: Sage

Meiorg, M. (2013) *Perekonna mõiste on ajas ja ruumis muutuv*.

(kasutatud aprill 2015) URL: <http://uudised.err.ee/v/arvamus/bd8467ba-c2e3-4969-a4ac-3f34df39f2d8>

Pakosta, L. (2010) *Kes ikkagi moodustavad perekonna?* (kasutatud aprill 2015) URL:

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/liisa-pakosta-kes-ikkagi-moodustavad-perekonna?id=28815827>

Piits, L. (2015) Sagedamate inimest tähistavate sõnade kollokatsioonid eesti keeles. Doktoritöö, Tartu Ülikool, eesti ja üldkeeleteaduse instituut.

Pilvre, B. (2011). Naiste meediarepresentatsioon Eesti ajakirjanduskultuuri ja ühiskonna kontekstis.

Doktoritöö, Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Taidre, E. (2011) Vaesus Eestis 2009. aastal URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://statistikaamet.wordpress.com/2011/02/21/vaesus-eestis-2009-aastal-2/>

Tiit, E-M. (2000). *Sündimuse dünaamika Eestis. Mõjutused, trend ja prognoos Euroopa rahvastikuprotsesside taustal*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Trumm, A. ja Kutsar, D: (2010). Vaesuse mõjud ja toimetulek vaesusega. D. Kutsar (toim.) *Vaesus Eestis*. (17-45)

Tallinn: Statistikaamet

Tõnurist, A. (2014) *Üksikvanematest Eestis*. (kasutatud aprill 2015) URL:

<https://statistikaamet.wordpress.com/tag/üksikvanemad-eestis/>

Empiirilise uuringu allikad:

Aasta 2011: heateod mis soojendasid meie südameid (2011) Delfi URL (kasutatud

jaanuar 2014) <http://eesti.elu.delfi.ee/eesti/laane-virumaa/someru/elu/aasta-2011-heateod-mis-soojendasid-meie-sudameid.d?id=63707908>

Alimentide eest võidelnud üksikema- naised, seiske oma laste õiguste eest! (2010) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/perekond/peresuhted/alimentide-ees-voidelnud-uksikema-naised-seiske-oma-laste-oiguste-ees.d?id=44461483>

Eenpuu-Viilup, M. (2013) *Ämm miniale: ma olin siis palju õnnelikum, kui sind meie elus polnud* URL: (kasutatud märts 2014) <http://naistekas.delfi.ee/persoon/meelike/amm-miniale-ma-olin-siis-palju-onnelikum-kui-sind-meie-elus-polnud?id=66141024>

Eesti naine ei lähe välismaale vaid rosinasilmset murjamit otsima (2011) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2015) <http://naistekas.delfi.ee/persoon/lugejakiri/eesti-naine-ei-lahe-valismaale-vaid-rosinasilmset-murjamit-otsima?id=60905137>

Ekspress soovitab: 12 000 rongaisa vajavad Isamaalist Inkassot (2010) Eesti Ekspress 26. august URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/eestiudised/ekspress-soovitab-12-000-rongaisa-vajavad-isamaalist-inkassot.d?id=32767185>

Emal kahe lapsega ähvardab kodutuks jäämine (2012) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ema-kahe-lapsega-ahvardab-kodutuks-jaamine?id=65391332>

Enne ja pärast FOTOD: Hambutust üksikemast sai enesekindel ja julge naeratusega naine (2013) Delfi. URL: (kasutatud märts 2014) <http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/enne-ja-parast-fotod-hambutust-uksikemast-sai-enesekindel-ja-julge-naeratusega-naine?id=65951050&com=1>

Ettepanek: alimentide maksmisest kõrvale hiilivatelt rongaisadelt tuleks juhiloa ära võtta (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/ettepanek-alimentide-maksmisest-korvale-hiilivatelt-rongaisadelt-tuleks-juhiloa-ara-votta?id=65822506>

Filippov, J. Ja Vedler, S. (2012) Eesti Ekspress. URL: (kasutatud märts 2015) <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/sotside-kaunitari-delikaatne-saladus?id=65332318>

FOTOD: Russell Brand tabati oma juuksuriga suudlemas (2013) Delfi URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/fotod-russel-brand-tabati-oma-juuksuriga-suudlemas?id=66474310>

FOTOD: Supervormis üksikema Charlize Theron õpetab Aafrikast adopteeritud poega ujuma (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) URL: <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/fotod-supervormis-uksikema-charlize-theron-opetab-aafrikast-adopteeritud->

[poega-ujuma?id=66593513](http://publik.delfi.ee/news/inimesed/poega-ujuma?id=66593513)

Fotod: vajaks väheke värvimist? Katie Holmes hakkab peast halliks minema (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://publik.delfi.ee/news/inimesed/fotod-vajaks-vaheke-varvimist-katie-holmes-hakkab-peast-halliks-minema?id=66882899>

Helend-Aaviku, K. (2013) *Üksikema: pere toitmine on tõeline eluga jõukatsumine!*

(kasutatud jaanuar 2014) URL: <http://www.ohtuleht.ee/556542/üksikema-pere-toitmine-on-toeline-eluga-joukatsumine>

Heljo Pikhof: uus pere toetuste seadus toob paljudesse peredesse pettumuse (2012) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2015)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/heljo-pikhof-uus-peretoetuste-seadus-toob-paljudesse-peredesse-pettumuse?id=65399292>

Ibrus, K. (2010) *Lahutatud pere laste kõik õigused pole kaitstud* URL: (kasutatud jaanuar 2015)

<http://epl.delfi.ee/news/eesti/lahutatud-pere-laste-koik-oigused-ei-ole-kaitstud?id=51282952>

Ibrus, K. (2013) *Salaslummi garaazides on paarikümne inimese kodu* URL: (kasutatud jaanuar 2014):

<http://epl.delfi.ee/news/eesti/salaslummi-garaazides-on-paarikumne-inimese-kodu?id=66724495>

Ibrus, K. (2013) *TÄISMAHUS: miinimumpalga eest töötamine sunnib kodutuks* URL: (kasutatud mai 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/eesti/taismahus-miinimumpalga-eest-tootamine-sunnib-kodutuks?id=65542556>

Ibrus, K. (2013) *TÄISMAHUS: Narva laste kaitseingel: kui ühe lapse elu on halb, on see kogu Eestile halb* URL:

(kasutatud märts 2014) <http://epl.delfi.ee/news/eesti/taismahus-narva-laste-kaitseingel-kui-uhe-lapse-elu-on-halb-on-see-kogu-eestile-halb?id=65991592>

Ibrus, K. (2013) *Vabatahtlikud aitavad isata kasvavaid lapsi* URL:(kasutatud märts 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/eesti/vabatahtlikud-aitavad-isata-kasvavaid-lapsi?id=66158500>

Ibrus, K. (2013) *Ühiselamute ebainimlikes tingimustes kasvavad tuhanded väikesed lapsed* URL: (kasutatud mai

2014) <http://epl.delfi.ee/news/eesti/uhiselamute-ebainimlikes-tingimustes-kasvavad-tuhanded-vaiksed-lapsed?id=65800348>

Illison-Cruz, A. (2012) *Austraalia- unistuste maa?* URL: (kasutatud veebruar 2015)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/airi-ilisson-cruz-austraalia-unistuste-maa?id=65400212>

Imeline muutumine võlub töötu üksikema Meelikese rehahambad kauniks naeratuseks (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/imeline-muutumine-volub-tootu-üksikema-meelikese-rehahambad-kauniks-naeratuseks?id=65950818>

Irooniliselt eksistentsist: lapsed teevad vaeseks (2013) Delfi. URL: (kasutatud märts 2014)

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/irooniliselt-eksistentsist-lapsed-teevad-vaeseks?id=66211176>

Jõevere, K. (2012) *Tom Barnaby ei lahenda enam Midsomeris mõrvajuhtumeid* URL: (kasutatud veebruar 2015)

<http://epl.delfi.ee/news/lp/tom-barnaby-ei-lahenda-enam-midsomeris-morvajuhtumeid?id=65310894>

Kallas, K. *Lapsed sünnipäevapeol: miks isa meile elatist ei maksa?* (2011) Delfi, 18. november (kasutatud jaanuar 2014) URL:

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/lapsed-sunnipaevapeol-miks-isa-meile-elatist-ei-maksa?id=61821362>

Kas anda mehe soovidele järele ja saada veel üks laps? (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kas-anda-mehe-soovidele-jarele-ja-saada-veel-uks-laps?id=66903697>

Kaselo, H. Henri Kaselo: pöörakem pilk inimeste eluolule (2013) URL: (kasutatud jaanuar 2014)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/henri-kaselo-poorakem-pilk-inimeste-eluolule?id=66384608>

Kase, K. *Mehe uus naine trügib minu ja mu lapse vahele* (2013) (kasutatud jaanuar 2014) URL:

<http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/mehe-uus-naine-trugib-minu-ja-mu-lapse-vahele-ja-tahab-talle-emmet-mangida?id=67086198>

Kas ma pean oma lapse lastekodusse andma? (2010) Delfi. URL (kasutatud jaanuar 2015)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/kas-ma-pean-oma-lapse-lastekodusse-andma?id=32522221>

Kas tumedanahalise lapse emal pole lootustki Eestist meest leida? (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/seks/kas-tumedanahalise-lapse-emal-pole-lootustki-eestist-meest-leida?id=65879230>

Kes küll aitaks kannatada ära? (2013) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2015)

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/kes-kull-aitaks-kannatada-ara?id=65497958>

Kiri naisele, kes röövis mu vastsündinud pojalt isa (2013) Delfi. URL: (kasutatud märts 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kiri-naisele-kes-roovis-mu-vastsundinud-pojalt-isa?id=66191598>

Kirjad vaesusest (2010) Eesti Päevaleht. URL: (kasutatud jaanuar 2014) <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/kirjad-vaesusest?id=51282442>

Klatšimoor: ise tööl ei käi ja mõnitad mu ametit, aga raha kõlbab minult laenata küll (2013) Delfi. URL: (kasutatud veebruar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/persoon/klatsimoor/klatsimoor-ise-tool-ei-kai-ja-monitad-mu-ametit-aga-raha-kolbab-minult-laenata-kull?id=66336058>

Kodutunne aitab kahte üksikema (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) URL:

<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/kodutunne-aitab-kahte-üksikema?id=66795663>

Kodutunne aitab kolme lapsega üksikema (2013) Delfi, (kasutatud jaanuar 2014)

URL: <http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/kodutunne-aitab-kolme-lapsega-üksikema?id=67135530>

Kodutunne aitab viie lapsega üksikema (2013) Delfi. URL: (kasutatud veebruar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/kodutunne-aitab-viie-lapsega-üksikema?id=66727555>

Kodutunne aitas korda teha üksikema räämas korteri (2011) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/kirevmaailm/uudised/kodutunne-aitas-korda-teha-üksikema-raamas-korteri?id=61773506>

Kodutunne ehitab uuesti üles kümnelapselise üksikema maha põlenud maja (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/kodutunne-ehitab-uuesti-ules-kumnelapselise-üksikema-maha-polenud-maja?id=66837393&com=1&no=0&s=1>

Kodutunne läks eetrisse vastu abivajaja tahtmist? (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kodutunne-laks-eeetrisse-vastu-abivajaja-tahtmist?id=65839628&com=1&no=0&s=1>

Kodutunne või hoopis tunne hirmu? Saate tegijad ahvardasid osalejat trahviga (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)

<http://publik.delfi.ee/news/kino/kodutunne-voi-hoopis-tunne-hirmu-saate-tegijad-ahvardasid-osalejat-trahviga?id=65839782>

Kuidas elatist tagantjargi sisse nõuda? (2013) Delfi, URL: (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/archive/kuidas-elatist-tagantjargi-sisse-nouda?id=66858225>

Kuidas kodumaa mu lapse ära kinkis (2013) Delfi. URL: (kasutatud märts 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/kuidas-mu-kodumaa-mu-lapse-ara-kinkis?id=66089158>

Kui mees ei hooli eelmisest suhtest sündinud lastest, kas temast võib saada meie ühistele lastele hea isa? (2013)

Delfi. URL (kasutatud veebruar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kui-mees-ei-hooli-eelmisest-suhtest-sundinud-lastest-kas-temast-voib-saada-meie-uhistele-lastele-hea-isa?id=66341172>

Kukemelk, E. (2013) Riina Solman: *Tõlplust esineb inimeste hulgas sõltumata nende varalisest seisust või*

staatusest. (kasutatud jaanuar 2014) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/riina-solman-tolplust-esineb-inimeste-hulgas-soltumata-nende-varalisest-seisust-voi-staatusest?id=67533644>

Kumb leiab kiiremini mehe, lapsega või lapseta naine? (2012) Delfi. URL: (kasutatud aprill 2015)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kumb-leiab-kiiremini-mehe-lapsega-voi-lapseta-naine?id=65272954>

Kuus valet, mida armuke endale kordab, et end parema inimesena tunda (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kuus-valet-mida-armuke-endale-kordab-et-end-parema-inimesena-tunda?id=66954942>

Lapsega naisel on ka omad plussid (2012) Delfi. URL: (kasutatud veebruar 2014)

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/lapsega-naisel-on-ka-omad-plussid?id=65290534>

Lasid mul 15 aastat ükski tütar kasvatada ja nüüd mängid talle ideaalset isa!? (2013) Delfi . URL:(kasutatud

jaanuar 2015) <http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/lasid-mul-15-aastat-uksi-tutart-kasvatada-ja-nuud-mangid-talle-ideaalset-isa?id=66534826>

Lastega naised ei peaks jahtima lastetuid mehi (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/lastega-naised-ei-peak-jahtima-lastetuid-mehi?id=66796725>

Lednei, L. (2013) *Haigena koju?* URL: (kasutatud mai 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/arvamus/liidia-lednei-haigena-koju?id=65629020>

Lind, M. (2012) *Eesti poisilt eemaldati New Yorgis üliharuldane healoomuline näokasvaja* URL: (kasutatud

veebruar 2015) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/eesti-poisilt-eemaldati-new-yorgis-uliharuldane-healoomuline-naokasvaja?id=65447404>

Lind, M. (2013) *Leedulannast üksikema luksuselu Suurbritannia maksumaksjate kulul: ma ei kavatse siit kuhugi minna!* URL: (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/leedulannast-üksikema-luksuselu-suurbritannia-maksumaksjate-kulul-ma-ei-kavatse-siit-kuhugi-minna?id=65556838>

Lugejad pahandavad: üksikemadel laste kasvatamiseks raha pole, aga suitsu jaoks jätkub alati? (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/rahakarjaar/raha/lugejad-pahandavad-üksikemadel-laste-kasvatamiseks-raha-pole-aga-suitsu-jaoks-jatkub-alati?id=67059212>

Läti uuring: enim aborte teevad haritud ja püsisuhtes olevad täiskasvanud naised (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/kodu/lapsed/lati-uuring-enim-aborte-teevad-haritud-ja-pusisuhtes-olevad-taiskasvanud-naised?id=66834249>

Lättemäe, S. (2010) *Maksuvõlgades sipleb üle 100 000 inimese vallasemadest kuni suurte ärihaideni*. Maaleht, 13. mai URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://maaleht.delfi.ee/news/uudised/eesti-uudised/maksuvolgades-sipleb-ule-100-000-inimese-vallasemadest-kuni-suurte-arihaideni.d?id=31003323>

Mees kommenteerib: meestel, kes lastega naise kosimist halvaks peavad, on kupli all midagi üsna sassis (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/mees-kommenteerib-meestel-kes-lastega-naise-kosimist-halvaks-peavad-on-kupli-all-midagi-usna-sassis?id=66818981>

Mere, K. (2010) *Pere vaesus puudutab eriti kurvalt lapsi* Delfi, 22. september (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/rahakarjaar/raha/pere-vaesus-puudutab-eriti-kurvalt-lapsi.d?id=33288475>

Mikovitš, B. (2013) *Kiviõli 2013: miljonimäe kõrval lookleb lootusrikas jahusaba* URL: (kasutatud mai 2014) <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/kiivioli-2013-miljonimae-korval-lookleb-lootusrikas-jahusaba?id=65782886>

Miks mehed ei mõista, et 45aastane naine on palju parem kui 25ne? Delfi, 20. detsember 2013 (kasutatud jaanuar 2015) <http://naistekas.delfi.ee/archive/miks-mehed-ei-moista-et-45aastane-naine-on-palju-parem-kui-25ne?id=67475052&com=1&no=0&s=1>

Minu lugu: pakkisin enda ja laste asjad ja kolisin välja, sest mees ei palunudki mind endale naiseks (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/minu-lugu-pakkisin-enda-ja-last-ajad-ja-kolisin-valja-sest-mees-ei-palunudki-mind-endale-naiseks?id=66888901>

Mis meist saab?: Kahe lapse kõrvalt õppima (2013) Delfi.

URL: (kasutatud jaanuar 2015) <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/mis-meist-saab-kahe-lapse-korvalt-oppima?id=65567248>

Moldova armuke: kapten Schettino oli Costa Concordia jumal. Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/moldova-armuke-kapten-schettino-oli-costa-concordia-jumal?id=67087338>

Mure: kuidas õppida lahti laskma suhtest, mis enam ei toimi?(2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://noortehaal.delfi.ee/news/elu/mure-kuidas-oppida-lahti-laskma-suhtest-mis-enam-ei-toimi?id=665276487>

Mõtskülast pääsenud Moonika: mõttetu pesakond! (2010) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/archive/motskulast-paasunud-moonika-mottetu-pesakond?id=35500607>

Nittim, I. (2012) *Me oleme koos vaid laste pärast* URL: (kasutatud veebruar 2015)

<http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/me-oleme-koos-vaid-lasteparast?id=65370392>

Nördinud naine: noor ema on Eesti Vabariigis ori, keda keegi tööle ei taha (2011) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar

2015) <http://naistekas.delfi.ee/kodu/lapsed/nordinud-naine-noor-ema-on-estiviabariigis-ori-keda-keegi-toole-ei-taha?id=58290912>

Palgi, T. Milline on Eesti gei-indeks? (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/arvamus/tanel-jan-palgi-milline-on-estiviabariigis-gei-indeks?id=65862302>

Palts, K. (2013) *Mõtisklus: kas PS4 ja Xbox One suudavad veel mängukonsoolide vajalikkust kinnitada?* Delfi

URL: (kasutatud jaanuar 2014) <http://forte.delfi.ee/news/digi/motisklus-kas-ps4-ja-xbox-one-suudavad-veel-mangukonsoolide-vajalikkust-kinnitada?id=66488798>

Parts, J. (2010) *Lasterikastele peredele tuleb tagada head elamistingimused* Delfi URL

(kasutatud jaanuar 2014) <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/lasterikastele-peredele-tuleb-tagada-head-elamistingimused.d?id=30716445>

Pelglik üksikema: kas kuulata uue meestuttava sõpru või enda südant? (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)
<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/pelglik-üksikema-kas-kuulata-ue-meestuttava-sopru-voi-enda-sudant?id=66685491>

Pener, R. (2011) *Aidake päästa ohustatud liik- Eesti isa!* URL: (kasutatud jaanuar 2015)
<http://ekspress.delfi.ee/news/arvamus/ramo-pener-aidake-paasta-ohustatud-liik-eesti-isa?id=37784095>

Pener, R. (2011) *Kardan, et õpetajad pööravad varsti taara ja prügikonteinerite pärast tülli* URL: (kasutatud jaanuar 2014) <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/kardan-et-opetajad-pooravad-varsti-taara-ja-prugikonteinerite-parast-tulli?id=58155348>

Piirsalu, J. (2013) *Üksikema=supermees* URL: (kasutatud jaanuar 2015) <http://epl.delfi.ee/news/lp/jaanus-piirsalu-üksikemasupermees?id=65517970>

Poudel, D. (2013) *Kaksikute üksikema üheksa ametit* URL:(kasutatud märts 2014)
Päeva komm: pole normaalne, et terve pere peab jätma oma kodumaa ja lähedased selleks, et elus püsida (2013) Delfi. URL (kasutatud veebruar 2014)
<http://naistekas.delfi.ee/persoon/lugejakiri/paeva-komm-pole-normaalne-et-terve-pere-peab-jatma-oma-kodumaa-ja-lahedased-selleks-et-elus-pusida?id=66271822&com=1&no=0&s=1>

Päeva kommentaar: ühiselamus elamise asemel tuleb maale kolida (2013) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014)
<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/paeva-kommentaari-uhiselamus-elamise-aseemel-tuleb-maale-kolida?id=65804796>

Päeva komm: üksikemadel ei ole õigust rikkuda tervete perede isadepäeva (2011) Delfi 14. november, URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/perekond/peresuhted/paeva-komm-üksikemadel-ei-ole-õigust-rikkuda-tervete-perede-isadepaeva.d?id=61548634>

Päeva šokeerivaim komm: lastega naine on second hand kaup (2012) Delfi, 23. jaanuar URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/paeva-sokeerivaim-komm-lastega-naine-on-second-hand-kaup.d?id=63812686&com=1&no=0&s=1>

Raamets, H. (2013) *Kuhu laps suvel panna?* URL: (kasutatud märts 2014)
<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/kuhu-laps-suvel-panna?id=66242574>

Raamets, H. (2012) *PRIA kummutab makaronimüüte* URL: (kasutatud mai 2014)

<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/pria-kummutab-makaronimuute?id=65196106>

Raudne, T. (2013) *Paarike pakub Koplis omapärast erootikateenust: oleme kompleksivabad inimesed!* URL: (kasutatud märts 2014)

<http://publik.delfi.ee/news/mitmesugust/paarike-pakub-koplis-omaparast-erootikateenust-oleme-kompleksivabad-inimesed?id=66100894>

Rauno Märks võrdleb üksikemasid kodutute loomadega (2011) Delfi, 16. november URL

(kasutatud jaanuar 2014) <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/rauno-marks-vordleb-üksikemasid-kodutute-loomadega.d?id=61667482>

Ristna viimane ilmavaatleja koondatakse (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014) URL:

<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/ristna-viimane-ilmavaatleja-koondatakse?id=67411968>

Rohelend, B. (2013) *Birk Rohelend: lapsevanem kui riigivaenlane* Delfi. URL: (kasutatud veebruar 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/arvamus/birk-rohelend-lapsevanem-kui-riigivaenlane?id=66262772>

Rohud poodidesse! Inimene peab saama ise otsustada, kuidas end ravib (2011)Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/rohud-poodidesse-inimene-peab-saama-ise-otsustada-kuidas-end-ravib?id=61058145>

Roos, R. (2013) *Reet Roos: noored vajavad rohkem kindlustunnet, siis sünnib ka rohkem lapsi* . URL: (kasutatud

jaanuar 2014) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/reet-roos-noored-pered-vajavad-kindlustunnet-siis-sunnib-ka-rohkem-lapsi?id=66359504>

Rooste, J. (2012) *Jõule ei peeta ka praegu* URL: (kasutatud jaanuar 2015)

<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/elu/joule-ei-peeta-ka-praegu?id=65433904>

Rooste, J. (2013) *Miks valime pigem mõttetu vaenlase?* URL: (kasutatud märts 2014)

<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/arvamus/jurgen-rooste-miks-valime-pigem-mottetu-vaenlase?id=66058300>

Ruudi-üksikema nupukas laps (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/ruudi-uksikema-nupukas-laps?id=66964574>

Rämmel, V. (2012) *Eestis valitseb totaalne ebavõrdus- meeste kahjuks*

(kasutatud jaanuar 2014) URL: <http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/eestis-valitseb-totaalne-sooline-ebavordsus-meeste-kahjuks.d?id=63815892>

Saarmann, T. (2013) *Loe, milline on valmis lahendus oma äri alustamiseks* (kasutatud jaanuar 2014)

URL: <http://arileht.delfi.ee/archive/loe-milline-on-valmis-lahendus-oma-ari-alustamiseks?id=67438288>

Saat, J. (2011) *Üksikisa ja tütar saavad jõulude eelõhtul kingituse- ole sinagi abiks!* URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://eestielu.delfi.ee/eesti/harjumaa/paldiski/elu/üksikisa-ja-tutar-saavad-joulude-eeohtul-kingituse-ole-sinagi-abiks.d?id=63611546>

„Saladused“: kaks lugu täis armastust, kiusu ja vägivalda (2012) Delfi. URL: (kasutatud veebruar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/saladused-kaks-lugu-tais-armastust-kiusu-ja-vagivalda?id=65285510&com=1&no=0&s=1>

Selgelnägijasaates osalenu pettus sensitiivides: loo lahendamise asemel kisti vanu haavu lahti (2013) Delfi

(kasutatud jaanuar 2014) <http://publik.delfi.ee/news/kino/selgelnagijasaates-osalenu-pettus-sensitiivides-loo-lahendamise-ase-mel-kisti-vanu-haavu-lahti?id=66965512>

Siin riigis peab midagi muutuma ja kiiresti (2012) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)

<http://rahvahaal.delfi.ee/news/uudised/siin-riigis-peab-midagi-muutuma-ja-kiiresti.d?id=63841338>

Sikk, R. (2011) *Kodutunne keeras külaelu pea peale*. Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2014)

<http://epl.delfi.ee/news/eesti/kodutunne-keeras-kulaelu-pea-peale?id=61336362>

Simon Cowelli ja Laura Silvermani lapse sugu on teada! (2013) Delfi (kasutatud veebruar 2014)

<http://publik.delfi.ee/news/inimesed/simon-cowellil-ja-laura-silvermani-lapse-sugu-on-teada?id=66787315>

Sotside eelnõu lubab vajaduspõhist toetust ka väikesepalgalistele peredele (2013) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar

2015) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/sotside-ee-nou-lubab-vajaduspohist-toetust-ka-vaikesepalgalistele-peredele?id=65544010>

„Suletud uste taga:” mina hoolitsen isa ja ta maja eest, kuid tema pärandab selle võhivõõrale..(2013).Delfi.URL:
(kasutatud märts 2014) <http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/suletud-uste-taga-mina-hoolitsen-isa-ja-ta-maja-eest-kuid-tema-parandab-selle-vohivoorale?id=66160800>

„Suletud uste taga“: tütre poiss-sõber on vang (2012) Delfi. URL: (kasutatud märts 2015)
<http://naistekas.delfi.ee/seebinurk/uudised/suletud-uste-taga-tutre-poiss-sober-on-vang?id=65358590&com=1&no=0&s=1>

Talviste, K. (2011) *Üksikisa: raskuste jutt on asjatu virisemine* (kasutatud detsember 2013)
<http://epl.delfi.ee/news/eesti/üksikisa-raskuste-jutt-on-asjatu-virisemine?id=61475002>

Soome ihkav üksikema: ma ei taha lapseröövliks tembeldatud saada! (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2013)
<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/soome-ihkav-üksikema-ma-ei-taha-lapseroovliks-tembeldatud-saada?id=66885517>

Tigas, K. *Kilpkonnade soojenduslamp jättis ema ja kolm last koduta* (kasutatud jaanuar 2014)
<http://www.ohtuleht.ee/555173/kilpkonnade-soojenduslamp-jattis-ema-ja-kolm-last-koduta>

Tulekahjus kodu kaotanud kolme lapsega üksikema aitamiseks kogutakse annetusi (2013) Delfi (kasutatud jaanuar 2014)URL: <http://eestielu.delfi.ee/raplamaa/elu/tulekahjus-kodu-kaotanud-kolme-lapsega-üksikema-aitamiseks-kogutakse-annetusi?id=67155872>

Tänavsuu, T (2010) *Pank nõuab üksikemalt eksmehe võetud miljonilaenu*. Eesti Ekspress.
URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/uudised/pank-nouab-üksikemalt-eksmehe-voetud-miljonilaenu.d?id=32345575>

Täpsustusid mitmed sotsiaaltoetuste väljamaksmise tingimused (2011) Delfi. URL
(kasutatud jaanuar 2014) <http://eestielu.delfi.ee/eesti/harjumaa/saue-vald/elu/tapsustusid-mitmed-sotsiaaltoetuste-valjamaksmise-tingimused.d?id=61360264>

Vabakutseline Diana Klas müüid äraelamiseks Viru tänava kaupluses juustu ja pasteeti (2012) Delfi. URL:
(kasutatud aprill 2014)
<http://publik.delfi.ee/news/inimesed/vabakutseline-diana-klas-muub-araelamiseks-viru-tanava-kaupluses-juustu-ja-pasteeti?id=65255642>

Uut ema ootas purjus pereisa (2010) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/archive/uut-ema-ootas-purjus-pereisa?id=35158041>

Vahemets, M. (2012) *Kolm põhjust, miks üksikemadel on lihtsam meest leida kui lastetutel naistel* Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/kolm-pohjust-miks-uksikemadel-on-lihtsam-meest-leida-kui-lastetutel-naistel?id=65325722>

Vainküla, K. (2013) *Noore ema elu eksmehe hirmuvalitsuse all*. Delfi. URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://ekspress.delfi.ee/news/paevauudised/noore-ema-elu-eksmehe-hirmuvalitsuse-all?id=66553906>

Valitsusel pole kavas toetada vanemahüvitise ülempiiri vähendamist ega üksikvanema toetuse suurendamist (2011) Delfi URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/valitsusel-pole-kavas-toetada-vanemahuvitise-ulempiiri-vahendamist-ega-uksikvanema-toetuse-suurendamist.d?id=60128651>

Vallik, A. (2013) *Uus õppetoetus vaatab õppekvaliteedist mööda*. Delfi. URL (kasutatud veebruar 2014)

<http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/arvamus/uus-oppetoetus-vaatab-oppekvaliteedist-mooda?id=66741173>

Vanemad pole mulle elus midagi andnud, nii et nüüd hooldagu end ise ! (2013) Delfi, URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/vanemad-pole-mulle-elus-midagi-andnud-nii-et-hooldagu-end-nuudise?id=66586479>

Veskioja, R. (2011) *Emast eraldatud laste juhtum triivib jock-lahenduseni*. (kasutatud jaanuar 2014) URL:

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/emast-eraldatud-laste-juhtum-triivib-jock-lahenduseni?id=61493640>

Õpetajast üksikema poeg kolis Inglismaale õppima ja suundus edasi USAsse, kus teeb edukat karjääri (2013) URL (kasutatud jaanuar 2014)

<http://noortehaal.delfi.ee/news/elu/opetajast-üksikema-poeg-kolis-inglismaale-oppima-ja-suundus-edasi-usasse-kusteeb-edukat-karjaari?id=66308338>

Üksikema pihtimus: hävinenud eneseusu sain tagasi, kui armusin tutvumisportaalis võhivõõrasse (2013) Delfi.

URL: (kasutatud mai 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/üksikema-pihtimus-havinenud-eneseusu-sain-tagasi-kui-armusin-tutvumisportaalis-vohivoorasse?id=65616408>

Üksikema loobus elust välismaal: olen pigem kodus vaene kui võõrsil rikas! (2013) Delfi. URL (kasutatud jaanuar

2014)

<http://naistekas.delfi.ee/kirevmaailm/uudised/üksikema-loobus-elust-valismaal-olen-pigem-kodus-vaene-kui-voorsil-rikas?id=66418258>

Üksikema- mu lastele ei meeldi ükski mu kaaslane, kas peangi jääma kogu eluks ükski (2012) Delfi, 24. jaanuar URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/perekond/peresuhted/üksikema-mu-lastele-ei-meeldi-ükski-mu-kaaslane-kas-peangi-jaama-kogu-eluks-ükski.d?id=63819950>

Üksikemad, kas te otsite endale meest või oma lastele isa? (2012) Delfi. URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/üksikemad-kas-otsite-pigem-endale-meest-voi-oma-lastele-isa.d?id=63793332>

Üksikema pihib: ausõna, seksiisu võtab juba silmanägemise välja (2013) Delfi <http://naistekas.delfi.ee/suhted/seks/üksikema-pihib-ausona-seksiisu-votab-juba-silmanagemise?id=66080710>

Üksikema pihib: mees läks Soome tööle, kuid tagasi ei tulnud (2011) Delfi. URL: (kasutatud aprill 2014) <http://naistekas.delfi.ee/suhted/suhted/üksikema-pihib-mees-laks-soome-toole-kuid-tagasi-ei-tulnud?id=59111150>

Üksikemad tahavad rohkem lasteaiakohti (2013) Delfi. URL: (kasutatud jaanuar 2014) Delfi. URL: (kasutatud märts 2014) <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/üksikemad-tahavad-rohkem-lasteaiakohti?id=66536766>

Üksikisa meenutab: kuidas mu naisest sai rongamaa..(2012) Delfi 14. jaanuar, URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://naistekas.delfi.ee/perekond/peresuhted/üksikisa-meenutab-kuidas-mu-naisest-sai-rongaema.d?id=63776360>

Üksikema, ära võta uut meest, kui ta ei ole valmis su lapsele isaks hakkama (2012) Delfi. URL: (kasutatud mai 2014) <http://naistekas.delfi.ee/kodu/peresuhted/üksikema-ara-vota-uut-meest-kui-ta-ei-ole-valmis-su-lapsele-isaks-hakkama?id=65202836>

500-eurone võlg jättis kahe lapsega üksikema kodust ilma (2012) Delfi. URL: (kasutatud aprill 2014) <http://epl.delfi.ee/news/online/video-500-eurone-volg-jattis-kahe-lapsega-üksikema-kodust-ilma?id=65218326>

7. Lisad

Kodeerimisjuhend

Analüüsiühik

Analüüsiühikuks on artikkel ja selle juurde kuuluv illustratiivne materjal (fotod ja graafikud).

Kategooriate (koodide) süsteem

A Loo tunnused

A0 Järjekorranumber

A1 Loo ilmumise aeg: kuupäev, kuu, aasta

A2 Loo pealkiri

A3 Loo tüüp

1 lugejakiri

2 uudis

3 olemuslugu

4 reportaaž

5 arvamislugu

6 muu

7 fotoreportaaž

8 ekspertarvamus

9me intervjuu

A4 Autor

- Eesti ajakirjanik, toimetus
- Eesti agentuur (nt BNS, ETA; k.a ajakirjaniku nimega)
- Muu Eesti allikas (nii ametlikud, era- kui ka juriidilised isikud, kes ei ole otseselt seotud

ajakirjandusega ega teadeteagentuuriga, lugejate kirjad jne)

- arvamusiider (nt kunstnik, muusik)
- ametnik
- poliitik
- tavaline lugeja
- ekspert
- Eesti ajakirjanik / toimetaja välisallika põhjal
- Välisallikas

A5 Autori sugu

1. mees
2. naine
3. pole tuvastatav

A6 teema, mille raames üksikemadest räägitakse (võib valida mitu)

1. majandus
2. poliitika, seadusandlus
3. sport
4. kultuur
5. sotsiaalvaldkond (tugiteenused, toetuste süsteem) (kas elatisraha kuulub siia alla?)
6. kuritegevus
7. kool/haridus
8. lasteasutused, lasteaiad
9. huvitegevus
10. muu (nimetada)
11. üksikema eraldi ei mainita

A7 teema, mille raames üksikisadest räägitakse (võib valida mitu)

1. majandus
2. poliitika, seadusandlus
3. sport
4. kultuur
5. sotsiaalvaldkond (tugiteenused, toetuste süsteem)
6. kuritegevus

7. kool/haridus

8. lasteasutused, lasteaiad

9. huvitegevus

10. muu (nimetada)

11. üksikisa eraldi ei mainita

B Tegelane

B1 rääkiv tegelane

1 üksikema

2 üksikisa

3 muu lapsevanem

4 keegi muu (kes)

5 mitu (nimetada)

6 puudub

B2 rääkiv kõrvaltegelane (mis määrab, kas kõrvaltegelane)

1 üksikema

2 üksikisa

3 muu lapsevanem

4 keegi muu (kes)

5 mitu (nimetada)

6 puudub

B3 tegutsev tegelane

1 üksikema

2 üksikisa

3 muu lapsevanem

4 keegi muu (kes)

5 mitu (nimetada)

6 puudub

B4 tegutsev kõrvaltegelane (mida tähendab tegutsev)

1 üksikema

2 üksikisa

3 muu lapsevanem

4 keegi muu (kes)

5 mitu (nimetada)

6 puudub

C Illustratiivse materjali kasutus

C1 Kasutamine

- on kasutatud

- ei ole

C2 Mida on kujutatud pildil

- naine

- mees

- naine lapsega

- mees lapsega

- laps üksi või koos teiste lastega

- muu (mis)

C3 Sõnalise teksti ja pildi suhe

1. pilt ja sõnaline tekst täiendavad teineteist

2. liialdatus

3. "Käärid" pildi ja sõnalise teksti vahel

4. irooniline vastandamine

5. rääkija ilma täiendavate illustatsioonideta

D üksikvanemate roll loos

D1 Üksikema roll loos

1. üksikema esineb meie-rollis

2. üksikema esineb nemad-rollis

3. üksikema ei esine loos

D2 Üksikisa roll loos

1. Üksikisa esineb meie-rollis

2. Üksikisa esineb nemad-rollis

3. Üksikisa ei esine loos

D3 Üksikema tegevus loos (vanemaroll lahti kirjutada)

1. üksikema vanemarolliga seotud tegevuses (nimetada)

2. üksikema vanemarolliga mitteseotud tegevuses (nimetada)

3. üksikema rolle ei mainita

D4 Üksikisa tegevus loos

1. Üksikisa vanemarolliga seotud tegevuses (nimetada)

2. Üksikisa vanemarolliga mitteseotud tegevuses (nimetada)

3 üksikisa rolle ei mainita

D5 Artiklis tõstatatud probleemid (nimetada)

1. probleemid omased üksikvanematele (nimetada)

2. Nii üksikvanematele omased kui ka üldised probleemid

3. probleemipüstitust ei olnud

D6üksikema kirjeldavad epiteedid (loetleda)

D7 üksikisa kirjeldavad epiteedid (loetleda)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Aet Rebane

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 27.05.1988

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Üksikvanemate meediarepresentatsioon Delfi näitel,
pealkiri)

(lõputöö

mille juhendaja on Ragne Kõuts,

(juhendaja nimi)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, 27.05.2015 (*kuupäev*)